

T.C.
ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TEZİN ADI ORTAOKUL 5, 6 VE 7. SINIF
SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EKOLOJİ
KONULARINA İLİŞKİN KAZANIMLARIN
GERÇEKLEŞME DÜZEYİNİN ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(KAHRAMANMARAŞ İLİ PAZARCIK İLÇESİ
ÖRNEĞİ)**

TEZİN TÜRÜ YÜKSEK LİSANS

**ANABİLİM DALI İLKÖĞRETİM
ANA BİLİM DALI**

TEZİ HAZIRLAYAN YASEMİN ATMACA

ADIYAMAN / 2015

**ORTAOKUL 5, 6 VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EKOLOJİ
KONULARINA İLİŞKİN KAZANIMLARIN GERÇEKLEŞME DÜZEYİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(KAHRAMANMARAŞ İLİ PAZARCİK İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

Yasemin ATMACA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İ. Hakan AKGÜN

Adıyaman

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temmuz, 2015

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakan AKGÜN danışmanlığında, Yasemin ATMACA tarafından hazırlanan: **“Ortaokul 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”** başlıklı çalışma 30/07/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Nihat ŞİMŞEK

İmza:

Jüri Üyesi :Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakan AKGÜN

İmza:

Jüri Üyesi:Yrd. Doç. Dr. M. Gökhan DALYAN

İmza:

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ortaokul 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Pazarcık İlçesi Örneği) ” başlıklı çalışmamın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

10 / 08 / 2015

Yasemin ATMACA

ÖZET

ORTAOKUL 5, 6 VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EKOLOJİ KONULARINA İLİŞKİN KAZANIMLARIN GERÇEKLEŞME DÜZEYİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ (KAHRAMANMARAŞ İLİ PAZARCİK İLÇESİ ÖRNEĞİ)

Yasemin ATMACA

İlköğretim Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temmuz 2015

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İ. Hakan AKGÜN

Araştırmanın genel amacı ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde ekoloji konularına ilişkin kazanımların öğrenciler tarafından ne düzeyde öğrenildiğini çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

Araştırmanın kuramsal çerçevesinde sosyal bilgiler, çevre ve çevreyle ilgili kavramlar, ekoloji ve ekolojinin gelişimi, Dünya'daki ve Türkiye'deki ekolojik gelişmeler, Anayasa'da çevreyle ilgili geçen maddeler ve sosyal bilgiler dersinde geçen ekoloji konuları, kazanımları ve öğretim etkinlikleri ele alınmaktadır. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline göre yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak hazırlanan akademik başarı testi, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında, Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesinde bulunan ortaokulların 4 merkez okulundan 413 öğrenci ve 5 köy okulundan 169 öğrenci olmak üzere toplam 9 okuldan 582 sekizinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin ekoloji konularıyla ilgili bilgi düzeylerinin genel olarak orta seviyede olduğu ve akademik bilgilerinin cinsiyete, anne ve baba eğitim durumuna, yerleşim yerine ve aile gelir düzeyine göre anlamlı fark olduğu istatistiksel olarak tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre; annesi ve babası lise mezunu olan öğrencilerin diğer tüm gruplara göre; Şehirde yaşayan öğrencilerin köyde yaşayan öğrencilere göre daha başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca, baba eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olan öğrencilerin, babası yalnızca okur-yazar olan öğrencilere göre; aile gelir düzeyi 1501-2500 TL ve 2500 TL ve üstü olan öğrencilerin ile aile gelir düzeyi 0-950 TL olan öğrencilere göre anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Ekoloji, Kazanım, evre Sorunları.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE LEVEL OF REALIZATION ACHIEVEMENTS ON ECOLOGY ISSUES IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES IN THE GRADE OF 5TH , 6TH AND 7TH GRADES SOCIAL STUDIES COURSES IN SECONDARY CLASSES (SAMPLE OF PAZARCIK DISTRICT OF KAHRAMANMARAŞ)

YASEMİN ATMACA

**Department of Primary Education
Adiyaman University Institute of Social Sciences**

July 2015

Advisor: Asst. Assoc. Dr. İ. Hakan AKGUN

The overall objective of the research is to examine what students learned or the level of achievements on ecology issues in terms of various variables in the 5th ,6th and 7th Grades Social Studies Course in secondary classes.

In the theoretical framework of the research social studies, the environment and environment-related concepts, ecology and development of ecology, ecological development in Turkey and around the World, environment-related substances mentioned in the Constitution, ecology issues, achievements and teaching activities are discussed. Research carried out by quantitative research method according to screening model. Academic achievement test prepared for data collection is applied to 8th grade 413 students in 4 secondary schools in Pazarcık district and 169 students at the schools of village of Kahramanmaras Pazarcık, in total 9 schools and 582 students at the grade of 8 in the academic year 2014-2015. The results of the surveys showed that students have an intermediate level of knowledge about the ecology and it is determined statistically that academic information of students can vary

according to gender, status of parent education, place of residence and family income.

As a result of research, it is observed that girls are more successful than boys, students whose mother or father graduated from high school are more successful than the other students whose mother or father have lower graduation from schools and students living in the city centre are more successful than ones living in the village. Moreover, it is determined that there is a significant difference between students whose fathers graduated from primary or secondary school and students whose fathers are just literate, not graduated from any school. It is also determined that there is difference between students with family income is 1500-2500 TL or over 2500 TL and students with family income is 0-950 TL.

Key Words: Social Studies, Ecology, Achievement, Environmental Problems.

ÖN SÖZ

Toplumunu oluşturan bireylerin huzur ve güven içinde yaşaması için birtakım bilgi, beceri, değer, davranış ve kültürel özelliklerle donanması gerekmektedir. Bu anlamda bireyin gerek ailede gerek okulda gerekse başka çevresel ortamlarda yetiştirilmesi vazgeçilmezdir. Eğitimin ailede başladığı yadsınamaz bir gerçektir. Ailenin yanı sıra bireyin eğitiminden sorumlu olan eğitim kurumları bireylere yaşamsal önemi olan bilgileri ve toplumda yer edinebilmelerini sağlayan kültürel ve evrensel özellikleri ve değerleri kazandırmaya çalışmaktadır.

Günümüzde dünya sorunları had safhaya ulaşmış boyuttadır. Bireyin yaşadığı çevreye ait bilgilerinin ve farkındalığının artırılarak davranışa dönüştürülmesi, yani sosyal sorumluluğun ve duyarlılığın kazandırılması sadece aile eğitimi ile sağlanamayacağından, okullarda yapılan eğitimin de önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu açıdan durumu inceleyecek olursak eğitim - okul - çevre üçgeni birbirinden ayrı düşünülemez bir bütündür. Bu çalışma böyle bir fotoğrafın kavşak noktasında bulunmaktadır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. İ. Hakan AKGÜN Hocam'a ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Murat Gökhan DALYAN hocalarımıza teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Ayrıca bugünlere gelmemde emeği geçen aileme: kalkıştığım her işte arkamda olan babam ve annem Mehmet - Fatma ATMACA'ya, yüksek lisans yapmam için büyük ısrarlarda bulunan ve teşvik eden ablam Hamiyet ve Seher ATMACA'ya, maddi ve manevi destek veren kardeşim Hava ADIGÜZEL'e, yeğenlerim Yaren ADIGÜZEL, Kübra ATMACA ve Harun ŞOLA'ya, aile dostumuz Sayın Bekir GÜLER'e, müdür yardımcım Sayın Hasan GÖZLÜGÖL'e, mesai arkadaşlarım Nazan ATAYIK, Hasan ÇÖÇELLİ ve İngilizce çeviriyi yapan Sunay GÖVEN'e, hemşerim Ercan SÖYLEMEZ'e, çalışmayı uyguladığım Pazarcık'taki 8. sınıf öğrencilerine teşekkür ederim.

Çalışmamın bilim dünyamıza faydalı olması dileğimle...

Adıyaman – 2015

Yasemin ATMACA

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	7
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.5. Varsayımlar.....	8
1.6. Tanımlar.....	8
1.7. Kısaltmalar.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	10
2.1. Kavramsal Çerçeve.....	10
2.1.1. Sosyal bilgiler.....	10
2.1.2. Çevre ve çevreyle ilgili kavramlar.....	13
2.1.2.1. Çevre.....	13
2.1.2.2. Çevre sorunları.....	13
2.1.2.3. Çevre kirliliği.....	15
2.1.2.4. Sürdürülebilirlik.....	17
2.1.2.5. Çevre eğitimi.....	18
2.1.2.6. Çevre bilgisi.....	21
2.1.2.7. Çevre tutumu.....	22
2.1.2.8. Doğa yoksunluğu sendromu.....	22
2.1.2.9. Çevreye yararlı davranışlar.....	23
2.1.2.10. Ekosistem.....	23
2.1.2.11. Permakültür.....	24
2.1.2.12. Organik tarım.....	24
2.1.3. Ekolojinin tanımı, tarihsel gelişimi, diğer bilimlerle etkileşimi.....	25
2.1.3.1. Ekoloji.....	25
2.1.3.2. Ekoloji biliminin tarihsel gelişimi.....	26
2.1.3.3. Ekoloji biliminin etkileşim içinde bulunduğu bilim dalları.....	26
2.1.4. Dünya'daki ekolojik gelişmeler.....	27
2.1.5. Türkiye'deki ekolojik gelişmeler.....	29
2.1.5.1. Türkiye'de organik tarım.....	29
2.1.5.2. Organik tarımda yasal düzenlemeler.....	30

2.1.5.3. Organik tarımda desteklemeler.....	30
2.1.5.4. Türkiye’de organik hayvansal üretim.....	30
2.1.6. Anayasa’da çevre ile ilgili geçen maddeler.....	31
2.1.6.1. VIII. Sağlık, çevre ve konut.....	31
2.1.6.2. IX. Gençlik ve spor.....	31
2.1.7. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan ekoloji konuları.....	31
2.1.7.1. Beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan ekoloji konuları.....	32
2.1.7.2. Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan ekoloji konuları.....	35
2.1.7.3. Yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan ekoloji konuları	39
2.1.8. Sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan ekoloji konusu ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri.....	42
2.1.8.1. Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında geçen ekoloji konusu ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri.....	42
2.1.8.2. Altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında geçen ekoloji konusu ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri.....	46
2.1.8.3. Yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında geçen ekoloji konusu ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri.....	48
2.2. İlgili Araştırmalar.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Yöntem.....	76
3.1. Araştırmanın Modeli	76
3.2. Evren ve Örneklem.....	76
3.2.1. Çalışma grubu.....	77
3.3. Verilerin Toplanması.....	78
3.3.1. Veri toplama aracı.....	78
3.3.2. Uygulama süreci.....	83
3.4. Verilerin Analizi.....	84

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorum.....	85
4.1. Ortaokul 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	85
4.2. Ortaokul 5. Sınıfta 3. Ünitenin 4. Kazanımı Olan “Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Doğal Ortamı Değiştirme ve Ondan Yararlanma Şekillerine Kanıtlar Gösterir” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi.....	85
4.3. Ortaokul 5. Sınıfta 3. Ünitenin 7. Kazanımı Olan “Yaşadığı Bölgede Görülen Doğal Afetlerin Zararlarını Artıran İnsan Faaliyetlerini Fark Eder” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi	86

- 4.4. Ortaokul 5. Sınıfta 4. Ünitinin 7. Kazanımı Olan “İş Birliği Yaparak Üretime Dayalı Yeni Fikirler Geliştirir” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi.....87
- 4.5. Ortaokul 6. Sınıfta 4. Ünitinin 4. Kazanımı Olan “Doğal Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesinin İnsan Yaşamına Etkilerini Tartışır” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi.....87
- 4.6. Ortaokul 6. Sınıfta 5. Ünitinin 4. Kazanımı Olan “Ülkemizin Diğer Ülkelerle Doğal Afetlerde ve Çevre Sorunlarında Dayanışma ve İş Birliği İçinde Olmasının Önemi Fark Eder” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi.....88
- 4.7. Ortaokul 6. Sınıfta 7. Ünitinin 2. Kazanımı Olan “Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Gelecekteki Yaşam Üzerine Etkilerine İlişkin Yaratıcı Fikirler İleri Sürer” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi.....89
- 4.8. Ortaokul 7. Sınıfta 7. Ünitinin 2. Kazanımı Olan “Küresel Sorunlarla Uluslararası Kuruluşların Kuruluş Amaçlarını İlişkilendirir” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi.....89
- 4.9. Ortaokul 7. Sınıfta 7. Ünitinin 3. Kazanımı Olan “Küresel Sorunların Çözümlerinin Yaşama Geçirilmesinde Kişisel Sorumluluğunu Fark Eder” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi.....90
- 4.10. Ortaokul 7. Sınıfta 7. Ünitinin 4. Kazanımı Olan “Düşünce, Sanat ve Edebiyat Ürünlerinin, Doğal Varlıkların ve Tarihi Çevrelerin Ortak Miras Ögesi Olarak Yaşatılmasında İnsanlığın Sorumluluğunun Farkına Varır” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi.....91
- 4.11. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar.....92
- 4.12. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Anne Eğitim Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar.....92
- 4.13. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar.....93
- 4.14. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Yerleşim Yeri Açısından Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar.....94
- 4.15. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Aile Gelir Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar.....95
- 4.16. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Tamamıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar.....95

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	97
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	97
5.2. Öneriler.....	104
KAYNAKÇA.....	106
EKLER.....	118
ÖZGEÇMİŞ.....	147

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Ekoloji Konuları.....	32
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri.....	77
Tablo 3. Pilot Uygulamaya Göre Akademik Başarı Testinin Madde Analizi Sonucu Güçlük ve Ayırt Edicilik Değerleri.....	80
Tablo 4. Nihai Testin Kazanımlarla İlgili Soru Sıraları ve Kullanılan Soruların Madde Güçlük İndeksi ile Madde Ayırt Edicilik İndeksi Değerleri.....	82
Tablo 5. Ortaokul 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	85
Tablo 6. Ortaokul 5. sınıfta 3. ünitenin 4. kazanımı olan “Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir” kazanımının gerçekleşme düzeyi.....	86
Tablo 7. Ortaokul 5. sınıfta 3. ünitenin 7. kazanımı olan “Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder” kazanımının gerçekleşme düzeyi.....	86
Tablo 8. Ortaokul 5. sınıfta 4. ünitenin 7. kazanımı olan “İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir” kazanımının gerçekleşme düzeyi.....	87
Tablo 9. Ortaokul 6. sınıfta 4. ünitenin 4. kazanımı olan “Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır” kazanımının gerçekleşme düzeyi.....	88
Tablo 10. Ortaokul 6. sınıfta 5. ünitenin 4. kazanımı olan “Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve iş birliği içinde olmasının önemini fark eder” kazanımının gerçekleşme düzeyi.....	88
Tablo 11. Ortaokul 6. sınıfta 7. ünitenin 2. kazanımı olan “Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer” kazanımının gerçekleşme düzeyi.....	89
Tablo 12. Ortaokul 7. sınıfta 7. ünitenin 2. kazanımı olan “Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir” kazanımının gerçekleşme düzeyi.....	90
Tablo 13. Ortaokul 7. sınıfta 7. ünitenin 3. kazanımı olan “Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder” kazanımının gerçekleşme düzeyi.....	90
Tablo 14. Ortaokul 7. sınıfta 7. ünitenin 4. kazanımı olan “Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır” kazanımının gerçekleşme düzeyi.....	91
Tablo 15. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları.....	92

Tablo 16. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	93
Tablo 17. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	93
Tablo 18. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Yerleşim Yeri Değişkenine Göre T-testi Sonuçları.....	94
Tablo 19. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	95
Tablo 20. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Toplam Sonuçları.....	96

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları.....	12
Şekil 2. İlköğretim Öğrencilerinin “Çevre Sorunu Algılamaları” nın Kategorilere Göre Dağılışı.....	15
Şekil 3. Ekosistem Kavram Haritası.....	23
Şekil 4. Ekoloji Biliminin Diğer Bilim Dalları İle Bağlantısı.....	27
Şekil 5. Başarı Testinin Geliştirilmesi Sürecindeki Aşamalar.....	78

KISALTMALAR LİSTESİ

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
BM:	Birleşmiş Milletler
CEE:	Çevre Eğitimi Konseyi
ÇZE:	Çoklu Zeka Envanteri
DEHB:	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu
DPÖ:	Devlet Planlama Örgütü
EBT:	Ekoloji Başarı Testi
EKT:	Ekoloji Kavramları Testi
FTÖ:	Fen Tutum Ölçeği
IEEP:	Uluslar arası Çevre Eğitim Programı
ISO:	Uluslar arası Standartlar Organizasyonu
ITEMAN:	Item and Test Analysis Program
IUCN:	Uluslar arası Doğayı Koruma Birliği
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.:	Milattan Önce
NCSS:	Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi
NEP:	Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği
SPSS:	Statistical Package for Social Sciences
TDK:	Türk Dil Kurumu
TÜBİTAK:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UBDP:	Uluslar arası Bakalorya Diploma Programı
UNDP:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNEP:	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
YEM:	Yapısal Eşitlik Modeli
WEEB:	The Wisconsin Environmental Education Board
WWF:	Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Giriş

Toplumunu oluşturan bireylerin sağlıklı, huzurlu ve güvenli bir çevrede yaşaması için birtakım bilgi, beceri, değer, davranış ve kültürel özelliklerle donanması gerekmektedir. Bu anlamda bireyin gerek ailede gerek okulda gerekse başka çevresel ortamlarda yetiştirilmesi vazgeçilmezdir. Eğitimin ailede başladığı yadsınamaz bir gerçektir. Ailenin yanı sıra bireyin eğitiminden sorumlu olan eğitim kurumları, bireylere yaşamsal önemi olan bilgileri ve toplumda yer edinebilmelerini sağlayan kültürel ve evrensel özellikleri ve değerleri kazandırmaya çalışmaktadır. Sözü edilen bilgiler okullarda matematik, Türkçe, fen ve teknoloji, sosyal bilgiler, İngilizce gibi ana dersler ile yeteneklerini ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarmayı amaçlayan beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik, bilişim teknolojileri, teknoloji tasarım gibi derslerle verilmektedir. Temel derslerden olan sosyal bilgiler, sosyal bilimlerden beslenmektedir. Sosyal bilimler çok disiplinli bir yapıya sahiptir. Bu disiplinlerin neler olduğuna bakılacak olursa bu konuda çeşitli tanımlar yapılmaktadır. “Türkiye’de en yaygın görüş; sosyoloji, tarih, coğrafya, psikoloji, siyaset bilimi, ekonomi, hukuk, antropoloji, eğitim, halk bilim (folklor), iletişim, etnoloji, sanat tarihi ve arkeolojinin sosyal bilimleri oluşturduğudur; UNESCO da sosyoloji, psikoloji, kültürel antropoloji, uluslar arası ilişkiler, siyasal bilimler, ekonomi, hukuk, suçbilim (kriminoloji) ve istatistiği sosyal bilim olarak kabul etmektedir” (Akkuş vd., 2013: 2).

Sosyal bilgilerin kültürel mirası aktarma misyonu ve sosyal değişimi sağlama vizyonu vardır. Bu misyon ve vizyonla hem bireylerin hem de toplumların evrensel değişimlere uyumu sağlanır. Evrensel değişimleri benimseyebilmek için halka halka önce birey sonra aile sonra yaşadığı çevre ve en son tüm dünyayı ilgilendiren gelişme ve sorunları anlayabilmesi, özümseyebilmesi gerekir. İşte bu noktada birey-eğitim-çevre üçgeninde yaşadığı zamanın ve çevrenin sorunlarına duyarsız kalmadan hatta sorunlara çözüm üretecek projeler hazırlamasını sağlamak adına birtakım farkındalıklar geliştirilmesi yerinde olacaktır. Sosyal bilgiler program kılavuzunda sosyal bilgiler ders programının genel amaçları öğrenci kazanımları dikkate alınarak bir maddesi de şu şekilde belirtilmiştir: “Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar” (Yazıcı

ve Koca, 2014: 21). Bireylerin bu amacı gerçekleştirebilmesi için yaşadığı çevre özelliklerini iyi tanınması, doğal çevreye duyarlı olması ve öğrendiği bilgi, kavram, tutum, değer ve becerileri hayatına transfer etmesi gerekmektedir. Bu da ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretimdeki öğrencilere çevre eğitimi verilerek gerçekleştirilebilir. “Gerek okul öncesi gerek ilköğretim ve gerekse lise eğitim programlarında çevre eğitimine yönelik bir ders olmamakla birlikte, çevre hakkında bilgilendirme, duyarlılık geliştirme konuları diğer derslerin programları içine dağıtılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, son yıllarda MEB’e bağlı birkaç özel eğitim kurumu çocuklara çevre eğitimi vermeyi temel amaçlarından biri olarak ele almıştır ve eğitim uygulamalarında okul öncesinden üniversiteye kadar öğrencilere çevre koruma bilinci vermeye çalışmaktadırlar” (Meydan, Doğu ve Dinç, 2009). Uğurlu Baloğlu’na (2014: 250) göre “çevre konularındaki bilgilenme, kamu farkındalığının artması ve sorumlu vatandaşlar olarak etkili kararlar alabilme ve etkili becerileri kazanmak için gereklidir. Çevre eğitimi nesnel ve bilimsel bilgiye dayalıdır. Çevre eğitiminin hedeflerinde asla belirli bir bakış açısının savunuculuğu yoktur. Öğrencilere farklı bakış açıları sunularak eleştirel düşünme becerileri geliştirilir ve problem çözme ve karar verme becerileri artırılır”.

1.1.Problem durumu

Günümüzde dünya hızlı bir değişim ve gelişim içerisindedir. Bu hızlı değişim ve gelişim insanlığı ekonomiden siyasete; eğitimden tıp bilimlerine kadar hemen her alanda ciddi şekilde etkilemektedir. Devletler de dünyadaki gelişmelere paralel olarak bireyleri yetiştirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda her modern devlet bu gelişime uygun olarak eğitim sistemlerini ve eğitim programlarını zaman zaman reformize etmekte ve güncellemektedir.

Dünyada meydana gelen hızlı değişimler birçok alanda önemli kolaylıklar ve yenilikler getirirken bazı konularda ise önemli problemlere sebep olmaktadır. Günümüz dünyasında bu önemli problemlerin başında gelenlerden birisi küresel ısınma, çeşitli hayvan ve bitki türleri gibi doğal varlıkların yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması bir başka ifadeyle ekolojik dengenin bozulmasıdır. Karatekin’e (2011) göre “18. yüzyılda başlayan Sanayi Devrimi ile artık çevre kendini yenileyebilme sınırının üstüne çıkmış, giderek hızlanan fabrikalaşma süreci ile

başlayan kırdan kente göç nedeni ile kent nüfusları giderek artmıştır. Artan nüfus çevre üzerindeki etkisini göstermeye başlamış, dolayısıyla beslenme, yakacak elde etme ve konut yapımı için ağaç kesimi ve atıkların hiçbir işleminden geçirilmeden çevreye bırakılması beraberinde birçok çevre sorununun da ortaya çıkmasına neden olmuştur.”

Son on yıldır özellikle ekolojik dengenin bozulması dünyayı tehdit eder bir boyuta ulaşmış ve hem ulusal hem de uluslararası önlemler alınmasını gerekli kılmıştır. Buna bağlı çeşitli uluslararası protokoller imzalanmış ve birçok devlet bu protokole taraf olarak ekolojik dengenin sağlanması yolunda önemli sayılabilecek adımlar atmıştır. Tabii unutmamak gerekir ki dünyanın karşı karşıya kaldığı bu önemli problemin aşılabilmesi için bireylerin ekoloji konularında bilgilendirilmeleri kaçınılmazdır. Her modern devlet ilköğretimden üniversiteye ve hatta lisans üstü eğitim düzeyinde çevre ve ekoloji konularıyla ilgili ya bağımsız dersler müfredatlarına almakta ya da interdisipliner bir anlayışla çeşitli derslerin içerisinde bu konularla ilgili önemli bilgileri bireylere kazandırmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de de çevre konularına yönelik birçok bilgi, eğitimin her kademesinde öğrencilere vermeye çalışılmaktadır. Ekoloji, çevre, çevre kirlilikleri söz konusu olunca tüm insanlığın elini taşın altına koyması gerektiği düşünüldüğünden her türlü alanda sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir gelecek gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Dünyanın önemli problemlerinden olan ekolojik sorunlar öğretim müfredatının içerisinde farklı derslerde yerini almaktadır. Karatekin’e (2011) göre “ne yazık ki sosyal bilgiler dersinde, sosyal bilgiler programının genel amaçları ve sosyal bilgiler dersinin tanımı içinde yer alan çevre eğitimi ile ilgili unsurların bilgi, kavram, kazanım, değer ve beceri boyutunda yeterince ele alınmadığı görülmektedir.” Yapılan incelemede çevreyle ilgili konuların daha çok ortaokul fen ve teknoloji dersinde “Canlılar ve Hayat” öğrenme alanında 5. sınıfta “Çevre Sorunları” adlı yedinci ünite; 6. sınıfta “Canlılarda Üreme, Büyüme ve Gelişme” adlı birinci ünite; 7. sınıfta “İnsan ve Çevre” adlı altıncı ünite; 8. sınıfta “Canlılar ve Enerji İlişkileri” adlı altıncı ünite geçmektedir. Sosyal bilgiler dersi içeriği ve kazanımları incelendiğinde özellikle ortaokul 5, 6 ve 7. sınıfta ekoloji konularının önemli bir yer tuttuğu tespit edilmiştir.

Ekoloji konularıyla ilgili yapılan literatür taramasında arkeoloji, antropoloji, bilim ve teknoloji, biyokimya, biyoloji, botanik, coğrafya, çevre mühendisliği, deniz bilimleri, din bilimleri, ekonometri, ekonomi, endüstri mühendisliği, enerji, felsefe, gıda mühendisliği, güzel sanatlar, iç mimari ve dekorasyon, işletme, kamu yönetimi, mimarlık, ormancılık ve orman mühendisliği, peyzaj mimarlığı, psikoloji, siyasal bilimler, sosyoloji, su ürünleri, şehircilik ve bölge planlama, turizm, ziraat, zooloji gibi farklı alanlarda yapılan çalışmalara rastlanmaktadır.

Ulaşılabilen literatür kapsamında ekoloji konularıyla ilgili olarak eğitim-öğretim alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde daha çok fen bilimleri özellikle de biyoloji alanında olduğu ve yüksek öğretim ile ortaöğretim odaklı olduğu tespit edilmiştir. Ekoloji, insan ve din (Feyzioğlu, 2011); uzaktan eğitime ekolojik bir yaklaşım: sürdürülebilir uzaktan bilgisayar mühendisliği eğitimi ekosistemi önerisi (Gündoğan, 2012); sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliği: uygulanabilecek iktisadi araçların analizi (Karakaya ve Özçağ, 2004); ekolojik ekonomi yaklaşımı ile Türkiye’de çevresel etkinlik analizi (Ayyıldız, 2013); çevresel duyarlılık ve çevresel davranışın ekolojik ürün satın alma davranışına etkilerinin yapısal eşitlik modeliyle araştırılması (Yılmaz, Çelik ve Yağizer, 2009); sürdürülebilir yaşama yönelik çevre eğitimi aracı olarak ekolojik ayak izinin uygulanması ve değerlendirilmesi (Keleş, 2007); çevreci yönelim, çevre dostu davranış ve demografik özellikler: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma (Alnıaçık, 2010); çevre mühendisliği öğrencilerinin çevre ile ilgili bilgilerini günlük yaşama uygulayabilme düzeyleri (Kalıpçı, Öztaş ve Özdemir, 2009); sürdürülebilir kalkınma ve çevre bilincinin oluşturulmasında ailenin rolü (Erkal, Şafak ve Yertutan, 2011); biyoçeşitlilik okuryazarlığı ölçeği: geliştirme, geçerlik ve güvenilirliği (Gürbüz, Derman ve Çakmak, 2013); çevresel farkındalık (Tunç, Ömür ve Düren, 2012); Türkiye’de çevre eğitimi alanında yapılmış küresel ısınma ve sera etkisi konulu akademik araştırmaların sonuçlarının incelenmesi (Ünlü, Sever ve Akpınar, 2011); ekolojik ayak izinin kavramsal içeriği ve Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde bireysel ekolojik ayak izi hesaplaması (Akıllı, Kemahlı, Okudan ve Polat, 2008); ilköğretim öğretmenlerinin küresel ısınmaya ilişkin görüşleri (Temelli, Kurt ve Kurt, 2011); üniversite öğrencilerinin çevre bilinç düzeyi araştırması: Gaziosmanpaşa Üniversitesi örneği (Erdal, Erdal ve Yücel, 2013); üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının

incelenmesi (Çabuk ve Karacaoğlu, 2003); yüksek öğretimde öğrenci merkezli çevre eğitimi dersine yönelik bir uygulama (Şahin, Cerrah, Saka ve Şahin, 2004); yüksek öğretimde çevre eğitimi alan ve almayan öğrencilerde çevre bilinci: Niğde Üniversitesi örneği (Kılıç ve İnal, 2010); farklı branşlardaki öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenleri, eğitimi ve çözümlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma (Maskan, Efe, Gönen ve Baran, 2006); öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Kahyaoğlu ve Özgen, 2012); öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları: Türkiye örneği (Özgen, 2012); öğretmen adaylarının çevre sorunları konusundaki farkındalık ve duyarlılıkları (Meydan, Doğu ve Dinç, 2009); öğretmen adaylarının çevre sorunlarına karşı duyarlılıkları (Yıldırım, Bacanak ve Özsoy, 2012); sınıf öğretmenliği öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının belirlenmesi (Genç ve Genç, 2013); ilköğretim öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumları (Kahyaoğlu, Daban ve Yangın, 2008); sınıf öğretmeni adaylarının çevre sorunları bağlamında öğrenim gördükleri programa ilişkin görüşleri (Yılmaz ve Gültekin, 2012); sınıf dışı deneysel öğretim: ekoloji uygulaması (Okur, 2012); lise öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarının cinsiyet açısından incelenmesi (Kaya, Akıllı ve Sezek, 2009); ortaöğretim programlarının biyoloji ders kitaplarında ekoloji ünitelerinin karşılaştırmalı bir analizi (Ödün, 2013); ortaöğretim ekoloji konularının öğretimi için öğretmen rehber materyalleri geliştirilmesi (Atik, 2008); ortaöğretim kurumlarında çevre eğitimi ve öğretmenlerin çevre eğitim programları hakkındaki görüşleri (Uzun ve Sağlam, 2005); eleştirel düşünme becerilerini temel alan biyoloji dersinin ortaöğretim öğrencilerinin ekolojik etik yaklaşımlarına etkisi (Turan, 2009); 10. sınıf biyoloji dersinde popülasyon ekolojisi konusunun öğretilmesinde sunuş yolu ve gezi-gözlem yönteminin kullanılarak öğrenmeye etkisi (Şen, 2011); ekoloji konusunda geliştirilen kavram karikatürlerinin kavramsal anlamaya etkisinin araştırılması (Altunkara, 2013); ekoloji ünitesinin öğrenilmesinde proje tabanlı öğrenme yönteminin öğrenci başarısına etkisi (İstanbul ili örneği) (Doğay, 2010); aktif öğrenme tekniklerinin lise 1. sınıf öğrencilerinin ekoloji ve çevre kirliliği konusunu öğrenme başarılarına ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi (Akkurt, 2007); ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin çevre sorunları hakkında bilişsel yapılarının tespiti (Polat ve Bahar, 2012); ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin öğretim öncesi ve sonrası

çevre sorunu ve ekolojik ayak izi anahtar kavramları ile ilgili bilişsel yapılarının ortaya konması (Polat, 2012); kavram değiştirme öğretiminin ekoloji kavramlarını anlama üzerine etkisi (Çetin, 2003); sosyo-ekolojik uygulamanın kırsal alandaki öğrencilerin fiziksel aktivite bilgisi ve davranışlarına etkileri (Cengiz, 2011); ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (Karabük ili örneği) (Aydın ve Çepni, 2012); cinsiyetin ve mantıksal düşünme yeteneğinin öğrencilerin ekolojik kavramları anlama ve fen bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisi (Soylu, 2006); farklı fonksiyonel özelliğe sahip yerleşim ünitelerinde ikamet eden ilköğretim öğrencilerinin çevre sorunlarını algılama ve çözüm önerileri: fenomenografik bir araştırma (Özgen ve Kahyaoğlu, 2011); ilköğretim öğrencilerinin çevre sorunu ile ilişkili temel kavramları gerçekleştirme düzeyleri (Demirbaş ve Pektaş, 2009); ilköğretim öğrencilerine çevre bilincinin kazandırılmasında çevre eğitiminin rolü: ekoloji temelli yaz kampı projesi örneği (Karataş ve Aslan, 2012); ilköğretim 7. sınıflarda çevre eğitimi için ekolojik ayak izi kavramının kullanılması ve değerlendirilmesi (Öztürk, 2010); çoklu zeka temelli öğretimin ekoloji kavramlarını anlama üzerine etkisi (Ayaz, 2006); kavram karikatürlerinin öğrencilerin kavram yanlışlarının giderilmesi üzerindeki etkisi: sera etkisi ve küresel ısınma örneği (Erdoğan ve Özsevgeç, 2012); “çocuklar için çevresel tutum ölçeği” ile “yeni ekolojik paradigma ölçeği”nin geçerlik güvenirlik çalışması ve çevre eğitim programının etkisinin incelenmesi (Kalburan, 2009); çocukluk döneminde doğa sporlarının çevre eğitiminde kullanımı (Altın ve Oruç, 2008) gibi çalışmalara rastlanmıştır. Görüldüğü üzere araştırmalar genel olarak, ortaokul düzeyinde fen ve teknoloji dersine; ortaöğretim düzeyinde biyoloji dersine; yükseköğretim düzeyinde çevre eğitimi ve tutumuna yönelik yoğunlaşmıştır. Ancak çevre konularının sıkça yer aldığı sosyal bilgiler dersinde, ekoloji konularının ve kazanımlarının incelendiği çalışmalara rastlanmamıştır. Ortaokulda çevre bilgisi, tutumu, farkındalığı kazandırmak, geleceğimiz için kritik öneme sahip olduğundan bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Problem cümlesi: Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesinde bulunan ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik ekoloji konularıyla ilgili kazanımları gerçekleştirme düzeyi nedir?

1.2. Araştırmanın amacı

Araştırmanın genel amacı ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde ekoloji konularına ilişkin kazanımların öğrenciler tarafından ne düzeyde öğrenildiğini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyi nedir?
2. Ortaokul 5. sınıfta ekoloji konularına ilişkin toplam 3 kazanımının gerçekleşme düzeyi nedir?
3. Ortaokul 6. sınıfta ekoloji konularına ilişkin toplam 3 kazanımının gerçekleşme düzeyi nedir?
4. Ortaokul 7. sınıfta ekoloji konularına ilişkin toplam 3 kazanımının gerçekleşme düzeyi nedir?
5. Ortaokul sekizinci sınıf öğrencileri arasında ekoloji kazanımlarını kazanma düzeyi cinsiyete göre değişmekte midir?
6. Ortaokul sekizinci sınıf öğrencileri arasında ekoloji kazanımlarını kazanma düzeyi anne eğitim durumuna göre değişmekte midir?
7. Ortaokul sekizinci sınıf öğrencileri arasında ekoloji kazanımlarını kazanma düzeyi baba eğitim durumuna göre değişmekte midir?
8. Ortaokul sekizinci sınıf öğrencileri arasında ekoloji kazanımlarını kazanma düzeyi yaşadıkları yere göre değişmekte midir?
9. Ortaokul sekizinci sınıf öğrencileri arasında ekoloji kazanımlarını kazanma düzeyi ailenin gelir durumuna göre değişmekte midir?

1.3. Araştırmanın önemi

Değişen dünya koşullarına bireylerin uyum sağlayabilmesi için değişime ve gelişime açık bireylerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır. Sanayi İnkılabı'nın tüm dünya ülkelerine bulaştırdığı bir virüs diye tanımladığım çevre sorunlarını minimal düzeye indirmek her bireyin görevi olmuştur. Yapılan araştırmalar Dünya'daki mevcut çevre kirliliğinin % 50'sinin son 35 yılda meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında sorumluluk, duyarlılık, farkındalık kazanımlarının bireylere

küçük yaşta kazandırılması gerektiği düşünülmektedir. Öğrencilerin sadece tüketen değil yukarda sayılan kazanımları kazandırarak aynı zamanda yaşanabilir bir gelecek inşa edebilmeleri için, hem sorunlara çözüm üreten hem de çevreye zarar vermeyen proje üreten mühendisler şeklinde yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Ulaşılabilen literatür kapsamında ortaokul düzeyinde özellikle sosyal bilgiler dersinde sıkça yer alan ekoloji konuları ve kazanımlarının araştırıldığı çalışmalara rastlanmamıştır. Bu bağlamda, bu çalışmanın alana önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4.Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırma ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersindeki ekoloji konuları ve bu konulara yönelik belirlenen kazanımlarla,

2013-2014 eğitim öğretim yılında MEB'in ders kitabı olarak önerdiği ders kitaplarında geçen ekoloji konularıyla,

Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçe merkezinde bulunan örnekleme dahil okullarla,

Örnekleme giren sekizinci sınıf öğrencilerinin veri toplama aracındaki teste verdikleri cevaplarla,

2014-2015 tim öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.5.Varsayımlar

Öğrencilerin 5, 6 ve 7. sınıfta ekoloji konuları ile ilgili öğrenme alanlarına ait kazanımları, programın amaçlarına göre işledikleri varsayılmaktadır.

Bu araştırma için seçilen örnekleme evreni temsil etmektedir. Örnekleme alınan sekizinci sınıf öğrencilerinin, veri toplama aracındaki testi samimi cevapladıkları düşünülmektedir.

Veri toplama aracının, araştırmanın amacına ve konusuna uygun olarak hazırlandığı varsayılmaktadır. Araştırmaya dâhil edilen değişkenlerin normal dağıldığı varsayılmaktadır.

1.6.Tanımlar

Sosyal bilgiler: “Sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa

bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar” (NCSS,1994).

Ekoloji: evre bilimi. “Canlıların hem kendi aralarındaki hem de çevreleriyle olan ilişkilerini tek tek veya birlikte inceleyen bilim dalıdır” (www.tdk.gov.tr). “İnsanlar, bitkiler ve hayvanlar ile bunların yaşadıkları çevreyle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır” (zey, 2005: 1).

Kazanım: “Kazanma içi” (www.tdk.gov.tr). “ğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri ve tutumlardır” (MEB, 2005).

evre Sorunları: “İnsanlar tarafından meydana getirilen yapay çevrenin doğal evre üzerindeki olumsuz etkileri, yapay çevrenin sağlık şartlarına uygun olmayışı, doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanımı ve çevrenin bu şekilde tahribi sonucunda meydana gelen sorunlardır” (zer, 1993).

1.7.Kısaltmalar

AB: Avrupa Birliği

BM: Birleşmiş Milletler

DEHB: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu

EBT: Ekoloji Başarı Testi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür rgt

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırma problemi ile ilgili, ulaşılabilen literatür kapsamında kavramsal çerçeve ve daha önce yapılmış konuyla ilgili araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Kavramsal Çerçeve

Bu başlık altında sosyal bilgiler; çevre ve çevreyle ilgili alt kavramlar; ekolojinin tanımı, tarihsel gelişimi ve diğer bilimlerle etkileşimi; Dünya'daki ekolojik gelişmeler; Türkiye'deki ekolojik gelişmeler; Anayasa'da çevre ile ilgili geçen maddeler; sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan ekoloji ile ilgili konular; sosyal bilgiler öğretim programında yer alan ekoloji konusu ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinliklerine yer verilmektedir.

2.1.1. Sosyal bilgiler

Sosyal bilimlerden beslenip bir ders olarak eğitim sistemimizde yer alan sosyal bilgiler literatürde farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Doğanay (2002: 17) “sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen, becerili, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı” olarak tanımlarken; Erden (t.y. 8) “ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilgiler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı” biçiminde ifade etmektedir. Doğan (2008), sosyal bilgilerin öğrencileri en iyi şekilde topluma hazırlamayı hedeflediğinden ve bu hedefe ulaşmak amacıyla bilgi ve beceriyi donatmakla sorumlu olduğundan bahsederken; Koçyiğit (2012) ise çocuğa geçmişi, bugünü ve geleceği yakından tanıttacağı için toplumsal hayatla ilgili olduğundan söz etmektedir. Öztürk (2009: 4) sosyal bilgileri “hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında, bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı” şeklinde tanımlarken; Sönmez (2005: 455) “toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda

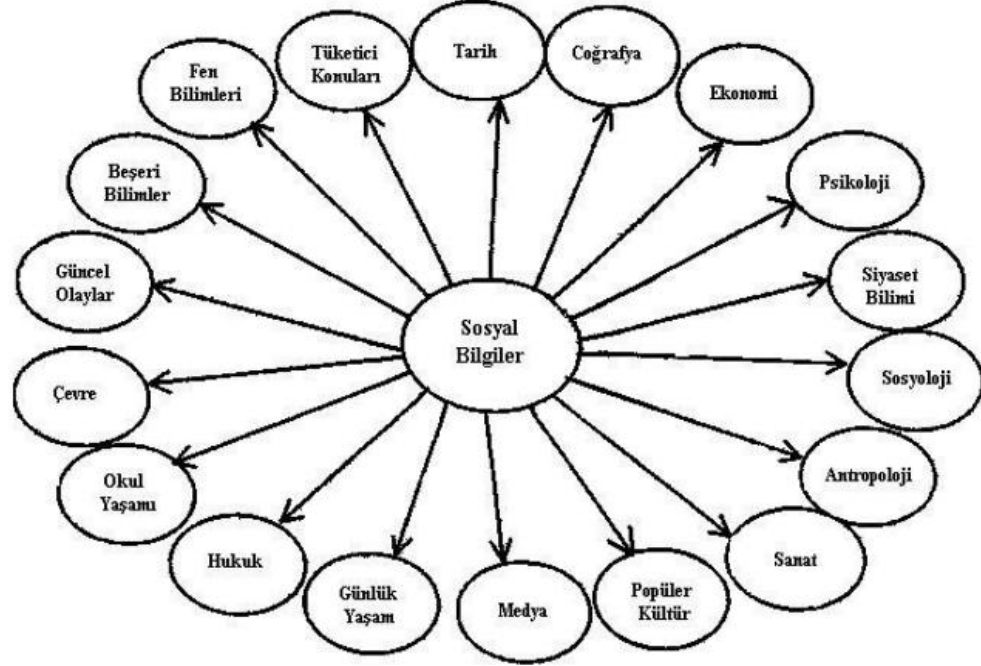
elde edilen dirik bilgiler” biçiminde tanımlamaktadır. Moffatt’a (1957: 18) göre ise “Mevzu doğrudan doğruya insan cemiyetinin teşkilatına ve tekamülüne ve bu içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair olan bilgilerdir”

Dünyadaki hızlı değişimlere bağlı olarak Milli Eğitim Bakanlığı programda değişikliğe gitmiştir. Milli Eğitim’in genel amaçları doğrultusunda sosyal bilgiler programının vizyonuna baktığımızda 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk İlkeleri ve İnkılapları’nı benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı olan, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmek olduğunu görürüz. Sosyal bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirilebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır (MEB, 2005). Akdağ (2009: 6) ülkemizde sosyal bilgiler programının öncelikle aktif ve üretken vatandaşlar yetiştirmeyi amaçladığını; bu programa uygun olarak ilköğretimde 1, 2 ve 3. sınıflarda hayat bilgisi; 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler; 8. sınıfta da Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük adı altında öğrencilere okutulduğunu ifade ederken; Tahiroğlu (2006) insan ve toplumla ilgili tüm bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele aldığını ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerikli, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olduğunu belirtmektedir. Bu disiplinlerin neler olduğuna bakacak olursak literatürde kabul gören tanımı NCSS (1994: 3) ve MEB (2004) şu şekilde yapmaktadır:

Sosyal bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmekte yardımcı olmaktır (NCSS, 1994: 3).

Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2004).

Aşağıdaki şekilde sosyal bilgilerin yararlandığı bilgi kaynakları gösterilmiştir:

Şekil 2.1. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları (Martorella, 1998'den uyarlanmıştır; akt. Kısa, 2007).

Sönmez (2005: 456-457) sosyal bilgilerin disiplinler arası ve çok disiplinli yapıya sahip olmasını, olguların bir bütün halinde verilmesi gerektiğine bağlamaktadır. Çünkü insanın her türlü olguyu parça parça değil de bir bütün içinde görebileceğini ve daha kolay öğrenip anlayabileceğini ifade etmektedir. Bu nedenle çocuk toplumsallaşırken, her bilim dalıyla ilgili ilke ve genellemeler ayrı bir ders olarak değil, onların ortak noktaları bulunup birleştirilerek sunulmalıdır. Gerçek parça parça değil, aksine bir bütündür. Bütünü görüp anlamak ona uygun yaşamak daha kolaydır. Somut işlemler döneminde çocuk yaşamı bir bütün olarak algılar. Günlük yaşamdaki olgular bir bütünlük gösterir. İlköğretim döneminde çocuk, günlük yaşamda karşılaştığı sorunları bir bütünlük içinde çözmeye çalışır. Değişik olguların, olayların sorun üzerindeki etkilerini görür ve çok boyutlu düşünmeye başlar. Toplumsal olguların bu dönemde bir bütün olarak verilmesinin bir başka faydası ise öğrencilere kazandırmak istediğimiz bilgi, beceri ve değerlerin yeni

durumlara kolayca transfer edilebilmesidir. Sosyal bilgiler öğretiminin yapısı ile ilgili klasik olarak benimsenmiş üç yaklaşımın olduğu görülür:

- Kültürün temel değer ve inanışlarını genç nesillere aktarmayı amaçlayan, vatandaşlık bilgisi aktarımı olarak sosyal bilgiler,
- Öğrencilerin sosyal bilimlerin temel ilke ve içeriğini anlamaları için onlara yardımcı olacak ve sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiye ulaşırken kullandıkları yöntemi öğrencilere kazandıracak bir sosyal bilim olarak sosyal bilgiler,
- Öğrencilere kendilerini etkileyen sorunlar ve durumlar hakkında karar vermeyi öğrenmelerine yardımcı olacak, yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler (Barr, Barth ve Shermis, 2013).

Öztürk'ün aktardığına göre NCSS 1970 yılında yayımladığı öğretim kılavuzunda sosyal bilgiler öğretimi için şu dört amacı önermiştir:

- İnsanın geçmiş, bugün ve gelecekteki durumu hakkında bilgi edinme becerisini geliştirme;
- Bilgiyi işleme için gerekli becerileri kazandırma;
- İnanç ve değerleri yorumlama becerisini geliştirme;
- Vatandaş olarak aktif sosyal katılım için bilgiyi uyarlama (Barth, 1991).

2.1.2. Çevre ve çevreyle ilgili kavramlar

Bu başlık altında çevre; çevre sorunları; çevre kirliliği; sürdürülebilirlik; çevre eğitimi; çevre bilgisi; çevre tutumu; doğa yoksunluğu sendromu; çevreye yararlı davranışlar; ekosistem; permakültür ve organik tarım kavramları yer almaktadır.

2.1.2.1. Çevre

İnsanın veya herhangi bir canlının yaşadığı ortam. “Bir şeyin yakını, dolayısı, etrafı, muhiti. Bir kimse ile ilişkisi bulunanlar, aynı konu ile ilgili bulunan kimselerin tümü, kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam, hayatın gelişmesinde etki yapan doğal, toplumsal ve kültürel dış faktörlerin bütünlüğü” (Özey, 2005: 3). Erten (2005), çevreyi bir canlı veya canlı topluluğunu yaşamları boyunca etkileyen, canlı ve cansız faktörlerin tümü olarak tanımlarken; Akkurt (2007) ise canlıların içinde bulunduğu ve hayatsal faaliyetlerini sürdürdüğü ortam olarak ifade etmiştir.

2.1.2.2. Çevre sorunları

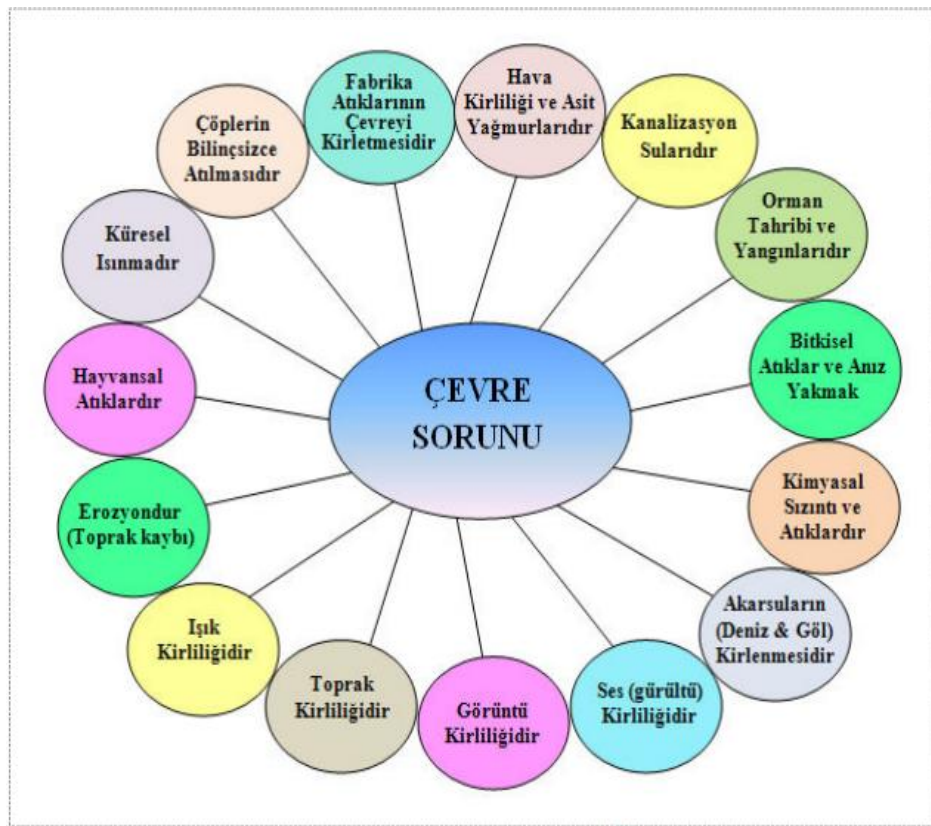
“İnsanlar tarafından meydana getirilen yapay çevrenin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri, yapay çevrenin sağlık şartlarına uygun olmayışı, doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanımı ve çevrenin bu şekilde tahribi sonucunda meydana gelen sorunlardır” (Özer, 1993). Kahyaoğlu, Daban ve Yangın (2008) insanoğlunun var olduğu günden bu yana, hem çevresinden etkilendiğini hem de çeşitli faaliyetleriyle çevresini etkilediğini ifade etmektedir. Son 200 yılda endüstri, tarım ve tıp

alanlarındaki gelişmelerin insanın doğadaki rolünü ön plana çıkardığını; bu durumun beraberinde büyük nüfus artışı ve buna paralel olarak çeşitli çevre problemlerini gündeme getirdiğini vurgulamaktadır. 1950’lerde kimse asit yağmurlarından, ozon tabakasındaki delikten ya da küresel ısınmadan söz etmezken (Louv, 2012: 2); “günümüzde çok çeşitli çevre sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Gelecekte daha büyük sorunların olabileceği endişesi bugünkü durumdan hareketle gün geçtikçe artmaktadır. Küresel ısınma ve iklim değişikliği, su kaynaklarının kirletilmesi, kuraklık, sera gazları, erozyon, toprak kirliliği, biyolojik çeşitlilikte yaşanan değişimler, nükleer atık sorunu, katı atık ve geri dönüşüm gibi sorunlar bugün karşı karşıya kaldığımız en önemli ve belirgin sorunlardan bazılarıdır” (Yılmaz ve Gültekin, 2012). Temelli, Kurt ve Kurt’a (2011) göre: “Küresel ısınma, uzun yıllar ortalamalarına göre dünyamızın ısısının eskiye göre artması şeklinde açıklanmaktadır. Bu da yeryüzünde yağışların etkilenmesine, hava olaylarının bitki örtüsüne, deniz seviyesinin yükselmesine, yaban hayvanlarının ve insanların yaşamlarına ciddi etkisi olacağı anlamına gelmektedir.” “Küresel ısınma günlük, aylık ve yıllık maksimum sıcaklıklardaki artıştan ziyade minimum sıcaklıklardaki artışı ifade etmektedir. Günümüzde küresel ısınma ve insanların doğal kaynakları daha yoğun olarak kullanmaları sonucunda çevre sorunları büyük ölçüde artmıştır. İnsan ile doğa arasındaki ilişkiler giderek bozulmaya başlamış ve çevre sorunlarının tartışılması gündeme gelmiştir” (Sungurtekin, 2001). Yılmaz ve Gültekin (2012) günümüzde çevre sorunlarının yerellikten çıktığını, evrensel bir boyut kazandığını ifade etmektedir. Hava, su ve canlı hareketleri ile çevre sorunlarının etkilerinin; ülke sınırlarını aştığını, ülkelerin gerek olumlu gerek olumsuz çevresel etkilerinin, diğer ülkelerin çevre ortamını etkilediğini düşünmektedir. Louv’a (2012) göre “doğa gün geçtikçe seyredilecek, tüketilecek, giyinilecek, hatta görmezden gelinecek bir şeye dönüşmektedir. Genç kuşaklarla doğal yaşam arasındaki bağların kopmakta olduğu şu zamanda giderek yaygınlaşan bazı araştırmalar zihinsel, fiziksel ve ruhsal sağlığımız ile doğayla ilişkilerimiz arasında doğrudan bir bağ kurmaktadır.” Özgen ve Kahyaoğlu’na (2011) göre:

Çevre sorunları, bilimler arası (multidisipliner) bir kavramdır. Dolayısıyla, ‘çevre sorunu’ kavramı, farklı disiplinlerin, bakış açılarına göre ve çeşitli biçimlerde tanımlanabilmektedir. Her bilim dalının kendi bilimsel yaklaşımı çerçevesinde, çevreyle ilgili sorunları analiz etmeye ve çözmeye çalışması, farklı tanım ve kategorilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Örneğin klimatologlar; ‘çevre sorunu’ olarak; küresel ısınma ve atmosfere salınan zehirli gazların olumsuz etkilerinin önemini vurgularken,

ziraat ve toprak bilimciler toprağın kirlenmesi ile ortaya çıkan besin ve organik bozulmaları / kirlenmeleri, su bilimciler (hidrologlar) akarsu, göl ve denizlerdeki kirlenme ve etkilerini, biyologlar organizmaların çevre ile olan ilişkilerindeki etkileşimlerden ve besin zinciri ile sağlığa olan etkilerini, kent bilimciler bozuk kentsel doku ve nüfusun olumsuzluklarından, sosyologlar toplum - mekan ve kültür açısından ve coğrafyacılar ise tüm bu bileşenleri bir araya getirerek insan - mekan arasındaki etkileşimlerde, insanın çevreye uyguladığı yaptırımlar, başka bir deyişle; yaşadığı çevrenin doğasına hükmetmek, yok etmek veya bozulmasına neden olan faktörlerin, neden - sonuç ve etkilerini açıklamaktadır. Bu durum aynı zamanda, insanın paylaştığı doğal ortamın / çevrenin sürdürülebilirliğini kesintiye uğratmak gibi genel bir söylemi de dillendirmektedir.

Özgen ve Kahyaoğlu'nun çalışma sonrası ulaştığı bulgulardan hareketle oluşturduğu diyagram aşağıda gösterilmiştir:

Şekil 2.2. İlköğretim Öğrencilerinin 'Çevre Sorunu Algılamaları' nın Kategorilere Göre Dağılışı.

2.1.2.3. Çevre kirliliği

“Ekosistemlerde doğal dengeyi bozan ve insanlardan kaynaklanan ekolojik zararlardır” (Çepel 2003; akt. Özgen ve Kahyaoğlu, 2011). Özgen ve Kahyaoğlu (2011), doğanın temelinde fiziksel unsur olarak hava, su ve toprak üzerinde olumsuz etkilerin oluşması ile ortaya çıkan ve canlı öğelerin hayati aktivitelerini olumsuz yönde etkileyen; cansız çevre öğeleri üzerinde yapısal zararlar meydana getiren ve

niteliklerini bozan yabancı maddelerin hava, su ve toprağa yoğun bir şekilde karışması biçiminde tanımlarken; Akkurt (2007) insanoğlunun var olduğu günden bu yana hem çevresindeki olaylardan etkilenen hem de çeşitli faaliyetlerle çevresini etkileyen, tahrip eden, kirlenmesine neden olan varlık olduğunu belirtmiştir. Önceleri durumun farkına varamayan insanların, kaynakların azalması, ihtiyaçların karşılanamaması ve çevreye verilen zararın çevre kirliliği olarak geri dönmesi sonucu çevre hakkında duyarlılaşmasına sebep olduğunu ifade etmiştir. Çevreye gereken özenin gösterilmesi zorunluluğunu, insanların kendi yaşam ortamını düşünmesi ve insanoğlunun doğaya olan borcu olarak açıklamaktadır. Ayyıldız'a (2013) göre ekonomik gelişme paralelinde oluşan kirleticilerin artmasına bağlı olarak artan küresel ısınma, atmosferde serbest kalan karbondioksit miktarının giderek ısınma trendini etkilemesiyle bir kısır döngü yaratmakta ve çevresel kirliliğe dönüşmektedir. Özey (2005)'in de belirttiği gibi teknoloji kullanımının artması, insanın çevre üzerindeki tahribatını giderek artırmaktadır. Dolayısıyla, teknoloji geliştikçe insan, çevre üzerinde daha büyük değişimler meydana getirebilmekte ve hâkimiyet alanını sürekli genişletebilmektedir (Güney, 2002). Özey'in (2005) araştırmasına göre "Amerikan Bilim Geliştirme Derneği tarafından yayınlanan 'Nüfus ve Çevre Atlası' eserinde insanlığın çevreye etkisi üç faktörle açıklanmaktadır: 'Nüfus, tüketim ve teknoloji.' Bu faktörlerin tamamı bir araya gelerek, doğal kaynakların kurumasına ve kirlilik üretimine sebep olmaktadır."

2.1.2.3.1. Çevre kirliliğinin sınıflandırılması

Çevre kirliliği fiziksel, kimyasal ve biyolojik kirlenme olarak sınıflandırılmaktadır.

Fiziksel Kirlenme: Toprak, su, hava gibi çevreyi meydana getiren bileşenlerin fiziksel özelliklerinin tamamının veya bir kısmının insan, hayvan ve bitki sağlığını tehdit ederek olumsuz yönde etkilemesi olayıdır. Fabrikaların üretim yaparken atıklarını akarsu ve göllere boşaltması, doğal erozyon ile toprakların göl ve denizlere taşınması, suyun renklerini değiştirmesine neden olmaktadır. Bu duruma suların fiziksel kirlenmesi denmektedir.

Kimyasal Kirlenme: Toprak, su ve havanın kimyasal özelliklerinin canlıların aktivitelerini ve hayati faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyecek biçimde bozmasıdır. Fabrikaların katı ve sıvı atıklarını verimli tarım arazilerine veya akarsu ve göllere boşaltması, tarım topraklarının, akarsu ve göllerin zararlı ağır metallerle kirlenmesine neden olmaktadır. Bu durum kimyasal kirlenme olarak adlandırılmaktadır.

Biyolojik Kirlenme: Toprak, hava ve su gibi doğal bileşenlerin mikroorganizmalarla kirlenmesi ve dolayısıyla mikrobiyolojik yapısının bozulması mikrobiyal kirlenme; aynı ortamların mikroorganizmalarla kirlenmesi ise biyolojik kirlenme olarak adlandırılmaktadır. Kanalizasyon sularının akarsu, göl ve denizlere boşaltılması ya da tarım alanlarının kanalizasyon sularıyla sulanması bu sulara bulunan hastalık yapıcı mikroorganizmaların toprağa, suya ve atmosfere geçerek mikrobiyolojik kirlenmesine neden olmaktadır (www.cevreonline.com).

Çevre kirliliği çeşitleri: “Hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, gürültü (ses) kirliliği, görüntü kirliliği, ışık kirliliği, radyoaktif kirlilik, ambalaj atıkları vb.” (www.cevreonline.com). Aşağıdaki fotoğraf çevre kirliliği çeşitlerini çarpıcı bir şekilde göstermektedir (www.sertermuhendislik.com):

2.1.2.4. Sürdürülebilirlik

“Belirli bir ekosistemin ya da sürekliliği olan herhangi bir sistemin, kesintisiz, bozulmadan, aşırı kullanımla tüketmeden ve ana kaynaklara aşırı yüklenmeden sürdürülebilmesi yetkinliğidir. Sürdürülebilirlik, hem günümüzün hem de gelecek nesillerin gereksinimlerini karşılarken, çevre ve kaynakların kuşaklar arası adaletli kullanımının sağlandığı, geleceğe yönelik yaklaşımlardır” (Koçhan, 2002). Öztürk’ün (2010) aktardığına göre:

Çevre ile dengeli bir ilişki ‘sürdürülebilir yaşam’ kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Böyle bir yaşam için bireysel olarak yapılanların dışında kitlesel bir bilincin oluşması gerekmektedir. Nitekim; çevre bilincini ortak bir anlayış olarak kabullenen dünya ülkeleri ‘sürdürülebilir kalkınma’ kavramını tüm bu yaşanan çevre sorunlarının çözümü için ortaya koymuştur. Bu kavram, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Programınca (UNDP) 1987’de hazırlanıp yayınlanan ‘Ortak Geleceğimiz’ adlı raporda; ‘gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılamalarını engellemeden bugünün kuşağının gereksinimlerini karşılayabilmeleri’ şeklinde tanımlanmıştır (Çorakçı, 1989).

“Özellikle de yeşil tasarımın giderek popülerleştiği İskandinavya’da bir şehrin içinde doğayı barındıran bir yer olması gerektiği yönünde bir anlayış var” (Louv, 2012: 31). Ozaner’in (2004) ifadesine göre bunların tamamı düşünüldüğünde ülkemizde sürdürülebilir kalkınmanın temelini sağlam olması için bu temele dayalı bir eğitimin olması gereklidir. Türkiye’de ilköğretim, lise ve yetişkinlerin eğitimi için ekoloji temelli çevre eğitimi mevcut olmadığından ülkemizin çevre ile etkileşimi kesilmiş durumdadır. Bu durumu değiştirmenin yolunun Batı’dakilere benzer okul ve okul dışı eğitimin birlikte uygulandığı ekoloji temelli çevre eğitiminden geçtiğini düşünmektedir.

2.1.2.5. Çevre eğitimi

“İnsanın ve tüm canlıların içinde yaşadıkları çevreyi daha iyi tanımaları, korumaları ve daha sağlıklı yaşayabilmeleri için gayret ve etkinliklerin tümüdür” (Türkiye Çevre Vakfı, 1993). Uğurlu Baloğlu’nun (2014: 250) aktardığına göre “çevre ve insanlar arasında ilişki için yaratıcı, problem çözme becerisine sahip, bilimsel ve okuryazar, etik duyarlılık ve farkındalık taşıyan vatandaşların bireysel ve ortak faaliyetlerde yer almasını sağlayacak bilgi ve içeriğe göre düzenlenmiş yaşam boyu öğrenme sürecidir” (The Wisconsin Environmental Education Board (WEEB). Özgen (2012) çevreyi analiz etmede, tabiatın ve gezegenimizin bütünlüğünü algılamada çevresel duyarlılık ve bilinç kazanmada, çevre eğitiminin tartışılmaz önemi olduğunu; çevre sorunlarının nihai çözümü için geçerli olan en etkili yöntemin eğitim olduğunu ifade etmektedir. Bireylerin, çevre sorunlarına yönelik yeterli bilgi ve deneyime sahip olmalarının sağlanması için ‘çevre’ ve ‘çevre sorunları’ kavramlarının kapsamlı bir şekilde algılanması ve olumlu tutum - davranışlarla bütünleşmesi gerektiğini açıklamaktadır. Bunun için de eğitimin baş aktörleri olan öğretmenlere önemli roller düştüğünü savunmaktadır. Lang (1999/2000)’ın belirttiği gibi; “çevre eğitimi ile ilgilenen öğretmenlere yönelik hizmet içi profesyonel yetiştirme kursları geliştirilmesi yoluyla çevre eğitiminin niteliği artırılabilir” (Özgen ve Kahyaoğlu, 2011). Altın ve Oruç’a (2008) göre, çevre eğitiminin amacı:

Çevre ve çevre sorunlarının farkında olan, bunları çözebilmek için gerekli bilgi ve beceri ile donanmış ve çözümde etkin rol almaya gönüllü bireyler yetiştirmektir. Etkili bir çevre eğitiminin yollarından birisi sınıf duvarları dışına çıkmaktan geçmektedir. Mümkün olabilecek her fırsatta doğaya çıkılması ve bunun için fırsatlar yaratılması, çocuklarımızın doğayı tanımalarını ve sevmesini sağlayacaktır. Bunun için sınıf dışı eğitim etkinliklerine öğretme-öğrenme süreci içerisinde yer verilmesi gereklidir.

Louv (2012: 13), çocukların doğayla ilişkisi konusunda birçok dersliklerde, ev odalarında bir araya geldiğini açıklarken San Diego'da, dördüncü sınıf öğrencisi olan Paul'un hayranlık duyulacak derecede dürüst sözlerinin sık sık aklına geldiğini ifade etmektedir: 'Evde oynamayı seviyorum; çünkü bütün elektrikli aletler orada.' Birçok çocuk için doğa harikalar sunmaya devam ederken; diğerleri için doğada oynamak çok ... Verimsiz. Yasak. Tuhaf. Tehlikeli. Uzak. Böyle düşünen çocukların anne ve babaları belki dışarıda koşuya çıkıyorlar; ama çocuklar hep içerde kalıyor, cümleleriyle Louv bu çelişkiyi gözler önüne sermektedir.

Tunç, Ömür ve Düren (2012) günümüzde tüm dünyayı tehdit eden küresel ısınma, iklim değişikliği gibi çevre sorunlarının medyada sıkça yer alması ve konuyla ilgili yayınlanan rapor ve kitapların sayısının artması ile çevre eğitimi konusunun daha önemli hale geldiğini belirtmektedir. Kaya, Akıllı ve Sezek (2009) ekolojik değişimin başlıca nedenini birey olarak görmekte ve çözümünün de bireyde aranması gerektiğini ifade etmektedir. İnsanlığa bu dengeyi korumak adına sorumlulukların kazandırılmasının oldukça önemli olduğunu; kişilerde çevre bilinci geliştirilmesini, çevre ile ilgili ön bilgilerinin olmasıyla ilişkilendirmektedir. Çevre eğitiminin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanlarına hitap ettiğinden bireylere çevreyle ilgili bilgiler aktarılırken çevreye yönelik tutumlarının gelişmesinin yanında, bu tutumların davranışa dönüşmesini de sağlayacağını düşünmektedir. İlköğretim ile başlayan çevre eğitimi, ortaöğretim ile şekillenir ve üniversite ile son şeklini alır. Yılmaz ve Gültekin'e (2012) göre, çevre sorunlarının çözümünde hem ulusal hem de uluslar arası düzeyde çeşitli politikalar geliştirilmiştir. Eğitsel bir kavram olan 'çevre eğitimi' kavramının ortaya çıkmasını bu politikaların bir sonucu olarak görmektedir. Çevre eğitimi konusunda duyarlılık sahibi bireylerin çevre sorunlarına karşı da duyarlılık göstereceğini düşünmektedir. Tunç, Ömür ve Düren (2012) çevresel farkındalık yaratma sürecinde karşılaşılan önemli kavramlardan birinin çevre eğitimi olduğunu; günümüz dünyasının ekonomik ve çevresel gerçekleri göz önüne alındığında, vatandaşların ve elbette öğrencilerin eğitilmesi ile dinamik bir sürece girilmesi gerektiğini ifade etmektedir. İnsanların çevresel kaynakların kullanımı ile ilgili tutumlarının eğitilerek değiştirilebileceğini ve böylece çevreyi korumaya yönelik uyarıcılara dikkat çekilebileceğini düşünmektedir. Eğitim sürecinin başlangıcı niteliğinde olan aile eğitimi ve

ilköğretim döneminin öğrenciler üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçek olmakla birlikte üniversite döneminin de çevresel farkındalık yaratma ve sürdürülebilir bir gelecek için değer, tutum, beceri ve davranış geliştirme açısından kritik önemde olduğunu savunmaktadır. “Eğitim Fakülteleri’ndeki programlar incelendiğinde ‘Çevre Eğitimi’ dersinin doğrudan çevre eğitime yönelik olduğu görülmektedir. ‘Fen ve Teknoloji Öğretimi I-II’, ‘Genel Biyoloji’ ve ‘Genel Coğrafya’ derslerinde ise dolaylı olarak çevre eğitime vurgu yapılmaktadır. Seçmeli dersler yoluyla da çevre eğitime ilişkin derslere yer verildiği görülmektedir” (Yılmaz ve Gültekin, 2012).

Carson’a (2007) göre, “dünyanın yaşam sistemlerinin korunmasında çevre eğitimi alan insanların sayısının artması oldukça önemlidir.” Gezer, Çokadar, Köse ve Bilen (2006) çevre eğitiminin aile ortamında başladığını ve örgün eğitimin yanısıra çeşitli basım yayın araçlarıyla (broşür, dergi, gazete, kitap, radyo, tv vb.), internet, panel, konferans ve sempozyumlarla bilgi edinme, hayvanat bahçesi, müze gezileri ve doğa yürüyüşleri gibi etkinliklerdeki gözlem ve değerlendirmeler ile hayat boyu devam ettiğini ifade etmektedir. Vural’a (2003: 8-10) göre ilköğretimde okuryazarlık, problem çözme gibi birçok bilişsel beceri kazandırılarak bireyin yaşamda başarılı olmasına temel oluşturulur. Bu beceriler çevre ile bireyin ilişkilerinde son derece önemli becerilerdir. İlköğretimde kazandırılan bilgi, beceri ve değerlerin üst öğretim basamakları için temel oluşturduğunu düşünmektedir. İlköğretim amaçlarının kişisel, insanlık ilişkileri, ekonomik hayat ve toplum hayatı olmak üzere dört ana başlık altında toplandığını; alt amaçlarında ise ekolojik kültür, çevre bilinci, çevresel tutum ve davranışlar, temizlik, tutumluluk gibi konuların yer aldığını vurgulamaktadır. İlköğretimde uygulanan eğitim-öğretim ile doğaya sevgi ve saygıyla yaklaşan, çevresindeki canlı ve cansız varlıklara değer veren, bitki ve hayvanları koruyan, çevre sorunlarına duyarlılık gösteren, çevresindeki doğal güzelliklerin farkında olup çevresini iyileştirmeye çaba gösteren, doğal kaynakları tutumlu kullanan, tarihsel-kültürel mirasa sahip çıkan, çevre duyarlılığı ve çevre bilinci yüksek bireylerin yetiştirilmesinin amaçlandığını açıklamaktadır.

Çevre eğitimi, çevre bilgileri ve duyarlılığı bireylere çok küçük yaşlardan itibaren verilmeye başlanmalıdır. Geleceğin insanı ilköğretim, hatta okul öncesi eğitim kademelerinden başlayarak ne kadar çevre dostu eğitilirse çevremizin korunması da o derece teminat altına alınmış olur. Böylece insanoğlunun bitmeyen beklentileri ile yenilenemeyen kaynaklar hızla tükenirken, yenilenebilir kaynaklarda tahrip ve bozulmalar veya gürültü, estetik bozulması gibi kişi huzurunu bozan gelişmeler

azalacak; yenilenebilir enerji ve sürdürülebilir kalkınma hızı artacaktır (DPÖ, 2006; www.devplan.org).

Okul öncesi çocukların eğitilmesi sadece çevresel eğitimin çevreye olan ayağını değil birey ayağını da etkilemektedir. Sallis, “daha önce yapılan araştırmalara dayanarak, okul öncesi çocukların fiziksel hareketliliklerinin en iyi göstergesinin yalnızca dışarıda zaman geçirmek olduğunu... ve çocukların kapalı mekanlarda hareketsiz bir yaşam sürmesinin zihinsel sağlık sorunlarına yol açabileceğini kesinlikle söyleyebiliriz” diyor (Louv, 2012: 39). “Yeni araştırmalar, doğa ile temasın Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu’nun (DEHB) belirtilerini azaltabileceğini, ayrıca bütün çocukların bilişsel yetilerini geliştirebileceğini, olumsuz baskılara ve depresyona karşı dirençlerini artırabileceğini gösteriyor” (Louv, 2012: 43). Geray’a (1992) göre, bilimsel bir çerçeveden tüm toplumun çevre konusunda bilgilendirilmesi önemlidir. İlerde daha iyi koşullara sahip bir yaşam için, ilköğretimden itibaren önemli bir çevre sorunu olan küresel ısınma ile ilgili bilgilerin öğrencilere verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Nitekim bireyde düşünce, davranış, değer yargısı, bilgi ve beceri geliştirme süreci olarak eğitimden; çevre sorunlarının çözümünde de bireyleri bilinçlendirme aracı olarak yararlanılabilmesinin verilecek eğitimin amaçlarına, içeriğine ve özüne bağlı olduğunu savunmaktadır.

2.1.2.6. Çevre bilgisi

Ekosistem üzerindeki toplumun etkisini anlama ve değerlendirme yeteneğidir. Erten’e (2004: 4-5) göre “çevreye ait sorunlar, bu sorunlara aranan çözüm yolları, ekolojik alandaki gelişmeler ve doğa hakkındaki tüm bilgilerdir.” Yılmaz, Çelik ve Yağız (2009) çevre sorunlarının küresel boyutlardaki tehdidinin azaltılmasının sorumluluğunu üreticiler kadar tüketicilerin de üstlenmesi gerektiğini; tüketicilerin ekolojik ürünleri satın alarak bilinçli tercihlerde bulunmasının, üretim eylemlerinin de çevreye daha duyarlı olacak biçimde yönünü değiştirebileceğini ifade etmektedir. Çevreye karşı duyarsız olan toplumlarda tüketicilerin çevresel tutum ve davranış geliştiremeyeceği için çevreye sorun yaratmaya devam edeceğini; çevreye karşı duyarlı ve bilinçli tüketicilerin diğer ürünler arasından ekolojik ürünleri satın almasının, ekolojik ürünlerin piyasada kalmasını ve ekolojik olmayanların ortadan kalkmasını sağlayarak işletmelerin ürün ve üretim şeklini doğrudan etkileyeceğini savunmaktadır.

Çevreci düşünce için önemli diğer nokta da, kendisinden başkasını düşünebilmektir. Kuyuş'un (2006: 52) aktardığına göre, Bertolt Brecht 'Galileo'nun Yaşamı' adlı oyunda, Galileo şöyle demektedir: "Benim düşünceme göre bilimin tek amacı, insan varlığının çilesini hafifletmektir. Eğer bilim adamları kendilerini yalnız bilgi toplamak için sınırlarsa, bilim sakat kalacak ve yeni buluşlar yalnızca yeni dertler getirecektir. Zamanla keşfedilebilecek her şeyi keşfedebilirsin, fakat ilerlemen insanlıktan uzaklaşan bir ilerleme olacaktır. Seninle insanlık arasındaki uçurum bir gün o kadar büyüyebilir ki, senin yeni bir buluş üzerine duyduğun coşku, evrensel bir dehşet haykırışı olabilir." Bu söylem sadece insanlarla sınırlı olmayıp diğer canlıları da kapsayan bir durumu ifade etmektedir (Kılıç ve İnal, 2010).

2.1.2.7. Çevre tutumu

"Çevre sorunlarından kaynaklanan korkular, kırgınlıklar, huzursuzluklar, değer yargıları ve çevre sorunlarının çözümüne hazır bulunuşluk gibi kişilerin çevreye yararlı davranışlara olan olumlu veya olumsuz tavır ve düşüncelerinin hepsidir" (Erten, 2005). Karataş ve Aslan'ın (2012) ifadesine göre birçok bilim adamının vurguladığı çevre bilinciyle; çevre bilgisi, çevre tutumu ve çevreye yararlı davranışlar amaçlanmaktadır. Kahyaoğlu ve Özgen'in (2012) aktardığına göre "bireylerde çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, olumlu, kalıcı davranış değişikliklerinin kazandırılması, doğal, tarihi, kültürel ve sosyoestetik değerlerin korunması, aktif katılımın sağlanması ve çevre sorunlarının çözümünde görev alınması veya insanın biyofiziksel ve sosyal çevresi ile ilgili değerlerin, tutumların, kavramların tanınması ve ayırt edilmesi olarak tanımlanmaktadır" (Polat,1999; Özoğlu, 1993). Ünlü, Sever ve Akpınar'a (2011) göre "öğrencilerin, gençlerin ve halkın bilgilendirilmesi ve duyarlılıklarının geliştirilmesi eğitim alanında yapılan çalışmaların yaygınlığına ve etkililiğine bağlıdır." "Maryland Üniversitesi'nden Sandra Hofferth'in bir çalışmasına göre, 1997'den 2003'e gelindiğinde dokuz ile on iki yaş arası çocukların kır gezintisi, yürüyüş, balık tutma, plajda oyun oynama, bahçe işleri gibi açık hava etkinlikleri % 50 oranında azalmıştır. Ya kapalı mekanlar daha çekici hale geldi, ya dışarının cazibesi azaldı ya da ikisi birden" (Louv, 2012: 40-41).

2.1.2.8. Doğa yoksunluğu sendromu

Louv (2012: 43-44), 'Doğadaki Son Çocuk' adlı eserinde bu sendromu şu şekilde açıklamaktadır:

Doğaya yabancılaşmanın insana getirdiği maliyeti anlatır. Bunun içinde duyuların daha az kullanılması, dikkat sorunları ve hem fiziksel hem duygusal hastalıkların oranındaki artış vardır. Bu sendrom bireylerde, ailelerde ve topluluklarda teşhis edilebilir... Nitekim yeni araştırmalar, doğanın yokluğunda nelerin kaybedildiğinden çok, varlığında nelerin kazanıldığına odaklanıyor. Anne ve babaların bu araştırmalar hakkında eğitilmesine, bu sayede doğal oyunlara yönelik olumlu bakışların harekete geçirilmesine

ve teşvik edilmesine çok büyük ihtiyaç vardır. Bu, çocuklarının doğa deneyimlerinin devamlılık kazanması için gerekli olan ortamı yaratacaktır, diyor Louise Chawla.

2.1.2.9. Çevreye yararlı davranışlar

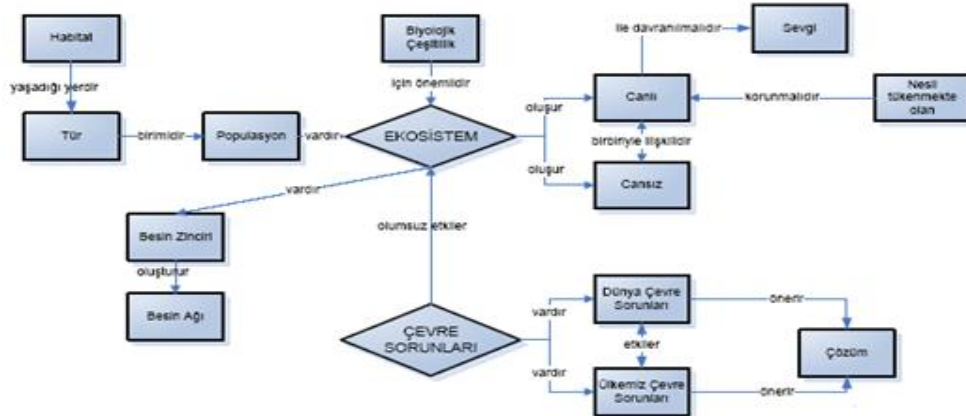
“Çevrenin korunması için gösterilen gerçek davranışlardır. Literatürde, çevre dostu veya çevreye yararlı davranışlar olarak da yer almaktadır. Çevre bilincine sahip bir kişi, çevre dostu davranışların yanı sıra, çevrenin bozulmasına tarafsız, duyarsız kalmayacak, egoist davranmayacak ve kişisel kazanımlarını hırsla dönüştürmeyecektir” (Karataş ve Aslan, 2012).

2.1.2.10. Ekosistem

“Belirli bir alanda bulunan canlılar ile bunları saran cansız çevrelerinin karşılıklı ilişkileri ile meydana gelen ve süreklilik arz eden ekolojik sistemlerdir” (www.web.ogm.gov.tr). “1935 yılından itibaren kullanılan ekosistem, bir bölgedeki tüm canlı toplumlarını ve bunların cansız çevrelerini ifade etmektedir. Yer küresi içinde orman, göl, çayır vs. gibi diğer alt ekosistemleri barındıran dev bir ekosistemdir” (www.web.sakarya.edu.tr).

Dünya ekosisteminin bir parçası olan insanlar, ekosistemler üzerinde gittikçe büyüyen bir tesire sahiptir. İnsanların artan sayısı bütün dünyadaki ekosistemleri değiştirmektedir. Bir arsaya ev yapılması, bir ormandan yol geçirilmesi gibi küçük değişikliklerin yanı sıra bazı değişimler büyük ve esastır. Mesela etkisi uzun yıllar devam eden DDT gibi zehirli böcek ilaçları, kimyasal maddelerin kartallar, pelikanlar vb. hayvanlar üzerindeki öldürücü tesirleri anlaşılincaya kadar bütün dünyada yayılmıştır. Kömür, petrol ve diğer yakıtların yanması bütün atmosferi etkilemektedir. Birçok doğal su kaynağı, insanlar tarafından üretilen atık maddelerle kirletilmiş ve ölme durumuna gelmiştir. Bunlar gibi binlerce olay, ileride doğuracağı tesirler bilinmeden, ekosistemi değiştirmenin tehlikesi hakkında bizleri uyarmaktadır. Bu nedenle bize hayat veren çevremizi, tahrip etmeden, tabiatla nasıl beraber yaşayabileceğimiz konusunda ekoloji biliminden yardım beklenmektedir. Fakat maalesef ortaya çıkan problemlere tam bir çözüm bulunamamaktadır (www.web.sakarya.edu.tr).

Aşağıda ekosistem kavram haritası gösterilmiştir (www.fenokulu.net):

Şekil 2.3. Ekosistem Kavram Haritası.

2.1.2.11. Permakültür

“Doğal ekosistemlerin çeşitliliğine, istikrarına ve esnekliğine sahip tarımsal olarak üretken ekosistemlerin bilinçli tasarımı ve bakımlarının sağlanmasıdır. Üzerinde yaşayan insanlar ile arazinin, gıda, enerji, barınak ve diğer maddi - manevi ihtiyaçları sürdürülebilir şekilde karşılayan ahenkli bütünleşmeleridir” (www.permacultureturkey.org). “Permakültür, kendini öncelikle vicdani ve etik bir hareket olarak ortaya koyar. Diğer eleştirel kuramlardan farkı tamamen eyleme odaklanmasıdır; insanlığın aklını yitirmişçesine, kendi ayağına kurşun sıkarcasına yerküreye, evine ve diğer insanlara yönelik saldırıları karşısında artık kaybedilebilecek bir saniye bile kalmadığından harekete geçme vaktidir” (http://permakulturplatformu.org).

İngilizce ‘permanent’ (kalıcı) ve ‘agriculture’ (tarım) kelimelerinin birleşiminden oluşan Permakültür’ün diğer bir anlamı da ‘sürdürülebilir yerleşimler tasarlamak’tır. Permakültür’ün felsefesini oluşturan Bill Mollison’ın ifadesiyle sürdürülebilir insan yerleşimleri kurgulayabilmeyi sağlayan bütünsel bir tasarım bilimidir. Bill Mollison permakültürün ilkelerini şöyle sıralamaktadır:

Bütün yaşam sistemlerinin, canlı cansız bütün varlıkların devamı ve çoğalması için gerekli koşulları sağlamak amacıyla *yeryüzüne özen gösterme*;

İnsanların gıda, barınak, eğitim, tatmin edici iş ve keyifli insan ilişkilerine sahip olarak sağlıklı bir şekilde var olmaları için gerekli kaynaklara ulaşmalarını sağlamak amacıyla *insanlara özen gösterme*;

İhtiyaçlar kontrol altına alınarak diğer ilkeleri desteklemek için kaynak ayrılabilir. Zaman, para veya enerji cinsinden olan bu kaynaklar birinci ve ikinci ilkelerin gerçekleştirilmesi amacıyla *nüfus ve tüketime sınır getirme* (www.permacultureturkey.org).

2.1.2.12. Organik tarım (Ekolojik / Biyolojik Tarım)

Bu kavrama yönelik yapılan çeşitli tanımlardan bazıları şunlardır: “Ekolojik dengenin korunması; bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretimiyle kullanılacak girdilerin organik tarım metoduna uygun olarak üretilmesi; doğal alanlarda organik tarım ilkelerine uygun ürün toplanması; işlenmesi, ambalajlanması, etiketlenmesi, depolanması, taşınması, pazarlanması, sertifikalandırılması ve denetimini amaçlayan; her aşaması kontrollü, kayıtlı ve sertifikalı üretim şeklidir” (www.ecas.com.tr). “Bitki nöbetleşmesi, yeşil gübre, kompost, biyolojik zararlı kontrolünü içeren ve toprak üretkenliğini sağlamada mekanik işlemeye dayanan; sentetik gübre, pestisit, hormon, hayvan yem katkıları ve genetiği değiştirilmiş organizmaların kullanımını reddeden veya sınırlayan tarım yöntemidir” (https://tr.wikipedia.org). “Toprak, su kaynakları ve havayı kirletmeden; çevre, bitki ve hayvanları koruyarak; insanların sağlıklı ürünlerle beslenmesini sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Çevre

bilinci, ozon tabakasındaki incelme ve dünya geleceğinin tehlikeye girmesi gibi konular organik tarımı gündeme getirmiştir” (www.cevreonline.com).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında dünyada yaşanan hızlı sanayileşme ve nüfus artışı önemli çevre sorunlarını beraberinde getirmiştir. Çözüm olarak, açlık probleminin giderilmesine yönelik politikalar geliştirilmiş; yoğun girdi kullanılarak birim alandan yüksek verim almaya ve yeni alanların tarıma açılmasına yönelik hedefler belirlenmiştir. Bunun sonucu da yoğun ve bilinçsiz tarım ilacı ve gübre kullanılması, yanlış toprak işleme uygulamaları, kalıntı riski, toprağın fiziksel yapısının bozulması, organik madde ve canlılığının yitilmesi ve besin maddesi dengesinin bozulması, tuzlanma, çoraklaşma gibi önemli çevre sorunlarını beraberinde getirmiştir. Verimliliği daha düşük olan marjinal alanların tarıma açılması daha yapay ortamların oluşmasında etkili olmuştur. 1970’lerde 'Yeşil Devrim' olarak anılan tarım politikaları açlık sorununa kısmen çözüm oluşturmakla birlikte, asıl sorunun, üretim miktarından değil paylaşımından kaynaklandığını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca son yıllarda nüfus artış hızına oranla gıda artış hızı hemen tüm ülkelerde yükselmiş; ancak çok az sayıdaki ülkede sorun olmaya devam etmektedir. Dolayısıyla artık tarımda uygulanan teknikler sadece üretim miktarında sağladıkları artışla değerlendirilmemekte, çevreye, insan ve hayvan sağlığına etkileri ile birlikte irdelenmektedir. Bu gelişmelerin sonucunda ekolojik tarım veya İngilizce konuşulan ülkelerdeki adı ile 'organik', Latin ülkelerindeki ismi ile 'biyolojik' tarım alternatif bir üretim sistemi olarak ortaya çıkmıştır. Avrupalı bazı üreticiler giderek artan çevre sorunlarına duyarlı; tarımdaki üretim tekniklerini ve kullanılan girdileri sorgulayarak bu işin öncülüğünü yapmıştır. Üretilen bu ürünler, ilk dönemlerde çiftliklerde veya yakın çevredeki yöresel pazarlarda tüketilirken, sonraki yıllarda olay ticari boyut kazanmış ve 1980’li yıllardan sonra tüm dünyada artarak kabul görmüştür (www.webnaturel.com).

2.1.3. Ekolojinin tanımı, tarihsel gelişimi, diğer bilimlerle etkileşimi

Bu başlık altında ekolojinin tanımı, tarihsel gelişimi ve diğer bilimlerle olan etkileşimine yer verilmektedir.

2.1.3.1. Ekoloji

“Canlı varlıklar ile onların çevresindekilerle etkileşimlerini inceleyen bilim dalıdır. Yunanca’da yurt, yuva, ev ya da yaşanan yer anlamına gelen ‘oikos’ sözcüğü ile Yunanca ve Latince’de bilim anlamına gelen ‘logos’ kelimelerinden türetilmiştir. Haeckel, ekolojiyi hayvanların inorganik ve organik çevreleri ile olan ilişkilerinin incelenmesi olarak tanımlamıştır. Daha sonra Tansley (1926) ekolojiyi geniş anlamda organizmaların doğal yaşama yerlerindeki fonksiyonlarını inceleyen bilim dalı olarak açıklamıştır. Bu tanımlara göre ekoloji canlıları evlerinde, çevrelerinde inceler; ancak bu çevreye diğer hayvanlar ve bitkiler ile iklim ve toprak da girer. Ekolojinin asıl amacı, ekosistemlerin nasıl işlediğini ve zamanla nasıl değiştiğini anlamaktır” (www.web.sakarya.edu.tr).

2.1.3.2. Ekoloji biliminin tarihsel gelişimi

Ekoloji ile ilgili ilk düşünceler M.Ö. 300 yıllarına kadar dayanmakla birlikte, ekolojinin ayrı bir bilim dalı olarak herkes tarafından kabul edilmesi 1900'lü yıllara rastlar" (Akkurt, 2007). "Ekoloji sözcüğünü ilk kez Alman Zoolog Haeckel 1869 yılında kullanmıştır" (www.web.sakarya.edu.tr).

Ekoloji, önceleri insanların fazla ilgisini çekmeyen bir bilim dalıdır. Çünkü o zamanlar çevre problemleri belirgin olarak ortaya çıkmamış; günümüzde yok olmuş veya yok olmaya yüz tutmuş türler için tehlike bugünkü boyutlara ulaşmamıştır. Günümüzde sanayinin ve teknolojinin hızla ilerlemesiyle çevre sorunları da artmıştır. Ayrıca insanların, çevreye karşı bilinçsiz olmalarından dolayı birçok çevre problemi yaşanmaktadır. Örneğin kimyasal maddelerin bilinçsiz kullanılması; toprağı, suyu kirlenmekte ve insanlarda uzun süreçte sayısız hastalıklara sebep olmakta ve yine toprağın düzensiz sulanması su kaynaklarını kurutmakta ve toprağı çoraklaştırmaktadır. Bunun gibi çevresel problemler ekoloji biliminin önemini açıkça ortaya koymaktadır (Akkurt, 2007).

Ekoloji yeni bir ilim olduğundan dünyanın pek çok yeri, bilhassa ekvator ve kutuplar hakkında bilinenler eksiktir. Her ne kadar yeni bir bilim dalıysa da, insanlar binlerce yıldan beri, onunla ilgilenmekte ve elde ettikleri bilgileri pratik hayatlarında kullanmaktadır. İnsanlar tarımla ilgilenmeye başladığından itibaren yetiştirdikleri bitkilerin ekolojileri hakkında bazı şeyler bilmeye mecburdu. Günümüzde de farkında olmadan ekolojik bilgileri kullanmaktayız. Örneğin gölge seven bitkiyi gölgede; fazla güneş alan bir yerde, güneşte iyi yetişen bitkiyi yetiştiriyoruz. Bilimsel ilerlemeye bağlı olarak insan önce organizmaları tanımaya başlamış, sonra çevrenin canlı organizmalar üzerine olan etkilerini incelemeye başlamıştır. Örneğin 1800 yıllarında, gün uzunluğunun kuşların göçleri üzerindeki etkileri ve rutubetin böceklerin gelişmesine etkisi incelenmiştir. Bu yıllarda çalışmalar organizmaların bireyleri üzerinde yapılmış, 1800'lerin sonu 1900'lerin başlarında fertlerden ziyade organizma grupları üzerinde çalışmalar yoğunlaşmıştır. Bu yıllarda bir bölgedeki bütün bitki ve hayvan gruplarının bir çeşit toplum meydana getirdiği ve her bir cins organizmanın bu toplumda bir görevi olduğu anlaşılmış ve tabiat daha geniş olarak incelenmeye başlanmıştır. Tabiatın işleyiş tarzı zannedildiği gibi basit değildir. İnsanlar tabiattaki dengeden bahsedebilir. Tavşanların sayısının artması, tilkilerin sayısının artmasına neden olabilir. Bu düşünceye göre tavşanların sayısının artmasıyla, onları avlayarak beslenen tilkilerin sayısı da artar. Bu tür düşünce aldatıcıdır. Doğada böyle bir denge yoktur. Ekosistemlerde canlıların sayısına etki eden canlı ve cansız pek çok faktör vardır. Sadece kutuplarda bulunan veya çiftlik ve şehirlerde insan eliyle basitleştirilmiş ekosistemlerde doğa basit bir terazi gibi çalışır. Ekolojik bulgular ekosistemin basit olmayan, kompleks bir ağ gibi örülmüş olduğunu göstermektedir.

Ekolojinin cevap bulmaya çalıştığı sorular:

1. Çeşitli organizmalar, kendi kendini muhafaza ve devam ettiren canlı sistemini meydana getirmek üzere ne şekilde bir araya gelmişlerdir?
2. Hangi çeşit metabolik yol ile enerji elde edilir ve dağıtılır? Sistemin bir kısmından diğer kısmına enerji transferi ne oranda etkilidir?
3. Besin maddeleri nasıl elde edilir, bir halden diğerine ne şekilde dönüştürülür, tekrar nasıl kullanılır veya sistemden dışarıya nasıl verilir? (www.web.sakarya.edu.tr).

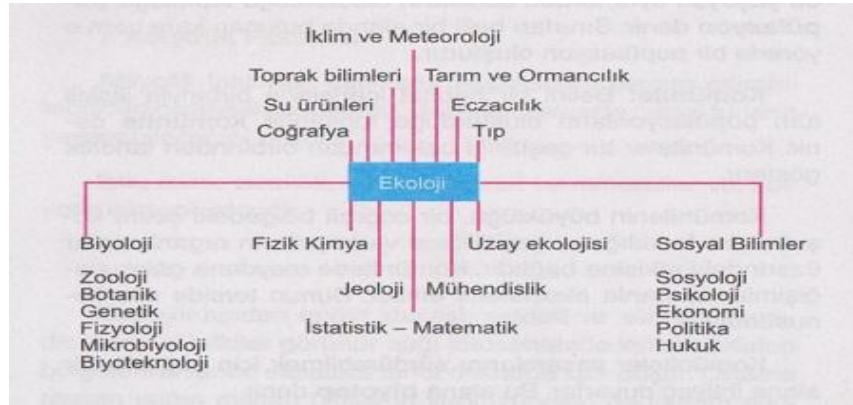
2.1.3.3. Ekoloji biliminin etkileşim içinde bulunduğu bilim dalları

"Ekoloji canlılarla çevre ilişkilerini incelediğinden ve çok geniş bilgi alanını kapsadığından birçok doğal bilim dalının bulunduğu alanı temsil eder. Başta insan olmak üzere tüm canlıların yaşamlarını düzenli sürdürebilecekleri uygun ortamın

neler olacağını araştırır, meydana gelen anomalileri ortaya koyar ve çözümler üretir” (www.web.sakarya.edu.tr).

Ekolojiye en yakın bilim dalı bir anlamda insan ekolojisi olan çevre bilimleridir. Botanik ve zooloji gibi temel biyolojik bilimlerden başka klimatoloji, jeoloji, pedoloji (toprak bilimi), anatomi, morfoloji, jeoloji, fizyoloji, mikrobiyoloji, fizik, kimya, meteoroloji vb. bilimlerle yakın ilgisi vardır. Bazı bilim dalları ise ekolojik bilgilerden faydalanmaktadır. Çevre bilimleri, tarım, ormancılık, balıkçılık, yaban hayatı, oşinografi (okyanusbilim), limnoloji, biyocoğrafya, uzay ekolojisi vb. bilim dallarının ise temelini ekoloji oluşturur (www.web.sakarya.edu.tr).

Aşağıda ekoloji biliminin diğer bilim dallarıyla bağlantısı gösterilmiştir (www.biyolojidersnotlari.com):

Şekil 2.4. Ekoloji Biliminin Diğer Bilim Dalları ile Bağlantısı.

2.1.4. Dünya'daki ekolojik gelişmeler

“Çevre eğitimine olan ilgi 1960’larda dünya kaynaklarının kirletilmesi ve tüketilmesinin, insanların dikkatini çekmesiyle başlamıştır. Rachel Carson’ın tarımsal alanda aşırı kimyasal kullanımın yarattığı ekolojik yıkım üzerine yazdığı ‘Silent Spring’ adlı eseri 1962’de yayınlandıktan sonra tüm dünyadaki insanların çevresel kaynaklarla ilgili farkındalığı artmaya başlamıştır” (Kalburan, 2009).

Çevre eğitiminin tarihsel yönden gelişimini etkileyen belli başlı olaylar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Palmer, 1998: 6):

- 1948: Paris’te IUCN (International Union for Conservation of Nature) Uluslar arası Doğayı Koruma Birliği Konferansı’nda ilk defa çevre eğitimi kavramının kullanılması,
- 1949: Uluslar arası Doğayı Koruma Birliği’nin resmi olarak kurulması,
- 1965: İngiltere’de çevre eğitimi kavramının ilk olarak kullanılmaya başlaması,
- 1968: Paris’te UNESCO himayesinde Biyosfer Konferansı’nın düzenlenmesi,
- 1970: İngiltere’de CEE (The Council For Environmental Education)-Çevre Eğitimi Konseyi’nin kurulması ve konsey tarafından aynı yıl ABD Nevada’da Çevre Eğitiminin Tanımı isimli bir toplantının yapılması,
- 1972: İsveç Stokholm’de Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı’nın yapılması,
- 1975: UNEP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı) ve IEEP’in (Uluslararası Çevre Eğitim Programı) kurulması ve UNESCO/UNEP işbirliği ile Belgrat’ta çevre eğitimi üzerine uluslar arası boyutta bir çalıştayın yapılması,
- 1977: UNESCO himayesinde ilk olarak Tiflis’te çevre eğitimi üzerine uluslar arası boyutta bir konferansın yapılması ve Tiflis Bildirgesi’nin yayımlanması,

1980: IUCN, UNEP ve WWF (World Wildlife Fund)- Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı İşbirliği ile Dünya Koruma Stratejisi'nin hazırlanması,
 1987: UNESCO/UNEP işbirliği ile 1987 Moskova'da Uluslar arası Çevre Eğitimi ve Öğretimi Kongresi'nin yapılması, 1987 yılının Avrupa Çevre Yılı seçilmesi ve Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından 'Ortak Geleceğimiz' adlı Brundtland Raporu'nun hazırlanması,
 1988: Avrupa'da çevre eğitimi üzerine ilke kararlarının alınması,
 1990: İngiltere'de çevre eğitimi ile ilgili ulusal müfredat programının yayımlanması,
 1991: Dünyayı Umursamak: Sürdürülebilir Bir Hayat Stratejisi'nin yayımlanması,
 1992: Rio'da BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın (Rio Dünya Zirvesi) yapılması,
 1996: İngiltere'de çevre eğitimi üzerine devlet stratejisinin belirlenmesi (Palmer, 1998: 6).

1992 yılında Rio'da yapılan zirve toplantısında ele alınan sürdürülebilir kalkınma kavramı çevre eğitimi ile de ilişkilendirilmiş; ama Rio Zirvesi'nden on yıl sonra yapılan Johannesburg'da Türkiye'nin de katıldığı Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi'nde 2005-2014 yılları arası 'Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim On Yılı' olarak belirlenmiştir (Lee ve Williams, 2006: 10). Bu kapsamda, üye ülkelerin kaliteli ve sistemli bir yapıya sahip çevre eğitim politikalarını benimseyerek ve uygulayarak, özellikle gençler arasında iklim değişikliği ile ilgili bilgi düzeyinin artırılması ve gençlerin iklim değişikliği ile ilgili gerek kişisel gerekse profesyonel anlamda harekete geçmelerinin sağlanması ön planda tutulmaktadır (Bölgesel Çevre Merkezi, 2011; www.rec.org.tr). Böylece insanlık kendisinin neden olduğu çevre bunalımının topluma çevre bilincinin verilmesiyle aşılabileceğini artık kabul etmektedir. Bu bilincin verilmesinde de çevre eğitimi büyük önem taşımaktadır. Çevre eğitiminin dünya için önemi artık günümüzde tartışılmamaktadır. Oysa yukarıdaki çevre eğitimi için birbirini takip eden tarihsel sıralamaya bakılacak olursa, başlangıcın dünya tarihi içinde pek de gerilere gitmediği söylenebilecektir. Çünkü insanlar çevre sorunları, kendilerini rahatsız etmeye başladıklarında çevre eğitiminin önemini hissetmeye başlamışlardır. Ancak çevrenin kendisi için değerli olduğu ve korunarak geliştirilmesi gerektiği insanlar için çok da önem taşımamaktadır. Oysa çevre eğitimi ile asıl verilmek istenen mesajın, çevre sorunlarına neden olan insanı bilinçlendirerek ona bu sorunların kaynağı olarak çevrenin korunmasının ve saygı duyulmasının önemiyle ilgili gerçek farkındalığı kazandırmak olması gerekmektedir. Çevre eğitiminin amacı, dünyanın karşı karşıya bulunduğu sorunlardan haberdar, bu sorunların nasıl çözülebileceğini bilen ve buna gönüllü olan vatandaşlar yetiştirmek olarak belirtilebilir (Alım, 2006: 604). Alpagut'a göre (1997: 118-119) böyle bir amaca ulaşabilmede iletişim araçları büyük önem taşımaktadır; çünkü iletişim araçlarının yardımıyla hızlı bir biçimde uygulanacak eğitici programlar çocuklara öncelikle verildiğinde, birkaç kuşak sonra meyvelerini toplamak mümkün olabilecektir. Yetişkinlerin eğitimi ile de, doğa bilinci yaygınlaştırıldığında sorunlara bakış açıları denetime alınacak ve uygun politikalar üretilebilecektir. Geleceğimizin güvencesi, insan türünün devamı ancak böyle önlemlerle, bilinç kazandırarak sağlanabilecektir. Karataş ve Aslan'ın (2012) aktardığına göre insanlara eğitim yoluyla verilebilecek çevre bilinci, pek çok sorunu kökünden çözüme kavuşturabilecektir. Böylece insanlar çevreyi kendi ihtiyaçları doğrultusunda kullanabileceği bir eşya olarak değil de onu bir parçasıymış gibi görerek koruyacak ve geliştirmeye çaba gösterebileceklerdir (Talas ve Karataş, 2012).

Palmer'in (1998) belirttiği gibi, çevre problemleri bölgesel kirlilik problemlerinden çok, ozon tabakasının delinmesi ve küresel ısınma gibi geniş coğrafi alanları etkileyen problemlere dönüşmüştür. Çevresel problemlerin farkındalığı ve çözümlerin artmasıyla, çevresel eğitim, okullardaki bilim programları içinde yer aldığı gibi medya, aile ve arkadaşlar, dış mekan etkinlikleri, eğlence ve özel etkinliklerle de edinilmektedir. Kalburan'ın (2009) aktardığına göre, çevre eğitimi

son 30 yılda, sadece hedefler değil, temel prensipler ve terimler bazında da büyük değişimler geçirerek diğer eğitim şekillerinden farklı kabul edilmeye başlanmıştır. Günümüzde hakim olan insan merkezli çevre anlayışıyla ekolojik problemlerin üstesinden gelinemeyeceği öne sürülmektedir. (Carson, 2007; Coyle, 2005; Travis, 2007; Yörek, 2007).

2.1.5. Türkiye’deki ekolojik gelişmeler

Bu başlık altında Türkiye’de organik tarım; organik tarımda yasal düzenlemeler; organik tarımda desteklemeler ve Türkiye’de organik hayvansal üretim konuları yer almaktadır.

2.1.5.1. Türkiye’de organik tarım

“Üretimde kimyasal herhangi bir girdi kullanmadan, üretimden tüketime her aşaması kontrollü ve sertifikalı tarımsal üretim biçimi” (www.cevreonline.com) olan organik tarım, “ülkemizde 1984-1985 sezonunda geleneksel ihraç ürünlerimizden kuru üzüm ve kuru incir ihracatıyla başlamış; daha sonraki yıllarda hızla gelişme göstererek 2008 yılı verilerine göre hammadde bazında 250 ürüne yaklaşmıştır. Ürün sayısı, bu hammaddelerden elde edilen işlenmiş ürünlerle birlikte düzenli bir artış göstermektedir” (www.tugem.gov.tr).

Sertifikasyon; organik tarım standartlarının belirlediği bütün kontrol yöntemlerinin uygulanması sonucu işletmenin, ürünün ve girdinin mevzuata uygunluğunun değerlendirilerek belgelendirilmesidir. Kontrol ve sertifikasyon kuruluşlarının, kuruluş tarihlerinden itibaren en geç 2 yıl içerisinde ISO Guide 65’e göre akredite olmaları gerekmektedir. Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu (ISO) tarafından 1996 yılında hazırlanan Guide 65, bir ürünün sertifikasyon sistemi ile ilgili olarak çalışmakta olan organların genel kriterlerini belirlemektedir. Türkiye’de T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından organik tarımın başlangıcından itibaren kontrol ve sertifikasyon firmaları faaliyetlerini sürdürmekte ve yetki verilen kontrol ve sertifikasyon kuruluşlarının sayısı günden güne artış göstermektedir (www.tugem.gov.tr).

Birinci dönemde (1984-1993) herhangi bir ulusal hukuki düzenleme yoktur. Ülkemiz organik tarımla yeni yeni tanışmaktadır ve üretim ithalatçı ülkelerin kurallarına göre sürdürülmüştür.

İkinci dönemde (1994-2002), yönetmelik düzeyinde bir takım gelişmeler yaşanmış ve bu dönemde organik tarım faaliyetleri özellikle Ege bölgesinde gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlamıştır.

Üçüncü dönem ise 2003’ten günümüze kadar gelen dönemdir ve 03 aralık 2004’te Organik Tarım Kanunu yayımlanmış ve bunu 10 Haziran 2005’te yürürlüğe giren Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik takip etmiştir.

İlerleyen yıllarda ürün yelpazemizde genişlemeler olmuş; sert kabuklu ve kuru meyveler, dondurulmuş meyve ve sebzeler, yaş meyve ve sebzeler, baharat ve bakliyat üzerine de üretim ve ihracatımız başlamıştır. Bunların yanısıra gülsuyu, gülyağı, zeytinyağı, pamuk ve tekstil ürünleri üretim ve ihracatı da hız kazanmıştır (www.ecas.com.tr).

Üretilen sertifikalı organik ürünlerin tamamına yakını başta AB ülkeleri, ABD ve Japonya olmak üzere gelişmiş ülkelere ihraç edilmektedir. Başlangıçta organik tarımın

gelişmesine yardımcı olan kuru ve kurutulmuş meyveler ile organik pamuk pazarında Türkiye halen lider ülke konumundadır. Özellikle dış pazara yönelik organik üretim, sözleşmeli olarak yapılmaktadır. Alınan talep doğrultusunda bir grup üreticinin 'proje' altında toplanarak organik üretime geçişi sağlanmaktadır. Son yıllarda destek politikaları ve sivil toplum kuruluşlarının çabalarıyla iç pazarda ekolojik ürünlere olan ilgi de artış göstermektedir. Ancak 'proje' dışında kalan bireysel sertifika alan organik üreticilerin sayısının çok az ve verilen desteklerin yetersiz olması ve dış pazardakine benzer sözleşmeye dayalı bir sistemin kurulamaması sonucu iç pazarda gelişim istenen düzeye çıkarılamamaktadır (www.tugem.gov.tr).

2.1.5.2. Organik tarımda yasal düzenlemeler

Türkiye'de organik tarım konusundaki yasal düzenlemeler şu şekilde açıklanmaktadır:

Avrupa Birliği'nin organik tarım konusundaki ilk yönetmeliği olan 2092/91 sayılı mevzuatından 3 yıl sonra yapılmıştır. Ülkemizdeki ilk yasal düzenleme, 22145 sayılı 'Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Üretilmesine İlişkin Yönetmelik' 18 Aralık 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik sonrasında organik tarımda kanuni çerçevenin tanımlanması ve hatalı uygulamalarda gereken yaptırımların ve güvencelerin oluşturulması amacı ile 5262 sayılı 'Organik Tarım Kanunu' 03 Aralık 2004 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak uygulamaya başlanmıştır. Kanunun değişikliği ise 8 Şubat 2008 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikler, bilimsel ve teknik gelişmeler, ihtiyaçlar, AB ile yasal düzenlemeler sonucu uyum sebepleri ile sık sık yenilenmektedir. Bu nedenlerle 'Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik' hazırlanarak 10 Haziran 2005 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve önceki yönetmelik geçersiz kılınmıştır. Daha sonra yönetmelikte 17 Ekim 2006, 25 Ekim 2008 ve 17 Ekim 2009 tarihli Resmi Gazete'lerde yayınlanan üç değişiklik yapılmıştır. Türkiye'nin yasal düzenlemelerinde ülke koşullarının yanı sıra Avrupa Birliği ile mevzuat uyumu da korunmaktadır. AB'de 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe giren yeni yönetmelik sonrasında uyum çalışmaları devam etmektedir (www.tarim.gov.tr).

2.1.5.3. Organik tarımda desteklemeler

Ülkemizde organik üretimin geliştirilmesi ve ticaretinin arttırılmasına yönelik doğrudan veya dolaylı destekler, yıllara göre farklılıklar göstermektedir. "Organik tarımla ilgilenen farklı kesimlerce zaman zaman bu desteklerin arttırılması talep edilmektedir. Türkiye'de organik tarım yapan çiftçilere verilen devlet destekleri; düşük faizli krediler, doğrudan gelir desteği, çevre amaçlı tarımsal arazilerin korunmasına yönelik destekler olarak sıralanabilir" (www.tarim.gov.tr).

2.1.5.4. Türkiye'de organik hayvansal üretim

Dünya'da organik tarımda bitkisel üretim yanında hayvansal üretimde de önemli gelişmeler sağlanmıştır.

Ülkemizde bal ve diğer arı ürünleri hariç ihraç edilen ürünlerin neredeyse tamamını bitkisel ürünler oluşturmaktadır. Arı ürünleri dışında bazı hayvan hastalıkları nedeniyle ihracatında sorunlar bulunması; iç piyasada tüketicinin alım gücü ve tüketici bilincinin düşük olmasına bağlı talep yetersizliği nedeniyle gelişimi istenen düzeylere ulaşamamıştır. Ülkemizde organik hayvancılığın gelişebilmesi için yem üretiminin ekim

nöbetine alınarak arttırılması ve hayvancılığa ilişkin destek programlarının planlanması gerekmektedir (www.eto.org.tr).

2.1.6. Anayasa’da çevre ile ilgili geçen maddeler

Anayasamızda çevre ile ilgili maddeler sağlık, çevre ve konut başlığı ile gençlik ve spor başlığı altında yer almaktadır.

2.1.6.1. VIII. Sağlık, çevre ve konut

2.1.6.1.1. A. Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması

MADDE 56- Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devlet’in ve vatandaşların ödevidir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlardan yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir. Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.

2.1.6.1.2. B. Konut hakkı

MADDE 57- Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler.

2.1.6.2. IX. Gençlik ve spor

2.1.6.2.1. A. Gençliğin korunması

MADDE 58- Devlet, istiklâl ve Cumhuriyet’imizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devlet’in ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.

2.1.6.2.2. B. Sporun geliştirilmesi ve tahkim

MADDE 59- Devlet, her yaşta Türkiye vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur.

(Ek fıkra: 17/3/2011-6214/1 md.) Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz (TC Anayasası: 1982).

2.1.7. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan ekoloji konuları

Sosyal bilgiler ders kitaplarında geçen ekoloji konularıyla doğrudan ya da dolaylı ilişkisi olan kazanımların sınıf düzeylerine ve ünitelere göre konu dağılımı aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Ekoloji Konularının Ünitelere Dağılımı

Sınıflar	1.Ünite		2.Ünite		3.Ünite		4.Ünite		5.Ünite		6.Ünite		7.Ünite		8.Ünite		Toplam	
	Ekoloji konusu	Toplam konu	Ekoloji konusu	Toplam konu	Ekoloji konusu	Toplam konu	Ekoloji konusu	Toplam konu	Ekoloji konusu	Toplam konu	Ekoloji konusu	Toplam konu	Ekoloji konusu	Toplam konu	Ekoloji konusu	Toplam konu	Ekoloji konusu	Toplam konu
5. sınıf	1	4	1	6	4	7	4	7	2	6	2	5	2	5	-	-	16	40
6. sınıf	2	6	3	7	-	-	3	6	3	5	-	-	3	5	-	-	14	29
7. sınıf	-	-	1	5	-	-	1	5	3	6	2	5	3	4	-	-	10	25
Toplam	3	10	5	18	4	7	8	18	8	17	4	10	8	14	-	-	40	94

Tablo 2.1’de görüldüğü üzere sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam 8 üniteye yer alan 94 konudan 40’ında ekoloji konularına doğrudan ya da dolaylı olarak yer verilmiştir. Her sınıf düzeyinde kazanımların en fazla bulunduğu 4. ve 5. ünitelerde ekoloji konularına ağırlık verilmiştir.

2.1.7.1. Beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan ekoloji konuları

Ekoloji konuları beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “haklarımı öğreniyorum, adım adım Türkiye, bölgemizi tanıyalım, ürettiklerimiz, gerçekleşen düşler, toplum için çalışanlar, bir ülke bir bayrak” ünitelerinde yer almaktadır.

2.1.7.1.1. Ünite 1: “haklarımı öğreniyorum” ünitesinde geçen ekoloji konuları

5. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Birey ve Toplum” öğrenme alanının “Haklarımı Öğreniyorum” ünitesinde “Sorumluluk” konusundaki görsellerde ikinci ve dördüncü resimlerde çevrenin temiz tutulması ve çiçeklerin koparılmaması yönünde uyarılar verilmektedir. Ayrıca “Ülkemize Karşı Sorumluluklarımız” konusunda ekoloji alanıyla bağlantılı olarak ‘ormanları, hayvanları korumalı; yeşili sevmeli; temiz bir çevreye sahip olmak için uğraşmalıyız. Bilinçli alışveriş yapmalı, ülkemizin kaynaklarını bilinçli kullanmalıyız’ şeklinde öğrencilere farkındalık kazandırılmaya çalışılmaktadır.

2.1.7.1.2. Ünite 2 : “adım adım Türkiye” ünitesinde geçen ekoloji konuları

5. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Kültür ve Miras” öğrenme alanının “Adım Adım Türkiye” ünitesinde “Gezelim Görelim” konusunda ekoloji ile ilgili olarak doğa eğitim kampına katılan bir öğrencinin ağzından ülkemizdeki Ilgaz, Küre vs. yerlerdeki doğal güzellikler tanıtılmaktadır.

2.1.7.1.3. Ünite 3: “bölgemizi tanıyalım” ünitesinde geçen ekoloji konuları

5. sınıf sosyal bilgiler dersinin “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanının “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde “İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi” konusunda su döngüsünün oluşum şeması görselle açıklanarak; ‘Başbakanlık’tan sel mağdurlarına ödenek’ , ‘Bodrum’da 7 metrelik lodos dalgası’ ve ‘Artan sıcaklar hastalıkları tetikliyor’ gibi haberlerle ekolojiyle ilişkili olacak biçimde doğal afetlerden söz edilmektedir. “Gelişen Teknoloji, Değiştirilen Doğa” konusunda Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet köprüleri yapılırken çevrede ne tür değişiklikler olmuştur? sorusuyla ekolojiyle ilişki kurulacak biçimde konuya girilmektedir. “Doğa Üzerinde Neler Yapıyoruz?” konusunda Fırat nehrinde baraj yapımı ve Marmaray Projesi anlatılmaktadır. Doğal ortamda hangi değişikliklerin olduğu ve değişimler sırasında doğal dengenin korunmasına özen gösterilmiş midir? Neden? soruları öğrencilere yöneltilerek ekoloji alanına transfer yapılmaktadır.

“En Büyük Afet Bilgisizlik ve İhmaldir” konusunda deprem, heyelan, sel gibi doğal afetlerin hangi felaketlere yol açacağı sorulmakta; sel felaketiyle ilgili iki gazete haberi verildikten sonra ‘Zararı Azaltalım’ alt başlığıyla dört tane öneri sunulmaktadır. Aynı şekilde çığ oluşumunun nedenleri ve önlemler verilerek ‘Zigana’da çığ felaketi’ başlıklı gazete haberi paylaşılmaktadır. Yine aynı konuda heyelanın ne olduğu açıklanmakta ve heyelanla ilgili iki gazete haberi verilmektedir. Ardından erozyon açıklanmakta ve bir gazete haberi ile Türkiye’nin Çölleşme Haritası (TEMA Vakfı’nın) verilmektedir. “Deprem Felaketimiz Olmasın” konusunda deprem sonrası enkaz görselleri ile Türkiye Deprem Bölgeleri haritası verilmektedir. Konunun devamında deprem hakkında bilgiler verilerek nasıl önlem alınacağı görsellerle anlatılmaktadır.

2.1.7.1.4. *Ünite 4: “ürettiklerimiz” ünitesinde geçen ekoloji konuları*

5. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının “Ürettiklerimiz” ünitesinde “İç Anadolu Bölgesi” tanıtıldıktan sonra ekoloji alanına giren organik tarım ürünlerinin üretimiyle ilgili ‘Akçakavak köylülerinin örnek projesi’ başlıklı gazete haberi paylaşılmaktadır. Karadeniz Bölgesi tanıtıldıktan sonra ‘Türkiye Orman Varlığı haritası’ ve onun altında orman ile ilgili ürünlerden reçine, kağıt, mobilya, kereste yapımı ve çam fıstığı görselleri verilmektedir. “Üretiyorum, Satıyorum” konusunda çevre koruma kulübündeki bir öğrencinin ağzından gönüllü üye olarak katıldığı ‘Uygulamalı Çevre Eğitimi’ kampanyası kapsamında yaptığı çalışmalar anlatılmaktadır. Kağıt toplama kampanyası ve geri dönüşüm çalışmalarından söz edilmektedir. Geri dönüşüme en fazla katkı sağlayan okulların Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından ödüllendirildiği faaliyetten bahsedilmektedir. Kağıt toplayan gönüllü katılımcılara ‘atık kağıt dedektifleri’ isminin verildiği, çevre kulübü panosunda tüm bu çalışmaların kampanya fotolarının sergilendiği vurgulanmaktadır.

2.1.7.1.5. *Ünite 5: “gerçekleşen düşler” ünitesinde geçen ekoloji konuları*

5. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanının “Gerçekleşen Düşler” ünitesinde “Teknoloji Yaşamımızı Etkiliyor mu?” konusunda önce teknolojinin gelişimiyle insan yaşamındaki olumlu etkiler anlatılmaktadır. ‘Konforlu Yolculuklar’, ‘Uzaklık Sorun Değil’, ‘Sağlık Alanında Neler Değişti?’ konuları verildikten sonra ‘En Küçük Hastaya Karaciğer Nakli’ gazete haberiyle olumlu etkiler desteklenmektedir. Ardından ‘Teknoloji Her Zaman Faydalı mı?’ soru başlığıyla çevreyi kirleten fabrika atıklarının görselleri verilmektedir. Hava kirliliğine sebep olan otobüs egzoz dumanı, fabrika bacaları, yangınlar ve bu kirlilikten etkilenen bir akciğer filmi görselleri paylaşılmaktadır. Hava kirliliğine sebep olan bu zehirli gazların atmosfere karışarak asit yağmurları şeklinde su döngüsüne dahil olduğu; böylece su ve toprak kirliliğine sebep olduğu; bu durumdan tüm canlıların olumsuz etkilendiği ifade edilmektedir. “Bilimi Takip Edelim” konusunda süreli yayınlardan olan bilim-tekniik dergilerine abonelikten bahsedilerek

‘Kozalak’ adlı dergideki bir haberle ekoloji konularına değinilmekte ‘Her bebek için bir fidan’ kampanyası vurgulanmaktadır.

2.1.7.1.6. Ünite 6: “toplum için çalışanlar” ünitesinde geçen ekoloji konuları

5. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanının “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesinde “Çevre” konusundaki alt başlık olan ‘Orman ve Su İşleri Bakanlığı’ anlatılırken verilen sekiz görselden dördü kirli çevre resimlerinden oluşmaktadır. Geri kalan dördü de atık suyun arıtılmasını, orman yangını mücadelesini, ağaçlandırma ve baraj-tünel yapımını anlatmaktadır. Ayrıca Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı (ÇEVKO) tanıtılarak geri dönüşüm ve TEMA Vakfı’nın gönüllü çalışma yaptığı vurgulanmaktadır.

2.1.7.1.7. Ünite 7: “bir ülke bir bayrak” ünitesinde geçen ekoloji konuları

5. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanının “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesinde “İlçe Yönetimi” konusunda kaymakamın tanıtımı yapılmakta; ardından bir kaymakamın orman yangınlarına karşı vatandaşların dikkatli olması konusunda yaptığı uyarının başlığı ‘Bir Ağaç Bir Günde Yetiştiriyor’ verilerek ekoloji konusu vurgulanmaktadır. “İl Yönetimi” konusunda vali tanıtıldıktan sonra ‘Niğde Valisi Uyardı’ başlıklı içme suyu kuyularının arsenikli olmasıyla ilgili basın haberi paylaşılarak ekoloji konusuna vurgu yapılmaktadır.

2.1.7.2. Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan ekoloji konuları

Ekoloji konuları altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “sosyal bilgiler öğreniyorum, yeryüzünde yaşam, ülkemizin kaynakları, ülkemiz ve dünya, elektronik yüzyıl” ünitelerinde yer almaktadır.

2.1.7.2.1. Ünite 1: “sosyal bilgiler öğreniyorum” ünitesinde geçen ekoloji konuları

6. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Birey ve Toplum” öğrenme alanının “Sosyal Bilgiler Öğreniyorum” ünitesinde “Hayatın İçinden” konusunun alt başlığı “Kim Suçlu” metninde mahallede çıkan bir yangın sonucunda gökyüzüne doğru yükselen

dumanlardan bahsedilerek ekoloji konularından hava kirliliği vurgulanmaktadır. “Olgu ve Görüş” konusunda GAP’ın bölgede yapacağı değişiklikler olumlu açıdan anlatılmaktadır. “8 Ekim 2005” tarihinde Pakistan’daki şiddetli deprem ile 17 Ağustos 1999’da Marmara’daki deprem anlatılarak, doğal afetlerle ilgili görseller verilmektedir. “Araştırıyorum” konusunda yer altı kaynaklarımızdan bor mineralini araştıran bir öğrencinin ağzıyla önemi, kullanım alanları vb. vurgulanmaktadır.

2.1.7.2.2. Ünite 2: “yeryüzünde yaşam” ünitesinde geçen ekoloji konuları

6. sınıf sosyal bilgiler dersinin “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanının “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde “Farklı İklimler, Farklı Yaşam Tarzları” konusunda ekoloji konularından iklim alanıyla ilgili olarak insanların farklı iklim koşullarında yaşamalarının beslenme, giyinme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını gidermenin ve ekonomik faaliyetlerinin birbirinden farklı olduğu Eskimolar ve Afrikalılar örnekleri üzerinden anlatılmaktadır. “İklim Özellikleri” konusunda öğrenciler arasındaki diyalogla ülkemizdeki iklim çeşitliliğinin ürün çeşitliliğine sebep olduğu vurgulanmaktadır. Dünyada görülen 3 iklimin (sıcak, soğuk, ılıman) insanların giyim, beslenme ve ekonomik faaliyetlerini nasıl etkilediği açıklanmaktadır. Afrika’daki insanların yeterince beslenemedikleri için hastalandıkları, Kutup bölgesindeki insanların geçimlerini avcılıkla sağladıklarından söz edilerek aynı konu içerisinde ‘Doğal Çevre’ kavramının tanımı yapılmakta ve çevre öğelerinden (hava, su, toprak, bitki, hayvan, sıcaklık...) bahsedilmektedir. Ormanlar örnek gösterilmekte ve doğal yaşama katkıları açıklanmakta; bu duruma bağlı olarak doğal çevreye karşı her insanın duyarlı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Ardından Bilgi Kutusu’nda ‘Yağmur Ormanları’ ile ilgili açıklayıcı bilgiler verildikten sonra öğrencilere ‘Yağmur ormanlarından insanlar nasıl yararlanıyor? Doğal ürünler ne demektir? Yağmur ormanlarının yok olması o insanları nasıl etkiler? Yağmur ormanlarının yok olması bölgelerin ve Dünya’nın iklim yapısını nasıl etkiler? gibi sorularla öğrencilerin ekoloji ile ilişkilendirmeler yaparak konuda verilen bilgilere göre açıklamaları istenmektedir. “Bir Başkadır Benim Memleketim” konusunda ülkemizin fiziki ve doğal yapısı ile iklim özellikleri ilişkilendirilmektedir. Baba-kız diyalogu ile ekolojinin iklim alanıyla ilgili olarak ülkemizde görülen iklim tipleri (Karadeniz, Akdeniz, Karasal) anlatılmaktadır. “Yaşayan Geçmiş” konusunda ilkçağ

yerleşmeleri anlatıldıktan sonra geçmişteki ve günümüzdeki yerleşmeleri etkileyen faktörler arasında benzerlik ve farklılıklar öğrencilere sorulmaktadır.

2.1.7.2.3. Ünite 4: “Ülkemizin kaynakları” ünitesinde geçen ekoloji konuları

6. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinde “Ülkemizde Ekonomi” konusunda topraklarımızın üçte birinde tarım yapıldığından; sanayi bitkileri, sebzeçilik-meyvecilik, baklagillerin tarımla ilgili olduğundan; ayrıca ülkemiz topraklarında büyükbaş hayvancılık, küçükbaş hayvancılık, kümes hayvancılığı, ipek böcekçiliği, balıkçılık, arıcılık gibi faaliyetler yapıldığından bahsedilmektedir. Bunun yanında ekoloji konusuyla bağlantılı olarak “Madenlerimiz ve Enerji Kaynaklarımız” konusunda tuz, bor minerali, boksit, krom, bakır, demir madenleri ve hidroelektrik, jeotermal, taşkömürü, linyit enerji kaynaklarımız hakkında bilgi verilmektedir. “Ülkemizde Sanayi” konusunda gıda sanayi, dokuma-deri-giyim sanayi, maden sanayi, kimya sanayi, orman sanayi gibi sanayi kolları hakkında bilgi verilerek en son verilen orman sanayisinde orman ürünlerinden bahsedilmekte ve yapılan araç-gereçler anlatılmaktadır. Öğrencilere orman ürünleri dışında ormanlardan nasıl faydalandığı ve tartışma kutusunda ormanların yok edilmesinin insanları ne tür tehlikelerle karşılaştıracağı sorulmaktadır. “Yapıyoruz, Satıyoruz” konusunda ‘Organik Tarım’ kavramı açıklanarak diğer adının ‘Ekolojik Tarım’ olduğu vurgulanmaktadır. Babası organik tarım yapacak olan bir öğrencinin ağzından babası ile yetkili kişi arasında geçen diyalogla organik tarım bilgileri verilmektedir. Babanın sorduğu sorular : ‘Organik tarım hakkında bize kısaca bilgi verir misiniz? Organik tarımın yararları nelerdir? Herkes organik tarım yapabilir mi? Organik tarımla ilgili Türkiye’de gelinen nokta nedir? Organik tarım üreticilerine neler önerirsiniz? tarzında olduğu için organik tarımla ilgili her noktaya açıklık getirilmektedir. Babasının organik tarıma girme kararıyla birlikte öğrencinin ‘Sağlığınıza Seviyorsanız Organik Ürünleri Tercih Edin’ başlığıyla hazırladığı broşür verilerek öğrencilere broşürde en çok dikkatlerini neyin çektiği sorulmaktadır. “Doğal Kaynaklarımızı Koruyalım” konusuna doğal kaynaklarımızın korunması neden önemlidir? sorusuyla başlanmaktadır. Fabrikadan ırmağa akan kirli suyun hem çok pis koktuğunu hem de suyun rengini değiştirdiğini görüp öğretmenine anlatan bir

öğrencinin ağzından konuya girilmektedir. Yaptıkları araştırma sonucunu arkadaşlarıyla paylaşan öğrenci önce doğal kaynakların tanımını yapmakta ve sonrasında çevre kirliliğini vurgulamaktadır. Hava, toprak, su, deniz kirliliğiyle ilgili görsellerin paylaşılmasının ardından ‘Doğal kaynakların bilinçsizce kullanımının insan yaşamına olumsuz etkileri nelerdir? Gelecekte Dünya’mızı hangi sorunların beklediğini düşünüyorsunuz?’ soruları öğrencilere yöneltilerek çevre kirliliği konusunda öğrencilerin aktif olarak düşünmesi ve düşüncelerini paylaşması sağlanmaktadır. “Su Varlığı” alt başlığında dünyanın % 70’inin sularla kaplı olduğu; yeryüzü nüfusunun beşte birinin su kaynaklarının yanlış kullanımı, kirlilik, alan kaybı gibi nedenlerden dolayı sağlıklı, temiz ve içilebilir suya sahip olmadığı sayısal verileri paylaşarak su kaynaklarının azalmasının insan yaşamını nasıl etkileyeceği öğrencilere sorulmaktadır. “Toprak Varlığı, Orman Varlığı, Yeraltı Kaynakları” alt başlıklarında da konular açıklanarak grafik ve görsellerle çarpıcılık sağlanmaktadır. Konu sonunda “Geri Dönüşüm” alt başlığının altında geri dönüşümle ilgili bilgiler verilmektedir. Geri dönüşüm niçin önemlidir? sorusuna ‘1. Doğal kaynaklarımız korunur. 2. Enerji tasarrufu sağlanır. 3. Atık miktarı azalır. 4. Geleceğe ve ekonomiye yatırım demektir’ maddeleri yanıt olarak verilmektedir. Bizler neler yapabiliriz? sorusu yöneltildiğinde 11 maddelik öneriler sıralanırken, kirli su arıtma tesisleri ve geri dönüşüm kutularıyla ilgili iki tane görsel paylaşılmaktadır. Gözlem kutucuğunda ‘Evdeki çöplerinizin hangilerinin geri dönüşümü sağlanabilir? Siz bunun için neler yapıyorsunuz?’ sorularıyla öğrenciler konuya dahil edilmektedir. Konu sonunda ‘Düşünelim, Söyleyelim’ kutusunda ‘Doğal kaynaklarımızı kullanırken nelere dikkat etmeliyiz? Doğal kaynaklarımızı korumak kimin görevidir? Sizin çözüm önerileriniz nelerdir? Doğal kaynaklarımızın bilinçsizce tüketilmesi ilerde bizim yaşantımızı veya gelecek nesillerin yaşantılarını nasıl etkiler?’ soruları yöneltilerek ekoloji konularıyla ilgili öğrencilerin görüş ve önerilerinin paylaşılması sağlanmaktadır.

2.1.7.2.4. Ünite 5: “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinde geçen ekoloji konuları

6. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinde “Dünyamızı Tanıyalım” konusunun alt başlığı ‘Dünya Nüfusunun Dağılışı’ metninde Dünya nüfusuyla ilgili bilgi verildikten sonra nüfusun dağılımını

etkileyen fiziki ve beşeri-ekonomik faktörler sıralanmaktadır. Tartışma kutusunda çöl alanı, dağlık alan, ulaşım ağının geliştiği bölge, sanayinin geliştiği alanlar, kıyı bölgeleri, tarım alanları ile ilgili görseller paylaşılmaktadır. “Doğal Afetlerde Dayanışma” konusunda deprem, sel, yangın, tsunami, orman yangını gibi afetlerin görselleri verilmektedir. Öğrencilerden AKUT ile ilgili araştırma yapmalarını istenerek, 8 Ekim 2005 Pakistan depremiyle ilgili internet haberi verilmektedir. “Çevre Kirliliği” konusuna burada da yer verilmektedir. Çöp alanlarının önemli bir sorun olduğu görselle birlikte verilerek; su kirliliği, hava kirliliği ve doğal güzelliğin olduğu görseller konu içerisinde paylaşılmaktadır. ‘Sizce insanların hangi davranışları çevre kirliliğine neden olmaktadır? Plastik ambalajlar ve poşetler doğada parçalanmadan yüzyıllarca kalabiliyorsa siz bunların yerine nelerin kullanılmasını önerirsiniz? Su kaynaklarının kirlenmesini ve tükenmesini nasıl önleyebiliriz? Uluslar arası işbirliği ve gönüllü yardım kuruluşlarının çevre kirliliği ve doğal afetler konusundaki çalışmalarının önemi nedir?’ soruları öğrencilere yöneltilmektedir.

2.1.7.2.5. Ünite 7: “elektronik yüzyıl” ünitesinde geçen ekoloji konuları

6. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanının “Elektronik Yüzyıl” ünitesinde “Bilim ve Teknolojinin Önemi” konusunda ‘egzoz gazı ile Dünya’mızı kirleten, çığırkanlığıyla kulaklarımızı rahatsız eden’ cümleleriyle teknolojik ürünlerin hava ve gürültü kirliliğine sebep olduğu vurgulanmaktadır. Petrol yerine “yenilenebilir enerji” kaynaklarının kullanılması önerilmektedir. ‘Düşünelim, Söyleyelim’ kutusunda: Teknolojide meydana gelen gelişmeler hayatımızı nasıl etkiliyor? İleride bilim ve teknoloji adına bir buluş yapmak isterseniz hangi sorunun çözümüne yönelik çalışırdınız? Neden? sorularıyla öğrencinin çok yönlü düşünmesi ve belirlediği soruna çözüm üretmesi istenmektedir.

2.1.7.3. Yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan ekoloji konuları

Ekoloji konuları yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “ülkemizde nüfus, zaman içinde bilim, ekonomi ve sosyal hayat, yaşayan demokrasi, ülkeler arası köprüler” ünitelerinde yer almaktadır.

2.1.7.3.1. Ünite 2 : “ülkemizde nüfus” ünitesinde geçen ekoloji konuları

7. sınıf sosyal bilgiler dersinin “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanının “Ülkemizde Nüfus” ünitesinde ekolojiyle ilgili olarak “Ülkemizde Göç” konusunun içinde ‘Göçün Sonuçları’ alt başlığında olumsuzluklar sıralandıktan sonra çevre kirliliği, çöp, kanalizasyon, gürültü gibi sorunlar vurgulanmaktadır.

2.1.7.3.2. Ünite 4 : “zaman içinde bilim” ünitesinde geçen ekoloji konuları

7. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanının “Zaman İçinde Bilim” ünitesinde “Bilimsel Gelişmeleri Etkileyen Tarihi Olaylar” konusunun içinde ‘Coğrafi Keşifler ve Bilim’ alt başlığında coğrafi keşiflerin sonucunda yeni kıtalar, uygarlıklar, hayvanlar ve bitkiler tanındığından söz edilerek insanlarda merak ve araştırma isteği uyandırdığı vurgulanmaktadır.

2.1.7.3.3. Ünite 5: “ekonomi ve sosyal hayat” ünitesinde geçen ekoloji konuları

7. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde “Topraktan Gelen Yaşam” konusunun içinde ‘Toprak, Tarım, Ülke’ alt başlığında insanın yeme-içme gereksinimleri ile doğanın olumsuz etkilerinden korunma adına topraktan yararlandığından, bu nedenle toprağı ana gibi görmesinden bahsedilmektedir. “Sanayinin Gelişi ve Getirdikleri” konusunda Sanayi İnkılabı’nın öncesi ve sonrası görsellerle desteklenerek açıklandıktan sonra ‘Düşünelim-Tartışalım’ kutusunda öğrencilere: Sizce Sanayi İnkılabı insanlık açısından hangi olumsuz gelişmeye neden olmuş olabilir? Nasıl? sorusu yöneltilmektedir. “Osmanlı Devleti’nde Durum” alt başlığında açıklamaların son paragrafında sanayinin gelişmesi ile çevre kirliliğinin arasında ilişki kurularak çevre kirliliğinin sanayinin gelişmesiyle oluştuğu vurgulanmaktadır. İnsan etkinliklerinin sonucunda ekosisteme verilen her türlü sıvı, katı, gaz atıklar çevre kirliliğine yol açmıştır. Sanayi İnkılabı ile petrol, kömür gibi fosil yakıtlardan enerji ve ısı elde etmek amacıyla yararlanılmıştır. Bu yüzden insan etkisiyle atmosfere normalden daha fazla karbon verilmiştir, şeklinde teknolojik gelişmelerin doğaya verdiği zararlar anlatılmaktadır. Sanayinin gelişmesi çevre kirliliğini de beraberinde

getirmiştir, ifadesi görselin altında paylaşılmaktadır. “Günümüzde Teknoloji” alt başlığında ‘Nanoteknoloji Hayatımızda’ gazete haberinin altında ‘Düşünelim-Tartışalım’ kutusunda nanoteknolojinin gelişiminin toplumsal hayatımıza olumlu-olumsuz etkileri neler olabilir? sorusuyla sınıfta öğrencilerin tartışması istenmektedir. “Türklerde Vakıf Kültürü” konusunda vakıf kavramı açıklandıktan sonra ‘ÇEKÜL (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı)’ gazete haberi verilerek öğrenciler bilgilendirilmektedir.

2.1.7.3.4. Ünite 6 : “yaşayan demokrasi” ünitesinde geçen ekoloji konuları

7. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanının “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde “Toplum Yaşamına Katılma Yolları” konusunda 17 Ağustos 1999’daki Marmara Depremi’nde AKUT gibi çeşitli sivil toplum örgütlerinin faaliyet gösterdiğinden söz edilmektedir. Yine aynı ünite ve aynı konuda kişilerin bireysel olarak da gündem ve yönetimi etkileyebileceğinden; bireysel veya toplumsal sorunla ilgili tepkilerini demokratik yollarla gösterebileceğinden; sorunun çözümüyle ilgili olarak toplumu ve yönetim birimlerini harekete geçireceğinden bahsedilmektedir. Bu duruma örnek olarak da Ankara Dikmen Vadisi sakinlerinin vadinin doğal yapısının inşaatlar nedeniyle bozulması tehlikesine karşı 2006 yılı Ağustos ayı başında Kızılay Meydanı’nda yaptıkları eylem örnek olarak verilmektedir. ‘Yaşamın İçinden’ kutusunda görselle desteklenerek AKUT’ un başta dağ ve diğer doğa koşullarında doğru, etkin arama-kurtarma faaliyetleri yapmak için kurulduğu; sonrasında deprem ve sel eğitimi alan AKUT’ un talep olduğunda doğal afetlerde de resmi kurumlara yardımcı olduğu anlatılmaktadır.

2.1.7.3.5. Ünite 7 : “ülkeler arası köprüler” ünitesinde geçen ekoloji konuları

7. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde “Çözüm Bekleyen Dünya Sorunları” konusunda ‘Küresel Sorunlar ve Uluslararası Kuruluşlar’ alt başlıklı metinde kuruluşların amaçları doğrultusunda küresel sorunları çözmekten bahsedilmektedir. ‘Küresel Sorunlardan Bazıları’ alt başlığında 2006 yılı BBC haberi çarpıcı bir şekilde ‘Küresel Isınmadan İnsan Sorumlu’ sera gazlarının iklimdeki değişiklikleri açıklamanın tek yolu olduğu

vurgulanmaktadır. Sonraki sayfalarda da UNICEF ve BM' in basın haberlerine yer verilmektedir. “Çevre ve Biz” konusunda küresel sorunların çeşitliliğinden söz edilerek en önemli ve pek çok sorunun ortak noktasının çevre kirliliği olduğu vurgulanmaktadır. Çevre kirliliği: Yaşadığımız çevrede ortaya çıkan, canlı yaşamını olumsuz etkileyen fiziksel ve kimyasal olayların tümüdür, şeklinde tanımlanmaktadır. WHO' nun önlenebilir çevresel tehlikeler yüzünden her yıl 13 milyon kişinin hayatını kaybettiği açıklaması çarpıcı biçimde verilmektedir. Çevre Hakkı'nın tanımı (1982 Anayasası - 56. Maddesi) yapılarak, M. Kemal'in çınar ağacını kestirmemek için köşkün yürütülmesi talimatını verdiği olay (Yürüyen Köşk örneği) anlatılmaktadır. “Çevre Bilinci ile Alışveriş Yapalım” konusunda 19 maddelik bilinçli tüketici olma metni verilmektedir. ‘Yaşamın İçinden’ kutusunda küresel sorunlarla ilgili fotoğraflar paylaşılmaktadır. Doğal Afet, Nesli Tükenenler, Kirlilik, Açlık, Savaş, Radyasyon sorunları resimlerle örneklendirilmektedir. “Ortak Mirasımız ve İnsanlık” konusunda “İnsanlık Kültürel ve Doğal Mirasını Koruyor mu?” alt başlığında kültürel ve doğal mirasın tanımları yapılmaktadır. (Doğal miras: Doğal güzelliklerin ve biyolojik çeşitliliğin oluşturduğu değerlerin tümüdür. İnsan eli değmeden doğanın bize sunduğu zenginliklerdir). Hasankeyf'in resmi verilerek insanoğlunun zarar verirken neleri düşünmesi gerektiği vurgulanmaktadır. ‘Düşünelim-Tartışalım’ kutusunda ortak mirası korumada biz bireylere ne gibi görevler düşüyor? Ortak mirası korumak için ülkemizde nasıl çalışmalar yapabilirsiniz? gibi sorularla öğrenci düşündürülmeye sevk edilmektedir.

2.1.8. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan ekoloji konusu ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri

Ekoloji konuları sosyal bilgiler öğretim programında dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci sınıf düzeylerinde kazanımlar ve öğretim etkinlikleri bazında aşağıdaki gibi yer almaktadır.

2.1.8.1. Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında geçen ekoloji konusu ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri

Ekoloji ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “haklarımı öğreniyorum, adım adım Türkiye, bölgemizi tanıyalım,

ürettiklerimiz, gerçekleşen düşler, toplum için çalışanlar, bir ülke bir bayrak” ünitelerinde yer almaktadır.

2.1.8.1.1. Ünite 1: “haklarımı öğreniyorum” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

3. Kazanım: Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.

 “Kampa Gidelim” (Bir kamp ortamı tasarlanarak, beyin fırtınası ile öğrenciler tarafından kamp kuralları ve sorumlulukları belirlenir).

 “Sorumluluklarımız” (Verilen durumlara ilişkin sorumluluklar belirlenir).

 “Sorumluluk” (Evde, okulda ve sokaktaki sorumluluklara örnekler verilir).

2.1.8.1.2. Ünite 2: “adım adım Türkiye” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

1. Kazanım: Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıır.

 “Üç Taş Oyunu” (Ülkemizdeki doğal varlıklar ile tarihî mekân, nesne ve yapıtlarla ilgili soruları cevaplamaya yönelik bir oyun oynanır).

 “Sanal Alan Gezisi” (Ülkemizdeki doğal varlıklar, tarihî mekânlar, nesnelere, yapıtlar hakkında internet araştırması yapılır).

 “Bir Gezi Yapalım” (Tarihî mekân, müze ve anıtlara gezi yapılır. Örnek: Anıtkabir Gezisi).

 “Yerel Tarih Çalışması” (Çevredeki tarihî mekân, nesne ve yapıtlarla ilgili araştırma raporu hazırlanır).

2.1.8.1.3. Ünite 3: “bölgemizi tanıyalım” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

4. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.

 “Bölgemizi Tanıyalım” (Yaşadıkları bölgede belirlenen bir yere gezi düzenlenir).

 “Turist Rehberi Olalım” (Yaşanılan bölgenin genel özelliklerini anlatan bir kitapçık hazırlanır).

5. Kazanım: Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.

 “İnternette Araştırıyoruz” (Bölge ile ilgili çeşitli bilgiler ve fotoğraflar araştırılır).

 “Fotoğrafların Dili” (Bölgenin coğrafi özelliklerini yansıtan resim veya fotoğraflar incelenir).

6. Kazanım: Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.

 “Geçmişten Günümüze” (Bölgesinde sıkça görülen bir afet ile ilgili sözlü tarih çalışması yapılır).

 “Kızılırmak Türküsü” (Aşık Veysel’in Kızılırmak Türküsü doğal afet bilgisi çerçevesinde incelenir).

7. Kazanım: Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.

 “Film İzliyoruz” (Deprem konulu filmler izlenir).

 “Deprem Tatbikatı” (Deprem tatbikatı yapılır).

 “Sınıf Tahliye Çantası Hazırlama”

2.1.8.1.4. Ünite 4: “ürettiklerimiz” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

2. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.

4. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.

 “Bir Gezi Yapalım” (Yakın çevredeki bir üretim merkezine inceleme gezisi yapılır).

6. Kazanım: Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur.

7. Kazanım: İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir.

 “Yapıyorum, Satıyorum” (Bir ürün tasarlanarak onu en iyi şekilde pazarlama projeleri yapılır).

2.1.8.1.5. Ünite 5: “gerçekleşen düşler” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

2. Kazanım: Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.

 “Röportaj Yapıyoruz” (Bazı buluş ve teknolojik gelişmelerden önce gündelik hayatın nasıl olduğuna dair aile büyükleri ile röportaj yapılır).

🏠 “Olmasaydı, Ne Olurdu?” (Bir alet veya ürünün günlük hayatımızda olmadığı varsayılan bir durum hakkında beyin fırtınası yapılır).

🏠 “Nereden Nereye” (Teknolojik gelişmelerin toplum hayatımıza etkilerini ortaya koyan beyin fırtınası yapılır).

5. Kazanım: Bilim ve teknoloji ile ilgili, düzeyine uygun süreli yayınları tanır ve izler.

🏠 “Cesur Yürek” (Bir bilim insanının biyografisi incelenir).

2.1.8.1.6. Ünite 6: “toplum için çalışanlar” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

3. Kazanım: Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır.

🏠 “Film İzliyoruz” (Sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri ile ilgili filmler izlenir).

🏠 “Ne Yapabiliriz?” (Seçilen sivil toplum kuruluşunun yapmış olduğu bir etkinlik değerlendirilir).

4. Kazanım: Sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir.

🏠 “Bilinçlendirme Kampanyası” (Katılım bilinci ve toplumsal duyarlılığı geliştirmeye yönelik herhangi bir konu/sorun ile ilgili bilinçlendirme kampanyası düzenlenir).

🏠 “Bir Gezi Yapalım” (Bir sivil toplum kuruluşuna veya kuruma gezi düzenlenir).

🏠 “Hayaller Gerçek Oldu” (Farklı iki amatör tiyatro grubunun çalışmaları değerlendirilerek işbirliği ve sosyal katılımın önemi vurgulanır).

2.1.8.1.7. Ünite 7: “bir ülke bir bayrak” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

2. Kazanım: Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.

3. Kazanım: Merkezî yönetim birimlerini tanıyarak bu birimleri temel görevleriyle ilişkilendirir.

🏠 “Hükümet Kurma” (Cumhurbaşkanının ve bazı bakanlıkların temel görevlerini kavratma amaçlı drama çalışması yapılır).

🏠 “Okul Meclisi” (Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine uygun olarak meclis oluşturulur).

 “Sözlük Çalışması” (Yasa, anayasa, yetki, merkezî yönetim, bakan, bakanlık kavramları araştırılır).

2.1.8.2. Altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında geçen ekoloji konusu ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri

Ekoloji ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “sosyal bilgiler öğreniyorum, yeryüzünde yaşam, ülkemizin kaynakları, ülkemiz ve dünya, elektronik yüzyıl” ünitelerinde yer almaktadır.

2.1.8.2.1. Ünite 1: “sosyal bilgiler öğreniyorum” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

1. Kazanım: Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder.

 “Neden Oldu?” (Güncel bir olayın neden meydana geldiği ile ilgili rapor hazırlanır).

4. Kazanım: Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.

 “Ben Olsaydım” (Bir sorunun hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde nasıl çözüleceği ile ilgili rol kartı etkinliği yapılır).

2.1.8.2.2. Ünite 2: “yeryüzünde yaşam” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

3. Kazanım: Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

 “Çöl ve Kutup Arasında” (Dünya üzerinde görülen farklı iklim türleri ile ilgili yaratıcı drama çalışması yapılır).

 “Ne Yiyor, Nasıl Giyiniyorlar?” (Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan insanların günlük hayatlarını yansıtan fotoğraflar incelenir).

5. Kazanım: Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışı, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.

 “Ülkemizden Yedi Renk” (Çeşitli harita ve fotoğraflar incelenerek konum, yeryüzü şekilleri ve iklim ilişkisi vurgulanır).

6. Kazanım: Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.

 “Çatalhöyük’te Yaşam” (Çatalhöyük örneği üzerinden yerleşmeyi etkileyen faktörler günümüzle karşılaştırmalı olarak belirlenir).

 “Yüzyıllar Boyunca Yerleşme” (Çeşitli görsel materyallerden yararlanarak yerleşmeyi etkileyen faktörler tarihsel süreçte incelenir).

2.1.8.2.3. Ünite 4: “ülkemin kaynakları” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

1. Kazanım: Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.

 “Benim Sadık Yârim Kara Topraktır” (Türkü incelemesi yapılarak toprağın önemi üzerinde durulur).

 “Ülkemizi Geliştirelim” (Türkiye’nin sahip olduğu madenler ve ürünler ile turistik yerler harita üzerinde gösterilerek verilen grafiklerle ülke ekonomisindeki yeri tartışılır).

2. Kazanım: Türkiye’nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar.

 “Yatırım Projeleri” (Ülkemizin kaynakları göz önünde bulundurularak ürün, fabrika vb. yatırım yerleri belirlenir).

4. Kazanım: Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.

 “Doğal Kaynaklarımız Bize Emanet” (Doğal kaynakların bilinçli kullanımına ilişkin projeler tasarlanır).

 “Kâğıda Adanmış Bir Ömür” (Mehmet Ali Kâğıtçı’ nın yaşam öyküsü incelenir).

2.1.8.2.4. Ünite 5: “ülkemiz ve Dünya” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

1. Kazanım: Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

 “Dünya’mızı Tanıyoruz” (Dünya haritası üzerine dünyadaki nüfus ve ekonomik faaliyetlerle ilgili araştırma verileri yerleştirilerek dağılışı etkileyen faktörler belirlenir).

2. Kazanım: Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.

🏢 “İhracat Yapıyoruz” (Bir ülkenin kaynakları ve ihtiyaçları ile Türkiye’nin kaynaklarını göz önünde bulundurarak o ülkeye ürün satmak için proje hazırlanır).

4. Kazanım: Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder.

🏢 “Sorun Avcıları” (Gazete, dergi vb. kaynak taraması yapılarak yaşanan sorunların çözümü için diğer ülkelerle işbirliği ve dayanışmanın, sorunların çözümüne etkisi tartışılır).

2.1.8.2.5. Ünite 7 : “elektronik yüzyıl” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

1. Kazanım: Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.

🏢 “Kişisel Sosyal Bilimler” (Öğrencilerin kendilerine ilişkin tanımlamalarından yararlanılarak, bu tanımlamaların sosyal bilimleri oluşturan disiplinlerle ilişkilerine dikkat çekilir).

2. Kazanım: Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.

🏢 “Neler Olacak Neler” (Bilim ve teknolojinin geleceğimizi şekillendirmesine ilişkin beyin fırtınası ve araştırma yapılır).

3. Kazanım: Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.

🏢 “Bir Hayat Kurtarmak” (Bağışladığı organ ile birkaç insanın hayatını değiştiren kişilerin öyküsü ve organ nakli konusu ele alınır).

2.1.8.3. Yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında geçen ekoloji konusu ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri

Ekoloji ile ilgili kazanımlar ve öğretim etkinlikleri yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “ülkemizde nüfus, zaman içinde bilim, ekonomi ve sosyal hayat, yaşayan demokrasi, ülkeler arası köprüler” ünitelerinde yer almaktadır.

2.1.8.3.1. Ünite 2: “ülkemizde nüfus” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

4. Kazanım: Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.

 “Yârim İstanbul’u Mesken mi Tuttun?” (Türkü, göç teması çerçevesinde incelenir).

2.1.8.3.2. Ünite 4: “zaman içinde bilim” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

4. Kazanım: 15-19. yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini fark eder.

 “Bilginler ve Kâşifler” (Senkronik zaman şeridi oluşturulur).

 “Teknoloji ve Bilim Müzelerine Gezi” (İletişim Müzesi, PTT Müzesi, Rahmi Koç Müzesi vb. müzelere gezi düzenlenir).

 “Bayrak Yarışı” (Batlamyus’tan Nasreddin Tusi, Ali Kuşçu, Galileo, Takiyyüddin, Kepler ve Kopernik’e uzanan bir süreçte astronomi örneğinden hareketle bilim mirasının oluşumu ele alınır).

2.1.8.3.3. Ünite 5: “ekonomi ve sosyal hayat” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

1. Kazanım: Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar.

 “Toprak Önemlidir” (Toprağın önemi doğrultusunda toprağı kullanmanın gerekliliği araştırılır).

3. Kazanım: Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.

 “Buharın Gücü” (Teknolojinin gelişmesinin insan yaşamına ve iş alanları üzerine etkisi vurgulanır).

4. Kazanım: Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir.

 “Vakıflarımız” (Geçmişte ve günümüzdeki vakıflar, kuruluş amacı açısından incelenir).

2.1.8.3.4. Ünite 6: “yaşayan demokrasi” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

2. Kazanım: Anayasa’mızın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından örnekler verir.

 “Yasalar Gerekli mi?” (Yasaların önemine ve gerekliliğine dair beyin fırtınası yapılır).

 “Cumhuriyetin Nitelikleri” (Anayasa’mızın ikinci maddesi incelenerek örnek olaylarla karşılaştırılır).

4. Kazanım: Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır.

 “Vatandaşın Sesi Gazetesi” (Sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin karar alma süreçlerini ve kamuoyunu nasıl etkilediğini göstermek amacıyla bir gazete hazırlanır.)

2.1.8.3.5. Ünite 7: “ülkeler arası köprüler” ünitesinde geçen kazanımlar ve etkinlikler

2. Kazanım: Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.

 “Dünyamız ve Sorunları” (Küresel sorunlarla ilgili araştırma yapılarak sorunların nedenleri ve sonuçları açıklanır).

 “Proje Şenliği” (Bilimsel araştırma basamakları kullanılarak küresel sorunların çözümü ile ilgili proje hazırlanır).

3. Kazanım: Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder.

 “Uluslar arası Kuruluşlar” (Grup çalışması yapılarak Küresel sorunlarla Uluslararası amaçları incelenir).

 “Çevre Hakkı” (Sınıf mahkemesi oluşturularak bir çevre sorunu, çevre hakkı çerçevesinde incelenir).

4. Kazanım: Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.

 “Barış İçin Çalışanlar” (Dünya barışına, çalışmaları ve uygulamaları ile katkıda bulunmuş kişiler ile ilgili araştırma yapılır).

 “İnsanlığın Mirası” (Ortak mirastan örnekler verilerek ortak mirası oluşturan değerler tanıtılır).

 “Birlikte Koruyalım” (Ortak miras değerlerin korunması ile ilgili proje çalışması yapılır).

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında araştırma problemi ile ilgili, ulaşılabilen literatür çerçevesinde konuyla ilgili daha önce yapılmış araştırmalar yer almaktadır.

Çabuk ve Karacaoğlu (2003), “Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi” başlıklı makaleyi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’ndeki 439 öğrencinin çevre duyarlılığına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapmıştır. Araştırmada öğrencilerin bazı kişisel özelliklerinin (cinsiyet, yaş, devam ettikleri program ve sınıf) çevre duyarlılıklarına ilişkin görüşlerinde fark yaratıp yaratmadığı incelenmiştir. Araştırmada literatür taraması yoluyla geliştirilen 24 soruluk anket kullanılmıştır. Bu anket aracılığıyla öğrencilerin, çevre duyarlılığı davranışlarına ve örgün eğitim kurumlarında aldıkları çevre eğitiminin yeterliliğine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrenci görüşlerine göre örgün eğitim kurumlarında hava, su ve toprak kirliliği konusunda yeterli eğitimin verilmediği ve bazı kişisel özelliklere göre öğrencilerin çevre duyarlılıkları arasında fark olduğu araştırma sonuçları arasında yer almıştır.

Çetin (2003), “Kavram Değiştirme Öğretiminin Ekoloji Kavramlarını Anlama Üzerine Etkisi” adlı doktora tezi çalışmasında küçük gruplarda demonstrasyon destekli kavramsal değişim metinlerine dayalı öğretimin dokuzuncu sınıf öğrencilerinin ekoloji başarıları ve anlama düzeylerine, biyolojiye karşı tutumlarına ve çevreye karşı tutumlarına etkilerini incelemiştir. Çalışmada Ekoloji Kavramları Testi, Biyoloji Tutum Ölçeği, Çevre Tutum Ölçeği ve Mantıksal Düşünme Yetenek Testi kullanılmıştır. Araştırmaya 2001-2002 Bahar döneminde Balıkesir’de bir devlet lisesinde dört sınıftan 88 öğrenci ve iki öğretmen katılmıştır. Sınıfların ikisi kontrol grubu, diğer ikisi deneysel grup olarak belirlenmiş ve ölçekler öntest-sontest şeklinde uygulanmıştır. Araştırma sonunda küçük gruplarda demonstrasyon destekli kavramsal değişim metinlerine dayalı öğretimin EKT (Ekoloji Kavramları Testi) üzerine etkisinin anlamlı olduğu; ancak öğrencilerin biyolojiye karşı tutumları ve çevreye karşı tutumları üzerine etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Karakaya ve Özçağ (2004), “Sürdürülebilir Kalkınma ve İklim Değişikliği: Uygulanabilecek İktisadi Araçların Analizi” adlı makale çalışmasında iklim

değişikliğini önlemeye yönelik kullanılabilir çeşitli iktisadi araçların analiz edilmesini amaçlamıştır.

Şahin, Cerrah, Saka ve Şahin (2004), “Yüksek Öğretimde Öğrenci Merkezli Çevre Eğitimi Dersine Yönelik Bir Uygulama” başlıklı makalesinde, öğrencilerin aktif olduğu farklı bir yaklaşımla yürütülen çevre dersiyle, öğretmen adaylarına etkin bir çevre eğitimi vermeyi amaçlamıştır. Özel durum yaklaşımıyla yürütülen çalışmada, çevre eğitimi dersi biyoloji öğretmenliği bölümünde öğrencilerin yaratıcı becerileri ile hazırladığı bir yaklaşımla; sınıf öğretmenliği bölümünde ise klasik düz anlatım yöntemi ile yürütülmüştür. Dönem sonunda öğrencilere hava kirliliği konusu kapsamında öğretilen asit yağmurları, sera etkisi, ozon tabakası, koruyucu filtre kavramlarına yönelik sorular yöneltilmiş ve dersin işleniş hakkındaki görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Öğrencilerin ders ile ilgili görüşleri, nitel ve nicel olarak değerlendirilmiştir. Kavramların anlamlı öğrenilmesinde, öğrenci merkezli yürütülen derslerin daha etkili olduğu görülmüştür. Yüksek öğretimde öğrenim gören tüm öğrencilere bu dersin, öğrencilerin de aktif katılımı sağlanarak verilmesi önerilmiştir.

Uzun ve Sağlam (2005), “Ortaöğretim Kurumlarında Çevre Eğitimi ve Öğretmenlerin Çevre Eğitim Programları Hakkındaki Görüşleri” başlıklı bildiriye, ortaöğretim müfredatlarında çevre ve çevre ile ilgili konuların yer alma durumu ve öğretmenlerin görüşlerini saptamaya çalışmıştır. İlk aşamada, ortaöğretim programlarındaki ve ders kitaplarındaki çevre ve çevre ile ilgili konular tespit edilmiş, sonrasında öğretmen görüşlerini almak için hazırlanan anket 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Ankara ilindeki çeşitli ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlere uygulanmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında, lise-1 biyoloji programında çevre eğitimi ile doğrudan ilgili konuların çok az olduğu dolaylı olarak da çevre konularına yer verildiği gözlenmiştir. Lise-2 biyoloji programında ise, çevre eğitimi ile ilgili ünitenin olmadığı, diğer ünitelerde de bu konulara değinilmediği belirlenmiştir. Lise-3 biyoloji programı incelendiğinde de, çevre konularına bazı bölümlerde dolaylı ve yüzeysel şekilde yer verildiği görülmüştür. Seçmeli olarak verilen “Çevre ve İnsan” dersinde yöntem bakımından eksikliklerin olduğu ve bunlara bağlı olarak dersin etkili verilemediği belirlenmiştir. Çalışmanın ikinci adımında, öğretmenlerin büyük çoğunluğu, çevre dersinin zorunlu olmasının faydalı

olacağı görüşünü savunmakla birlikte; ortaöğretimde çevre eğitimi ile ilgili programların eksik ve yetersiz olduğunu; gereken bilgi düzeyinde olmadığını ve hatta seçmeli olarak verilen “Çevre ve İnsan” dersinin ortaöğretim kurumlarının çoğunda açılmadığını; açılanlarda ise ders kitabı açısından içeriğin yetersiz; konuların öğrencilerin anlama düzeyinden uzak olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında öğretmenler, konuyla ilgili uygulama ve açık alan çalışmalarının olmadığını ve güncel çevre sorunlarına öğretmenler tarafından yeterince değinilmediğinden öğrencilere çevre eğitimi ile ilgili bilgi ve becerilerin kazandırılmadığını ve bu durumun öğrencilerde “Çevre ve İnsan” dersine yönelik ilgiyi yok ettiğini dile getirmişlerdir. Çalışmanın üçüncü aşamasında öğretmenlerin lise öğretim programları hakkındaki görüşleri incelendiğinde, çevre konularıyla ilgili uygulama olanaklarının olmadığı, kuramsal ve pratik bilgilerin yeterince verilemediği, çevre konularını içeren ünitelerin öğretim programlarının sonunda olması sebebiyle aksamalardan dolayı işlenemediği, açık alan çalışmalarına olanak sağlanılmadığı, güncel çevre sorunlarına yeterince değinilmediği, dolayısıyla öğrencilerin çevreye karşı duyarlı bireyler olarak yetiştirilmesinde programların yetersiz kaldığı görüşünde olduğu belirlenmiştir.

Ayaz (2006), “Çoklu Zeka Temelli Öğretimin Ekoloji Kavramlarını Anlama Üzerine Etkisi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında çoklu zeka temelli öğretimin ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin ekoloji kavramlarını anlamalarına, fen bilgisi dersine karşı tutumlarına ve çoklu zeka alanlarına etkisini incelemiştir. Çalışmanın örneklemini, fen bilgisi öğretmenin eğitim verdiği bir devlet ilköğretim okulunun iki ayrı sınıfında bulunan 50, yedinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Sınıflardan biri kontrol grubu olarak diğeri ise, deney grubu olarak belirlenmiştir. Kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemleri kullanılarak ekoloji eğitimi yapılırken; deney grubunda çoklu zeka temelli öğretim ile dersler işlenmiştir. Ekoloji Başarı Testi (EBT), Fen Tutum Ölçeği (FTÖ) ve Çoklu Zeka Envanteri (ÇZE) hem kontrol hem de deney grubunda bulunan öğrencilere ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Uygulama, 2005–2006 eğitim öğretim bahar döneminde İstanbul iline bağlı bir ilçede bulunan bir devlet ilköğretim okulunda araştırmacı tarafından dört haftada tamamlanmıştır. İlişkisiz örneklem t-testi sonuçları, kontrol ve deney gruplarının ekoloji kavramlarını anlamaları, fen bilgisi dersine karşı tutumları ve çoklu zeka

alanları arasında anlamlı fark bulunmadığını; ilişkili örneklemeler t-testi sonuçları ise kontrol grubu öğrencilerinin hem içsel hem de doğacı zeka alanları arasında anlamlı farklar bulunduğunu göstermektedir. Araştırmada deneysel grup öğrencilerinin ekoloji kavramlarını anlamaları ile, matematiksel ve görsel zeka alanları arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Maskan, Efe, Gönen ve Baran (2006), “Farklı Branşlardaki Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarının Nedenleri, Eğitimi ve Çözümlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makale çalışmasını öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenleri, eğitimi ve çözümlerine ilişkin görüşlerini değerlendirme amacıyla yapmıştır. 2005-2006 öğretim yılı ikinci yarısında yapılan araştırma, Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi’nde (Fizik 34, Biyoloji 22, Fen Bilgisi 36, Kimya 19, Sınıf Öğretmenliği 35 bölümlerinde) okuyan 87 erkek ve 54 kız olmak üzere toplamda 146 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak üç bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların çevre eğitiminin her öğretim basamağındaki okullarda okutulması gerektiğine inanmakla birlikte çevre etkinliklerine yeterli derecede katılmadıkları anlaşılmıştır. Öğretmen adayları, çevre kirliliğine insanların neden olduğunu ve çevre kirliliğini önlemenin ancak eğitilmiş insanlarla mümkün olabileceğini belirtmiştir. Öğretmen adayları çevre sorunlarının çözülebilmesi için örgün eğitim, yazılı ve görsel medyanın kullanılabileceğini önermiştir.

Soylu (2006), “Cinsiyetin ve Mantıksal Düşünme Yeteneğinin Öğrencilerin Ekolojik Kavramları Anlama ve Fen Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasını cinsiyetin ve mantıksal düşünme yeteneğinin öğrencilerin ekoloji kavramlarını anlama ve fen bilgisine yönelik tutumlarına etkisini araştırmak amacıyla yapmıştır. Bu çalışmaya Tosya ilçesinde ilköğretim okullarında eğitim gören bütün sekizinci sınıf öğrencileri katılmıştır. Öğrencilerin kavram yanılgılarını, fen bilgisi dersine yönelik tutumlarını ve mantıksal düşünme yetenekleri Ekoloji Kavram Testi, Fen Bilgisi Tutum Ölçeği ve Mantıksal Düşünme Yetenek Testi ile ölçülmüştür. Öğrencilerin kavram yanılgılarını derinlemesine araştırmak için mülakat yapılmıştır. Ekoloji kavram testi ve mülakat sonuçları

öğrencilerin ekosistem, populasyon, kominite, ayrıştırıcılar, besin zinciri, besin ağı, enerji piramidi ve enerji akışıyla ilgili birçok kavram yanılıgına sahip olduğunu göstermektedir. Araştırma sonucu öğrencilerin ekolojik kavramları anlama ve fen bilgisi dersine yönelik tutumlarına cinsiyetin kızlar yönünde etkisi olduğunu, aynı zamanda cinsiyetle mantıksal yetenek arasında bir etkileşim olduğunu göstermiştir.

Akkurt (2007), “Aktif Öğrenme Tekniklerinin Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji ve Çevre Kirliliği Konusunu Öğrenme Başarılarına ve Çevreye Yönelik Tutumlarına Etkisi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasını, ilgili ünitenin öğretiminde geleneksel (klasik) öğretim yöntemleri ile aktif öğrenme yaklaşımı arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapmıştır. Araştırmada ‘kontrol gruplu ön – son test modeli’ kullanılmıştır. Araştırma 2005-2006 öğretim yılında Ankara ili Mamak ilçesinde bulunan Tuzlu Çayır Lisesi’nde biyoloji dersini aynı öğretmenden alan iki farklı sınıfa uygulanmıştır. Deney grubu 33, kontrol grubu 31 öğrenciden oluşturulmuştur. Deney grubunda aktif öğrenme yaklaşımına uygun hazırlanan çalışma yaprağı ve etkinliklerle öğretim yapılmış, kontrol grubunda ise geleneksel yöntemle ders işlenmiştir. Araştırmada, aktif öğrenme yaklaşımının lise 1. sınıf biyoloji dersinin ‘Ekoloji; Canlılar ve Çevre’ ile ilgili ünitesinin öğretiminde öğrencilerin bilgi, kavrama ve çevre duyarlılığı düzeyindeki başarılarını arttırmada geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğu sonucu bulunmuştur.

Keleş (2007), “Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Çevre Eğitimi Aracı Olarak Ekolojik Ayak İzinin Uygulanması ve Değerlendirilmesi” başlıklı doktora tezi çalışmasında, fen ve teknoloji dersi öğretmen adaylarının sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık, tutum ve davranışlarını değiştirmede çevre eğitimi aracı olarak kullanılan ekolojik ayak izi uygulamalarının etkisini incelemiştir. Bu çalışmada, tek grup öntest - sontest araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırma, 2006-2007 eğitim-öğretim yılında, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda öğrenim gören üçüncü sınıf toplam 49 öğretmen adayına uygulanmıştır. Araştırmanın uygulanması sırasında öğretmen adaylarına sürdürülebilir yaşam ve ekolojik ayak izi konularında öğrencilerin aktif katılımını içeren, öğrenci merkezli öğretim etkinlikleri düzenlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Çevre Eğitimi Anketi” ve “Ekolojik Ayak İzi Hesaplama

Anketi” kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının ekolojik ayak izleri web-tabanlı ekolojik ayak izi hesaplama aracı kullanılarak hesaplanmıştır. Öğretmen adaylarının ekolojik ayak izlerini azaltma yolları konusundaki görüşleri alınmıştır. Görüşme sonucu ortaya çıkan veriler içerik analiziyle sistematik bir şekilde çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre öğretmen adaylarının sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık, tutum ve davranış puanlarının çevre eğitimi aracı olarak ekolojik ayak izi uygulaması sonrasında arttığı görülmüştür. Ekolojik ayak izi hesaplamaları sonucunda öğretmen adaylarının ekolojik ayak izine etkiyi en çok gıda tüketimi alanı yaparken en az ulaşım alanının katkıda bulunduğu görülmüştür. Yapılan görüşmeler sonucunda, öğretmen adaylarının ekolojik ayak izlerini azaltma yolları konusunda yaşam tarzlarında değişimler gerektiren ve tüketim tercihlerini tekrar gözden geçirmelerini sağlayan önerilerde buldukları tespit edilmiştir. Araştırma sonunda sürdürülebilir yaşama yönelik çevre eğitimi aracı olarak ekolojik ayak izi uygulamalarının daha uzun süreçte, geniş örneklem ve farklı değişkenler üzerinde uygulanması konularında önerilerde bulunulmuştur.

Akıllı, Kemahlı, Okudan ve Polat (2008), “Ekolojik Ayak İzinin Kavramsal İçeriği ve Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde Bireysel Ekolojik Ayak İzi Hesaplaması” başlıklı makale çalışmasında bireysel ekolojik ayak izlerinin hesaplanması amacıyla Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri ve çalışanlarına anket uygulamıştır. Yapılan çalışmada toplam 1886 bireyden oluşan araştırma evreni içinden 241 kişiye bireysel ekolojik ayak izi anketi uygulanmıştır. Araştırmada cinsiyet, yaş, gelir, meslek, tüketim kalemleri bazında hesaplanan yiyecek, atık, konut, ulaşım ayak izleri T Testi ve Kruskal Wallis H Testi uygulanarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda cinsiyete göre ekolojik ayak izi oranlarının değişmediği, gelir arttıkça tüketimin artmasına paralel olarak toplam ayak izinin arttığı, mülk ve otomobil sahibi olanların ve gelir düzeyi diğer meslek gruplarına göre daha yüksek olan öğretim elemanlarının ayak izi büyüklüklerinin daha fazla olduğu saptanmıştır.

Altın ve Oruç, (2008), “Çocukluk Döneminde Doğa Sporlarının Çevre Eğitiminde Kullanımı” başlıklı makale çalışmasında çevre bilincinin oluşturulmasında erken yaşlarda başlanan çevre eğitiminin etkili olacağı

düşünüldüğünden, temel eğitim düzeyinde bilinçli ve iyi plânlanmış çevre eğitimi etkinliklerinin yararlı olabileceğini ifade etmiştir. Sınıf dışı eğitim kavramının derslik duvarları dışında gerçekleştirilen tüm eğitim ve öğretim faaliyetlerini kapsadığını ve çevre eğitiminde etkili bir yöntem olabileceğini; bu kapsama doğa sporlarının da girdiğini açıklamıştır. Doğa sporları, çevre bilincinin ve farkındalığının oluşturulmasında etkili olabilecek yöntemlerden birisi olarak düşünüldüğünden; ilköğretim yaşlarından itibaren çocukların bu tür sporlara yönlendirilmesi, çevre eğitiminin etkili ve kalıcı olarak yapılmasını erken yaşlardan itibaren olanaklı kılacağını belirtmiştir. Bu çalışmada, çocukluk döneminde doğa sporlarına başlanmasının çevre eğitimi açısından önemi, Dünya’da ve Türkiye’de bu tür etkinlik örnekleri araştırılmış ve Türkiye’de ilköğretim yaşlarından itibaren doğa sporlarına başlanabilmesi ve bunun yaygınlaştırılabilmesi için neler yapılabileceği konusunda öneriler sunulmuştur.

Atik (2008), “Ortaöğretim Ekoloji Konularının Öğretimi İçin Öğretmen Rehber Materyalleri Geliştirilmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasını biyoloji öğretmenlerinin ortaöğretim “Ekoloji” konularının öğretilmesinde karşılaştıkları güçlükleri belirlemek ve bu güçlüklerden biri olan ekoloji deneylerinin yetersizliğini gidermek için 20 adet arazi gezisi ve laboratuvar deneyinden oluşan öğretmen rehber materyali hazırlamak amacıyla yapmıştır. Hazırlanan deneyler ve arazi gezileri içerisinden dört tanesi çalışmaya katılan 25 biyoloji öğretmenine incelettirilmiştir. İncelemeler sonunda rehber materyalin uygulanabilirliği, sınıf seviyesine uygunluğu ve ortaöğretim biyoloji programına uygunluğu konularında fikirleri alınmış ve son aşamada uzman görüşü alınarak deneylere son şekli verilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin ekoloji konularının öğretilmesinde materyal eksikliği, temel kavramların bilinmemesi veya yanlış bilinmesi, deney, arazi gezileri gibi etkinliklerin az olması, günlük hayattaki olaylarla bağlantı kurulamaması gibi güçlüklerle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları ekoloji konuları ile ilgili ders kitaplarında yer alan arazi gezileri ve deneylerin yeterli olmadığını ortaya çıkarmıştır. Çalışmada yer alan arazi gezileri ve deneylerin geliştirilerek farklı sınıf seviyelerine uygulanabileceği; böylece ekoloji konularında deneyler geliştirilerek daha kalıcı ve etkili öğrenme sağlanabileceği ifade edilmiştir.

Kahyaoglu, Daban ve Yangin (2008), “İlköğretim Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Tutumları” başlıklı makale çalışmasında ilköğretim öğretmen adaylarının çevre yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırma 2004-2005 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Dicle Üniversitesi Siirt Eğitim Fakültesi’nde bulunan İlköğretim Fen Bilgisi, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği programlarındaki öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Çalışmada ölçme aracı olarak beş dereceli likert tipi “Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının buldukları program ve sınıf düzeyi bakımından çevreye yönelik farklı bakış açılarına sahip oldukları bulunmuştur.

Demirbaş ve Pektaş (2009), “İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunu ile İlişkili Temel Kavramları Gerçekleştirme Düzeyleri” başlıklı makale çalışmasında ilköğretim öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik temel kavramları tanıma düzeylerini araştırmıştır. Araştırmaya Kırıkkale merkez ilköğretim okullarında öğrenim gören 6, 7 ve 8. sınıflardan toplam 86 öğrenci dahil edilmiştir. Öğrencilerin çevre sorunları için farkındalıkları, ön bilgileri ve çevreye yönelik duyarlılıkları açık uçlu sorularla belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin daha çok çevre kirliliği, hava kirliliği ve atıklardan kaynaklanan çevre sorunlarının farkında oldukları görülmüştür. Öğrencilerin günlük hayatta karşılaştığı ve sıklıkla gördüğü çevre sorunlarına çoğunlukla doğru cevap verdikleri; güncel sorunlardan olan fakat öğretim ortamında fazlaca nedenleri üzerinde durulmadığı düşünülen sera etkisi, küresel ısınma vb. konularda yanlış cevaplar verdiği saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin bu konuda bazı kavram yanılgılarına düştüğü de tespit edilmiştir. Bunun yanında, öğrencilerin çevreye yönelik duyarlılık düzeylerinin yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

Kalburan C. (2009), “Çocuklar İçin Çevresel Tutum Ölçeği ile Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması ve Çevre Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi” adlı doktora tezi çalışmasında çocuklara yönelik “Çocuklar İçin Çevresel Tutum Ölçeği (Children’s Environmental Attitudes Scale)” ve “Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği (New Ecological Paradigm Scale)” nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmış ve ardından anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların ve ebeveynlerinin çevresel tutumlarını geliştirmeye odaklı uygulanan

çevre eğitimi programının çevresel tutum düzeylerine etkisini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada, öntest - sontest, kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. “Çocuklar İçin Çevresel Tutum Ölçeği” ve “Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği”nin güvenilirliğini belirlemek için yapılan uygulamada, araştırmanın örneklemini, küme örnekleme yöntemiyle seçilen 150 çocuk ve ebeveyni oluşturmuştur. Eğitim programının uygulanmasında ise deney grubunda 26, kontrol grubunda 26 olmak üzere toplam 52 çocuk ve deney grubunda 25, kontrol grubunda 26 olmak üzere toplam 51 ebeveyn araştırma kapsamına alınmıştır. Çevre Eğitim Programı sonrasında, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin, Çocuklar İçin Çevresel Tutum Ölçeği’nden ve ebeveynlerinin Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği’nden aldıkları puanlar arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Eğitim programının kalıcılığına ilişkin yapılan kalıcılık testinde, eğitim programının etkisinin devam ettiği saptanmıştır. Araştırma sonunda, okul öncesi dönem çocuklarının ve ebeveynlerinin çevresel tutumlarını geliştirmeye yardımcı olmak amacıyla eğitimcilere, ailelere ve ileride yapılabilecek bilimsel araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Kalıpçı, Öztaş ve Özdemir (2009), “Çevre Mühendisliği Öğrencilerinin Çevre ile İlgili Bilgilerini Günlük Yaşama Uygulayabilme Düzeyleri” başlıklı bildiriye, çevre mühendisi adaylarının günlük yaşamla ilgili çevre bilgilerini günlük yaşama uygulayabilme durumlarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bunun yanı sıra, yaşadığı bölgede meydana gelen öncelikli çevre sorunlarını anlama ve farkında olma düzeyleri de araştırılmıştır. Araştırmada veriler, 2008–2009 eğitim-öğretim yılında Mühendislik - Mimarlık Fakültesi’nde okuyan 39 son sınıf çevre mühendisi adayına uygulanan anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmaya katılan çevre mühendisi adaylarının günlük yaşamda kullanacağı çevre bilgilerini bilmeleri ile bu bilgileri olumlu davranışa dönüştürebilmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu konudaki bilgilerini günlük yaşamla ilişkilendirerek çevre dostu davranışlara dönüştürdükleri görülmüştür. Konu hakkında bilgisi olmayan çevre mühendisi adaylarının ise çevreye karşı olumlu davranışta bulunamadığı belirlenmiştir. Ayrıca; mühendis adaylarının gerek yaşadığı kentte gerekse de yaşadıkları ülkede meydana gelen çevresel kirliliğin boyutlarından haberdar olduğu ve çevreyle ilgili edinmiş

oldukları bilgileri dahilinde çevreye karşı duyarlı bir yaklaşım içerisinde oldukları ifade edilmiştir.

Kaya, Akıllı ve Sezek (2009), “Lise Öğrencilerinin Çevreye Karşı Tutumlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesi” başlıklı makale çalışmasını lise öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarını cinsiyet açısından incelemek amacıyla yapmıştır. Çalışma kapsamında Erzurum’daki farklı yedi liseden toplam 450 öğrencinin çevreye karşı tutumlarını belirlemek amacıyla, “çevresel düşünce” ile “çevresel davranış” alt ölçeklerinden oluşan ve güvenilirlik katsayısı 0,72 olarak hesaplanan “çevresel tutum ölçeği” kullanılmıştır. Sonuçta cinsiyetin çevreye karşı tutumu kız öğrenciler lehine etkilediği anlaşılmıştır. Bununla birlikte adayların çevresel düşüncelerini, davranışa dönüştürme konusunda yetersiz oldukları da tespit edilmiştir.

Meydan, Doğu ve Dinç (2009), “Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunları Konusundaki Farkındalık ve Duyarlılıkları” başlıklı makale çalışmasıyla öğretmen adaylarının çevre sorunları konusundaki farkındalık ve duyarlılıklarını ortaya koymayı amaçlayan nitel bir çalışma yapmıştır. Araştırma 2006-2007 öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü’nde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları üzerinde yürütülmüştür. Veri toplama aracı, öğretmen adaylarının çevre sorunları hakkındaki farkındalıkları ve duyarlılıklarını ortaya koyacak şekilde hazırlanmış mülakat sorularından oluşmuştur. Veriler nitel araştırma yöntemiyle değerlendirilmiş ve önceden belirlenmiş olan araştırma çerçevesinde yorumlanmıştır. Araştırmada; çevre sorunları ile ilgili olarak öğretmen adaylarının, küresel ısınma ve küresel iklim değişikliği, hava ve su kirliliği ve su israfı, sanayileşmenin çevre üzerinde bir tehdit unsuru olduğu konusunda duyarlı oldukları ve mutlaka önlem alınması gerektiği tespit edilirken; tüketim alışkanlıkları ve lüks yaşamın problem olması, sera etkisi, asit yağmurları, ozon tabakasının incilmesi ve erozyon hakkındaysa yeterli farkındalık ve duyarlılığa sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Turan (2009), “Eleştirel Düşünme Becerilerini Temel Alan Biyoloji Dersinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Ekolojik Etik Yaklaşımlarına Etkisi” başlıklı yüksek lisans tez araştırmasında ekoloji konularının yer aldığı “Dünya Ortamı ve Canlılar”

ünitesi kapsamında, eleştirel düşünme becerilerini kazandırmaya yönelik hazırlanan etkinliklerin, öğrencilerin çevre etiği yaklaşımlarını ve eleştirel düşünme eğilimlerini nasıl etkilediğini tespit etmeye çalışmıştır. Deneysel araştırma modellerinden biri olan öntest - sontest kontrol gruplu deneme modeline göre desenlenmiştir. Araştırma, 2008-2009 eğitim-öğretim, güz yarıyılında İzmir ilinde bir devlet okulunda 10. sınıfa devam eden 56 öğrenci (deney grubunda 29, kontrol grubunda 27 öğrenci) ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçları olarak, Yeni Ekolojik Paradigma (NEP) Ölçeği, California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (CCTDI) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Ayrıca, her iki gruptaki öğrencilerden beşer kişiyle son ölçümler sonrasında yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, eleştirel düşünme becerileri öğretiminin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini ve çevre etiği yaklaşımlarını olumlu yönde arttırdığı görülmüştür. Aynı zamanda kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla eleştirel düşünme eğilimleri ve çevre etiği yaklaşımları açısından anlamlı farklılık olmamasına rağmen daha yüksek düzeylere sahip oldukları görülmüştür.

Yılmaz, Çelik ve Yağız (2009), “Çevresel Duyarlılık ve Çevresel Davranışın Ekolojik Ürün Satın Alma Davranışına Etkilerinin Yapısal Eşitlik Modeliyle Araştırılması” başlıklı makale çalışmasında, üniversite öğrencilerinin çevresel tutum ve davranışlar ile çevresel duyarlılıklarının, ekolojik gıda ürünü satın alma davranışına etkisini ‘Yapısal Eşitlik Modeliyle (YEM)’ araştırmıştır. Analizler sonucunda çevresel duyarlılığın çevresel davranışı doğrudan etkilemediği; ancak çevresel tutum geliştirenlerin çevresel davranış sergileyerek ekolojik gıda ürünü satın alma davranışı gösterdiği belirlenmiştir.

Alınışık (2010), “Çevreci Yönelim, Çevre Dostu Davranış ve Demografik Özellikler: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma” başlıklı makale araştırmasını üniversite öğrencilerinin çevreci yönelimleri ve çevreci davranış eğilimlerinin, demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapmıştır. Veriler, Marmara Bölgesi’nde yerleşik yedi ayrı üniversite okuyan 1254 öğrenciden anket yöntemiyle toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda cevaplayıcıların çevreci yönelimlerinin cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve ailenin aylık gelir düzeyine bağlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Cevaplayıcının

çevre dostu davranış niyetinin de yaş, cinsiyet ve ailenin yaşadığı yerleşim yerine bağlı olarak farklılaştığı ve çevreci yönelim ile çevre dostu davranış arasında pozitif yönlü bir korelasyon bulunduğu tespit edilmiştir.

Doğay (2010), “Ekoloji Ünitesinin Öğrenilmesinde Proje Tabanlı Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi (İstanbul İli Örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışmasını 2006–2007 eğitim-öğretim yılı 1. döneminde İstanbul ilinde özel bir lise ve bir devlet lisesi öğrencileri ile yürütmüştür. Proje yöntemi uygulanan özel liseyi deney grubu, klasik yöntem uygulanan devlet lisesini kontrol grubu olarak belirlemiştir. Rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 10. sınıflarından 30’ar öğrencinin katıldığı araştırmada, ders işlenmeden önce ön test uygulanmış ve çevre konusu hakkında ne kadar ön bilgiye sahip oldukları; gruplar arasındaki hazır bulunuşluk seviyelerinin eşit olup olmadığı saptanmıştır. Sonrasında her iki grubun biyoloji öğretmenleri, yöntemleri doğrultusunda hazırladıkları planlarına göre “ekoloji” konusunu işlemiştir. Konunun iki grupta da öğrenilmesinin ardından son test uygulanmıştır. Öğretim sonucunda kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin, akademik başarılarının karşılaştırılması bağımsız gruplar t- testi ile yapılmış ve proje yöntemine göre yapılan öğretim ile klasik yöntemle göre yapılan öğretim arasında öğrencilerin akademik başarıları bakımından deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Kılıç ve İnal (2010), “Yüksek Öğretimde Çevre Eğitimi Alan ve Almayan Öğrencilerde Çevre Bilinci: Niğde Üniversitesi Örneği” adlı makale çalışmasında, çevre dersi alan ve almayan bölümler arasında doğa - insan ilişkisi bağlamında çevreye karşı tutum ve davranışların ne ölçüde değiştiğini ortaya koymayı ve herhangi bir değişiklik varsa bunun ne kadarının davranışlara yansıdığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bunun için yeni ekolojik paradigma olarak bilinen ve çevreci yaklaşımları ölçtüğü kabul edilen araştırmalardan yararlanarak, Kamu Yönetimi ve İşletme bölümü dördüncü sınıf öğrencilerine anket hazırlanmıştır. Her iki bölüm öğrencilerinin verdiği cevapların, insan merkezli ve çevre merkezli model çerçevesinde hangisine daha yakın olduğuna ve aralarında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Sonuç olarak yüksek öğretimde alınan eğitimin bölümlerde

okuyan öğrencilerin çevreye yaklaşımlarını etkilediği belirlenmiştir. Ancak bu eğitim sürecinin çevreci davranışlar üzerinde herhangi bir etkisi tespit edilememiştir.

Öztürk (2010), “İlköğretim 7. Sınıflarda Çevre Eğitimi İçin Ekolojik Ayak İzi Kavramının Kullanılması ve Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında fen ve teknoloji dersinde öğrencilerin çevreye yönelik bilgi ve tutumlarını değiştirmede ekolojik ayak izi kavramının etkisini incelemiştir. 2009 - 2010 eğitim - öğretim yılında, Ankara ilinde yer alan dört farklı ilköğretim okulunun yedinci sınıf şubelerinin fen ve teknoloji dersinde yürütülen bu çalışmada deney ve kontrol gruplarının yer aldığı ön test - son test uygulamalarına dayalı deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. Uygulamalar sırasında öğrenci katımlı etkinlikler düzenlenen çalışmada veri toplama aracı olarak, ön test ve son test olmak üzere başarı için çevreye yönelik başarı ölçeği; tutumlar için çevreye yönelik tutum ölçeği; tüketim alışkanlıklarına ilişkin tercihleri belirleyebilmek için açık uçlu sorulardan oluşan tüketim alışkanlıklarına yönelik anket uygulanmıştır. İstatistiksel olarak elde edilen veriler sonucunda başarı için deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılık oluşmadığı, tutum için ise deney grubu lehine anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Cengiz (2011), “Sosyo-Ekolojik Uygulamanın Kırsal Alandaki Öğrencilerin Fiziksel Aktivite Bilgisi ve Davranışlarına Etkileri” başlıklı doktora tezi çalışmasında, sosyo-ekolojik uygulamanın kırsal alandaki öğrencilerin fiziksel aktivite bilgi düzeyleri ve fiziksel aktivite davranışlarına olan etkilerini incelemiştir. Araştırmada, 2009-2010 eğitim - öğretim yılının birinci döneminde, çalışma ve kontrol gruplarında öntest - sontestin uygulandığı çalışma deseni kullanılmıştır. Benzer kırsal özellikleri taşıyan iki ilköğretim okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarından oluşan toplam 62 öğrenci çalışmaya katılmıştır. 12 hafta süresince sosyo-ekolojik temelli uygulama ile beden eğitimi dersi, ders dışı zaman ve okul çevresinde yapılan değişimler ile çalışma grubunda işlenmiş ve yarıyıl sonunda son testler uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan bağımlı değişkenler hakkında bilgi toplamak için Türkçe fiziksel uygunluk testi, adımsayar, egzersiz davranışı değişim basamakları, fiziksel aktivite öz-yeterlik, sosyal destek ve fiziksel aktivite hoşlanma anketleri kullanılmıştır. Ayrıca, sontest sonrasında çalışma grubunda odak grup

görüşmeleri ile nitel veriler toplanmış ve içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Çalışma grubu çevresi sosyo-ekolojik modelin alt boyutları olan davranışsal, kişiler arası, yerel yönetim, organizasyon ve ulusal politikalar temel alınarak değiştirilmiştir. Sonuç olarak, kırsal alanda okuyan öğrencilerle yapılan bu çalışma ile sosyo-ekolojik uygulama fiziksel uygunluk bilgi, fiziksel aktivite ve sosyal destek düzeyinin geliştirilmesinde etkili olduğu saptanmıştır. Kırsal alandaki okul ortamlarının sosyo-ekolojik uygulama ile fiziksel aktivitenin geliştirilmesi önerilmiştir.

Erkal, Şafak ve Yertutan (2011), “Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Bilincinin Oluşturulmasında Ailenin Rolü” başlıklı makale çalışmasında düşüncelerini şöyle açıklamıştır: Çevreye zarar veren de, çevreyi koruyan ve geliştiren de bireydir. Bireyden başlamak üzere toplumun her kesimine çevre eğitimi ve bilinci verilmezse ve gerekli önlemler alınmazsa, içinde bulunduğumuz 21. yüzyılda çevre sorunları daha da ağırlaşacaktır. Aileler çevre bilincine sahip çocuklar yetiştirmekle çevrenin korunmasında güçlü bir etki yaratabilecekleri gibi tersine bilinçsizce davranmaları sonucunda da bu sorunların büyümesine neden olabilmektedirler. Toplumun temel ünitesi olan aileye, gerek birçok tüketim malının kullanıcısı gerekse çevre bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesinde etkili olması nedeniyle önemli görevler düşmektedir. Düzenli, sağlıklı ve uygar bir yaşam tarzının temeli, çevre sorunlarına tutarlı çözümler getirebilmeye bağlıdır. Unutmayalım ki, sağlıklı, düzenli ve huzurlu bir toplum, çevre sorunlarını en aza indirebilmiş olan toplumdur.

Feyzioğlu (2011), “Ekoloji, İnsan ve Din” adlı yüksek lisans tez çalışmasında canlı - cansız tüm varlıklar için vazgeçilmez olan çevrenin insanla olan ilişkisini özellikle dini boyutuyla ortaya koymuştur. Konuları, ekolojik dengenin dinler açısından değerlendirilmesi; insanların tabiattaki nesnelere ve tabiat olaylarına kutsallık atfetmeleri; tabiatın insanın biyolojik, psikolojik ve toplumsal sağlığına etkilerini açıklamak amacıyla ele almıştır.

Özgen ve Kahyaoğlu (2011), “Farklı Fonksiyonel Özelliğe Sahip Yerleşim Ünitelerinde İkamet Eden İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunlarını Algılama ve Çözüm Önerileri: Fenomenografik Bir Araştırma” adlı makale çalışmasında

ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin (yaşadıkları yerleşim ünitesinin idari ve fonksiyonel özelliğine göre), çevre sorunlarını nasıl algıladıklarını ve bu sorunlar için ne tür çözüm önerileri düşündüklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bunun için, katılımcılara (ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine), çevre sorunlarını algılama ve çözüm önerilerini belirlemek için üç adet açık uçlu şu soruları yöneltilmiştir: “Bana göre çevre sorunu ... demektir. Çünkü...”. “Çevre sorunu kavramı ... anlamına gelmektedir. Çünkü...” . “Çevre sorunlarını önlemek için ... yapılmalıdır”. Katılımcıların bu sorulara verdikleri cevaplar, fenomenografik analiz yöntemiyle değerlendirilerek, hem ikamet ettikleri yerleşim ünitelerinin fonksiyonel özelliklerine göre, hem de genel kapsamda, “çevre sorunlarını algılama kategorileri” biçiminde oluşturulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, çevre sorunlarına yönelik çözüm önerileri konusunda, şehirlerde kasabalarda ve köylerde eğitim - öğretim gören katılımcıların, farklı görüşler ifade ettikleri ve özellikle şehirlerdeki katılımcıların, kasaba ve köylerdeki katılımcılardan çok daha farklı çözüm önerisi (nitel ve nicel olarak) ileri sürdükleri tespit edilmiştir. Köy yerleşim ünitelerindeki katılımcıların çözüm önerisi olarak düşündükleri başlıca görüşler “bireyleri/ insanları eğitmek, yerlere çöp atmamak, fabrika bacalarına ve egzozlara filtre monte etmek ve kimyasal ürünleri kullanmamak” biçiminde sıralanmıştır. Bu yerleşim ünitelerinde, katılımcılar “çöplerin yakılmaması, cezai müeyyidelerin uygulanması ve çevreyi ağaçlandırmak” gibi görüşlerini daha az önermişlerdir.

Şen (2011), “10. Sınıf Biyoloji Dersinde Okutulan Populasyon Ekolojisi Konusunun Öğretilmesinde Sunuş Yolu ve Gezi – Gözlem Yöntemi Kullanılarak Öğrenme Üzerindeki Etkisinin Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tez çalışmasında bu yöntemlerin öğrenci başarısı üzerinde farklarını karşılaştırmaya çalışmıştır. Evreni Mersin ili Anamur ilçesi, Anamur Anadolu Lisesi 10. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmacının hazırladığı populasyon ekolojisi başarı testinin uygulandığı araştırmada 10. sınıflardaki populasyon ekolojisi konusu öğretiminde, gezi - gözlem yönteminin kullanıldığı grubun daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Temelli, Kurt ve Keçeci Kurt (2011), “İlköğretim Öğretmenlerinin Küresel Isınmaya İlişkin Görüşleri” adlı makale araştırmasını, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin küresel ısınma ve bundan dolayı meydana gelen iklim

değişiklikleriyle ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapmıştır. Çalışma grubunu Erzurum ilinde, ilköğretimde farklı branşlarda görev yapan toplam 123 öğretmen oluşturmuştur. Veri toplama amacıyla 36 maddeden oluşan anketin kullanıldığı araştırma sonucunda, öğretmenlerin küresel ısınma ile ilgili oldukça fazla bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir. Her geçen gün insan yaşamında giderek artan bir tehdit oluşturan küresel ısınma konusunda öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve etkili bir öğretim için öğretmenlerin daha çok bilgi edinmeleri gerektiği ve ilköğretim yıllarından itibaren çevre eğitimine önem verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Ünlü, Sever ve Akpınar (2011), “Türkiye’de Çevre Eğitimi Alanında Yapılmış Küresel Isınma ve Sera Etkisi Konulu Akademik Araştırmaların Sonuçlarının İncelenmesi” başlıklı makale çalışmasında Türkiye’de çevre eğitimi alanında yayınlanmış küresel ısınma ve sera etkisi konulu makalelerin ve bildirilerin sonuçlarını incelemiştir. Bulguların tespitinde nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman analizi yöntemi kullanılmış, metinlerin incelenmesinde ise veri içerik analizi tekniği uygulanmıştır. İncelenen metinlerde ilköğretimden yüksek öğretime kadar bütün öğretim kademelerindeki öğrencilerin hatta öğretmenlerin küresel ısınma ve sera etkisi konularında oldukça fazla kavram yanılgıları ve eksik bilgi sorunu yaşadıkları görülmüştür. Dolayısıyla bundan sonraki süreçte çevre eğitimi alanında yapılacak araştırmaların öğrenmede ortaya çıkan bu sorunların çözümüne yönelik tasarlanmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir.

Aydın ve Çepni (2012), “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Karabük İli Örneği)” adlı makale araştırmasını Karabük ilindeki ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumlarını bazı değişkenlere göre değerlendirmek amacıyla yapmıştır. Araştırmaya 2010 - 2011 eğitim - öğretim yılında, Karabük il merkezindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören toplam 790 öğrenci katılmıştır. Tarama modelinin uygulandığı araştırmada, veri toplama aracı olarak Atasoy (2005) tarafından geliştirilen “Çevre Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye ilişkin olumlu tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının “cinsiyet”, “sınıf düzeyi”, “baba eğitim düzeyi”, “baba meslek durumu”, “aile gelir

düzeıı” değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği; fakat “anne eğitim düzeyi” ve “anne meslek durumu” değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Erdoğan ve Özsevgeç (2012), “Kavram Karikatürlerinin Öğrencilerin Kavram Yanılgılarının Giderilmesi Üzerindeki Etkisi: Sera Etkisi ve Küresel Isınma Örneği” başlıklı makale araştırmasında kavram karikatürlerinin, öğrencilerin sera etkisi ve küresel ısınma konularında var olan kavram yanılgılarının giderilmesi üzerindeki etkisini tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmanın örneklemini Rize Çay İlköğretim Okulu’nun 7. sınıfında öğrenim gören toplam 17 öğrenci oluşturmuştur. Basit deneysel desenin kullanıldığı çalışmada, veri toplama aracı olarak akademik başarı testi ve mülakat kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin sera etkisi ve küresel ısınma konusunda birçok kavram yanılgısına sahip olduğunu ve kavram karikatürleri içeren öğretim sürecinden sonra, bu yanılgıların büyük bir çoğunluğunun giderildiğini ortaya koymuştur. Öğrenciler ile yürütölen mülakatlar, kavram karikatürlerinin öğrenmeyi eğlenceli hale getirdiği ve hatırlamayı kolaylaştırdığı yönünde bulgular ortaya koymuştur. Bu bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin kavram karikatürlerinin öğretim sürecinde kullanımı konusunda bilgilendirilmesi ve farklı fen konularında da kavram karikatürleri ile desteklenmiş çoklu materyallerin kullanılmasının daha faydalı olabileceği önerilmiştir.

Gündoğan (2012), “Uzaktan Eğitime Ekolojik Bir Yaklaşım: Sürdürülebilir Uzaktan Bilgisayar Mühendisliği Eğitimi Ekosistemi Önerisi” başlığıyla doktora tezinde nitel bir durum çalışması olarak, sürdürülebilir uzaktan eğitimi ekosisteminin tanımlandığı ve uzaktan bilgisayar mühendisliği eğitimi odağında atık kavramının çözümlendiği bir tasarım önerisi belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma: Uzaktan eğitim ekosistemin girdi, çıktı ve denge unsurları tanımlanması; denge ilişkilerinin çözümlenmesi; atık unsurların belirlenmesi; atıkların azaltılması ve yok edilmesi hedefi doğrultusunda uzaktan eğitim ürün ve hizmetlerinin yaşam döngülerinin incelenmesi ve uzaktan bilgisayar mühendisliği eğitimi odağında sürdürülebilir bir ekosistem oluşturmaya yönelik önerilerin belirlenmesi basamaklarından oluşturulmuştur. Bilgisayar mühendisliği, yaşadığımız bilişim çağı çerçevesinde

insanlık yararına ürün ve hizmetler ortaya koyma amacını sürdürülebilirlik ilkeleri ve etik kurallarla gerçekleştirme alanı olan mühendisliğin lokomotifini olarak görüldüğünden bu çalışmanın odağında yer almıştır. Çalışma sonunda ortaya konan sürdürülebilir tasarım önerilerinin Uzaktan Bilgisayar Mühendisliği Lisans Eğitimi sürecinin tasarlanmasında ve yürütülmesinde yol gösterici nitelikte olduğu ifadelendirilmiştir.

Kahyaoğlu ve Özgen (2012), “Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı makale çalışmasında öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları cinsiyet, öğrenim görülen program ve en uzun süre ikamet edilen yerleşim yeri gibi çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmiştir. Araştırma, 2007-2008 öğretim yılı bahar döneminde Türkiye’de farklı bölgelerde bulunan yedi farklı üniversitede öğrenim görmekte olan öğretmen adayları üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu; kadın öğretmen adaylarının, erkek öğretmen adaylarına göre, çevre sorunlarına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu ve aralarındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Karataş ve Aslan (2012), “İlköğretim Öğrencilerine Çevre Bilincinin Kazandırılmasında Çevre Eğitiminin Rolü: Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi Örneği” başlıklı makale çalışmasını insanların parçası oldukları doğa ile barıştıracak, onlara doğa ile yaşamının uyumunu kavrayabilecek bir etkinlik olarak Niğde Üniversitesi ve TÜBİTAK işbirliği ile 2011 yılında gerçekleştirilen Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi üzerine yapmıştır. Hem öğretmenlere hem de öğrencilere çevre bilincini vermesi açısından büyük önem taşıdığı bu ve benzeri projelerin sayısının artırılarak doğa sevgisi ve çevre bilincinin sadece öğretmen ve öğrencilere değil, toplumun her kesiminden insana verilebilirse, tüm canlılar için daha güvenli ve sağlıklı bir geleceğin ve daha yaşanabilir bir dünyanın kapılarının açılacağı ifade etmektedir.

Okur (2012), “Sınıf dışı Deneysel Öğretim: Ekoloji Uygulaması” adlı doktora tezi çalışmasını, çevre eğitimi kapsamında geliştirilmiş olan, sürdürülebilir

kalkınma için sınıf dışı çevre eğitim programının etkililiğini incelemek amacıyla yapmıştır. Programda ilköğretim ve ortaöğretim programlarının bilişsel ve duyuşsal kazanımları, ekopedagoji, uygulama topluluğu, Kolb'un Deneyimsel Öğrenme Teorisi temel alınmıştır. Araştırmanın yönteminde, örnek olay bakış açısı çerçevesinde üçleme karma yöntem kullanılmıştır. Veri toplamak için çevre bilgi testi, çevre farkındalık ölçeği, çevre tutum ölçeği, açık uçlu sorular, gözlemci notları ve kamera kayıtları kullanılmıştır. Evren - örneklem seçimine gidilmeyen araştırmanın evrenini, 'Çanakkale ve Yakın Çevresinde Ekoloji, 2011' başlıklı TÜBİTAK projesine, sınıf içi ve geleneksel çevre eğitimine katılan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın deneysel modeli, öntest - sontest kontrol gruplu model'dir. Her üç grup için de aynı eğitim programı uygulanmıştır. Deney grubunda, konu anlatımı ile birlikte etkinlikler, sınıf dışında; birinci kontrol grubunda, konu anlatımı ile birlikte etkinlikler, sınıf içinde uygulanmıştır. İkinci kontrol grubunda ise, geleneksel yöntemlerle konular işlenmiştir. Hazırlanmış olan ölçekler ve sorular, her üç gruba da eğitim öncesinde, eğitim sonrasında ve eğitimden 6 ay sonra (takip) uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre çevre bilgi testinde en başarılı olan grup, birinci kontrol grubu iken; çevre farkındalığı ve olumlu çevre tutumunda en başarılı grup, deney grubu olmuştur. Deney grubuna uygulanan sınıf dışı çevre eğitim programı, hem duyuşsal alan hem bütünsel bakış açısı hem de davranış değişikliği üzerine daha etkili olmuştur.

Özgen (2012), "Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları: Türkiye Örneği" adlı makale çalışmasında üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarını kümeleme yöntemi ile kategorilere ayırmaya ve oluşturulan her bir kategorinin çeşitli değişkenlere göre tutumlarını analiz etmeye çalışmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye'nin çeşitli illerinde yer alan, sekiz ayrı üniversitenin ilköğretim bölümlerine bağlı (sosyal bilgiler, fen bilgisi, sınıf öğretmenliği ve matematik öğretmenliği) programlar oluştururken; örneklemine ise bu programlarda eğitim ve öğretim gören 727 öğretmen adayı oluşturmuştur. Verilerin kişisel bilgiler anketi ve çevre tutum anketiyle toplandığı araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 54'ü erkek; % 46'sı ise kadındır. Yapılan analizler sonucunda, öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının 3 kategoride / kümede toplandığı

ve her kategorinin, bazı bağımsız değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar gösterdiği tespit edilmiştir.

Polat (2012), “Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Öncesi ve Sonrası Çevre Sorunu ve Ekolojik Ayak İzi Anahtar Kavramları ile İlgili Bilişsel Yapılarının Ortaya Konması” başlıklı doktora tezi çalışmasını ortaöğretimde 2007 yılında yapılan değişikliklerle uygulamaya konulan 9. sınıf biyoloji dersi öğretim programında “Bilinçli birey - yaşanabilir çevre” ünitesinde yer alan “Çevre sorunu” ve “Ekolojik ayak izi” anahtar kavramlarına yönelik öğrencilerin bilişsel yapısını öğretim öncesi ve sonrası farklı tekniklerle ortaya çıkarmak amacıyla yapmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 eğitim öğretim yılında İstanbul’da özel bir lisenin 9. sınıfında öğrenim gören 48 kız ve erkek öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin “Ekolojik ayak izi” ve “Çevre sorunu” anahtar kavramları ile ilgili öğretim öncesi ve sonrasında bilişsel yapılarındaki değişim, çizim ve mülakat olmak üzere iki farklı teknik kullanılarak tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin öğretim öncesinde “Çevre sorunu” anahtar kavramı ile ilgili sahip oldukları bilgilerin okullarda edindikleri bilgilerden çok günlük hayatında yaşadıkları deneyimlerden kaynaklandığı; öğretim sonrasında “Çevre sorunu” anahtar kavramı ile ilgili bilişsel yapılarında değişim olduğu ancak bu değişimin yeterli olmadığı; bazı öğrencilerde küresel ısınma ve ozon tabakasının incilmesi gibi küresel çevre sorunları ile ilgili önceden var olmayan kavram yanlışlarının açığa çıktığı; öğretim öncesinde bu kavramlar ile ilgili kavram yanlışlığı olan öğrencilerin ise kavram yanlışlarının değişmeden kaldığı; “Ekolojik ayak izi” anahtar kavramı ile ilgili öğretim öncesinde hiç bilgi sahibi olmadıkları, öğretim sonrasında bu kavram ile ilgili bilişsel yapılarında değişim olduğu ancak bu değişimin yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Polat ve Bahar (2012), “Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunları Hakkında Bilişsel Yapılarının Tespiti” adlı makale çalışmasını ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin öğretim öncesi ve sonrasında, çevre sorunlarına ilişkin bilişsel yapılarının tespiti ile veri toplama aracı olarak kullanılan “kavramlar hakkında mülakat tekniği” nin etkisini açığa çıkarmak amacıyla yapmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2008-2009 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde özel bir lisenin 9. sınıfında öğrenim gören 48 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada; öğrencilerin,

öğretim öncesinde ve sonrasında, çoğunlukla günlük hayatlarında karşılaştıkları çevre sorunlarını önemsedikleri; bazı öğrencilerin öğretim öncesinde, küresel ısınma ve ozon tabakasının incilmesi ile ilgili kavram yanılığısına sahip olduğu ve bu durumun öğretim sonrasında değişmediği; bazı öğrencilerde ise başlangıçta olmamasına rağmen öğretim sonrasında kavram yanılığı ortaya çıktığı görülmüştür.

Tunç, Ömür ve Düren (2012), “Çevresel Farkındalık” başlıklı makale çalışmasını üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalıkları ile çevreye yönelik sorunların azalmasına ilişkin bireysel katkı olarak aldıkları kişisel tedbirler arasındaki ilişkinin ortaya konması amacıyla yapmıştır. Bu bağlamda çalışma, çevre sorunlarından haberdar olmanın öncül olduğu; bunun ötesinde bir çevresel farkındalık yaratmanın gerekli olduğu ve böylece eylem aşamasında çevreyi korumaya yönelik kişisel tedbirler geliştirmenin sonuç olarak ele alındığı bir süreç üzerine oturtulmuştur. 353 öğrenciye uygulanan anket sonucunda, üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik konulara duyarsız kalmadıkları; belirli bir farkındalığa sahip oldukları; ancak çevreyi korumaya yönelik alınan kişisel tedbirler konusunda çok güçlü bir tutum sergileyemedikleri tespit edilmiştir.

Yıldırım, Bacanak ve Özsoy (2012), “Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Karşı Duyarlılıkları” başlıklı makale çalışmasını öğretmen adaylarının çevre sorunlarına karşı duyarlılıklarını belirlemek amacıyla yapmıştır. Çalışmaya Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nin farklı bölümlerinde öğrenim gören 118’i erkek, 117’si kız olmak üzere toplam 235 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırma sonuçları, öğretmen adaylarında çevre sorunlarına duyarlılıkları açısından kız ile erkek öğrenciler arasında ve farklı bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını gösterirken; sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık olduğunu ortaya koymuştur.

Yılmaz ve Gültekin (2012), “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çevre Sorunları Bağlamında Öğrenim Gördükleri Programa İlişkin Görüşleri” başlıklı makale çalışmasında öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin görüşleri ile öğrenim gördükleri programı çevre sorunları açısından değerlendirmelerini istemişlerdir. Araştırmaya Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programında öğrenim gören 65 son sınıf öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmada veri toplama

aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan anket formu kullanılmış; veriler nitel araştırmada kullanılan veri çözümleme tekniklerden betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonunda öğretmen adayları çevre sorunlarının kaynağı olarak insanların duyarsızlığını göstermişlerdir. Öğretmen adayları hava kirliliğini, su kirliliğini ve küresel ısınmayı öncelikli çevre sorunları olarak belirtmişlerdir. Çevre sorunları bağlamında öğrenim gördükleri programın kimi boyutlarıyla yeterli kimi boyutlarıyla yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir.

Altunkara (2013), “Ekoloji Konusunda Geliştirilen Kavram Karikatürlerinin Kavramsal Anlamaya Etkisinin Araştırılması” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında ekoloji konusunda geliştirilen kavram karikatürlerinin kavramsal anlamaya etkisini araştırmıştır. Araştırmada “kontrol gruplu ön test - son test modeline” uygun deneysel desen uygulanmıştır. Deney grubuna araştırmacı tarafından geliştirilen kavram karikatürleri içeren çalışma kâğıtları verilmiş, kontrol grubuna ise düz anlatım yöntemi uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen kavramsal anlama testi, veri toplama aracı olarak çalışma yapılmadan önce ön test ve çalışma sonrası son test şeklinde uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, kavram karikatürlerinin kavramsal anlamayı arttırıcı bir etki gösterdiği tespit edilmiştir. Akademik başarılar karşılaştırıldığında, kavram karikatürleri kullanılarak ders işlenen deney grubunda, anlamlı fark saptanmıştır. Ayrıca çalışma sonucunda yarı yapılandırılmış mülakata tabi tutulan öğrencilerin bir kısmı kavram karikatürleri ile ders işlenen sınıflarda derslerin daha eğlenceli geçtiğini ve alternatif öğretim yöntemlerini başka derslerde de görmek istediklerini ifade etmişlerdir. Araştırma doğrultusunda kavram karikatürlerinin, anlamayı kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olduğu için ilgili kavramları zihinsel derinleştirmede kullanılabilecek etkili bir ders materyali olduğu tespit edilmiş ve kavramlar arasında farkındalık oluşturmada kullanılabileceği önerilmiştir.

Ayyıldız (2013), “Ekolojik Ekonomi Yaklaşımı ile Türkiye’de Çevresel Etkinlik Analizi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında Türkiye’deki çevre kirliliği olgusunu iller bazında ele alarak ekolojik ekonomi perspektifinden değerlendirmiştir. Çalışmada panel regresyon modeli kullanarak, 56 il bazında Çevresel Kuznets eğrisi yardımıyla analizler yapılmıştır. Gerek il merkezleri gerekse Türkiye bazında trendler belirleyerek geleceğe ilişkin projeksiyonlar elde etmiştir. İleri istatistik yöntem ve

testlerin kullanıldığı araştırma sonuçlarını, genel olarak Türkiye ve her il için ayrı ayrı değerlendirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Türkiye’de Kükürtdioksit açısından çevre kirliliği ile gelir arasında N şeklinde bir ilişkiden söz edilebileceğini ve Türkiye’de Partiküler madde için yapılan hesaplamalarla çevre kirliliği ile gelir arasında ters N şeklinde bir ilişki olduğunu ifadelemiştir.

Erdal, Yücel ve Erdal (2013), “Üniversite Öğrencilerinin Çevre Bilinç Düzeyi Araştırması: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği” başlıklı makale çalışmasında Gaziosmanpaşa Üniversitesi’nde öğrenim gören öğrencilerin çevre ile ilgili konularda bilinç seviyelerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırma üniversitenin çeşitli fakülte ve yüksek okullarında okuyan 253 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin yaklaşık % 65’i üniversitelerde çevre dersinin zorunlu bir ders olarak okutulması gerekliliğini savunmuştur. Çevre ile ilgili konularda öğrencilerin % 64’ünün bilinçli; buna karşın % 36’sının bilinçsiz olduğu ve yaklaşık % 83’ünün çevrenin tümüne ve ona bağlı sorunlara ilişkin duyarlı oldukları tespit edilmiştir. Öğrenciler, Türkiye’nin en önemli çevre sorununu hava kirliliği olarak gösterirken; üniversiteyi okudukları şehir olan Tokat ilindeki en önemli çevre sorunu olarak ise su kirliliğini göstermiştir.

Genç ve Genç (2013), “Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi” başlıklı makale çalışmasında sınıf öğretmenliği öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını bazı değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın modeli tarama modeli olarak belirlenmiş ve veri toplama aracı olarak beşli likert tipi Çevresel Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği programında eğitim gören 45 öğrencinin % 64,4’ü kız (n:29); % 35,6’sı erkek (n:16) tir. Puan ortalaması öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumlarının istenen düzeyde olduğunu göstermiştir. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenliği ikinci sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının; cinsiyete, anne ve babanın eğitim düzeyine, ailenin ekonomik durumuna, yaşanılan yerleşim birimine ve sigara içme durumuna göre anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ancak eğitimleri sırasında ailesi ile kalan öğrencilerin yurtda kalan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha düşük çevresel tutum puanına sahip olduğu belirlenmiştir.

Gürbüz, Derman ve Çakmak (2013), “Biyçeşitlilik Okuryazarlığı Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirliği” adlı makale çalışmasını biyçeşitlilik okuryazarlığı için geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmek amacıyla yapmıştır. Çalışma 2012 yılında, tarama modeli ile yapılmıştır. Taslak ölçek, geliştirme aşamasında 68 madde olarak hazırlanmış ve uzman görüşlerine sunulmuştur. 3'lü likert tipinde hazırlanmış ölçek, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Biyoloji Eğitimi Bölümü öğrencilerine (N=204) uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi yapılarak son şekli verilen ölçeğin Cronbach - Alfa iç tutarlık katsayısı 0,85 olarak hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin üç alt faktöre ve 25 maddeye sahip olduğu tespit edilmiştir. Faktörlerdeki maddelerin faktör yük değerlerinin 0.50 ile 0.77 arasında değiştiği saptanmıştır. Sonuç olarak ölçeğin, geçerlik ve güvenilirlik testleri bakımından güvenilir sonuçlara sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu ölçeğin, öğrencilerin biyçeşitlilik okuryazarlıklarını ölçmede araştırmacılar tarafından kullanılabilmesi önerilmiştir.

Ödün (2013), “Ortaöğretim Programlarının Biyoloji Ders Kitaplarında Ekoloji Ünitelerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasını, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Uluslar arası Bakalorya Diploma Programı (UBDP) ve Uluslararası Genel Ortaöğretim Sertifikası'nın biyoloji kitaplarında bulunan ekoloji ünitelerinin içerik, sunum ve öğrenim açılarından incelenmesi ve karşılaştırılması amacıyla yapmıştır. İçerik analizi araştırma yöntemi olarak kullanılmış olup, biyoloji öğretmenleri ile mülakatlar yapılmıştır. Ekoloji ünitelerinin içerik incelenmesi sonucunda MEB biyoloji ders kitaplarının yüksek sayıda yaşam bağlantıları ve disiplinler arası uygulamalar içerdiği için diğer iki ders kitabına göre daha avantajlı durumda olduğu belirtilmiştir. Sunum yönünden, Uluslararası Genel Ortaöğretim Sertifikası ders kitabının, incelenen kaynaklar arasında, öğretmen kaynağı sunan tek kitap olması ve bilgileri kısa kısa sunması açısından avantajlı olduğu belirtilmiştir. UBDP ders kitabının içerdiği web sitesi bağlantılarıyla teknoloji bakımından diğerlerine göre daha iyi durumda olduğu ifade edilmiştir. Öğrenim açısından, MEB ders kitaplarının ekoloji üniteleri UBDP ve Uluslararası Genel Ortaöğretim Sertifikası ders kitapları arasında ön plana çıktığı ve en arkadaşçı anlatıma sahip olduğu tespit edilmiştir. MEB ders kitaplarının

aktiviteler ve yüksek çeşitlilikteki soru tipleri ile öğrencileri desteklediği belirtilmiştir.

Ulaşılabilen literatür taramasında çalışmaların çoğunlukla çevresel duyarlılık, çevresel farkındalık, çevre eğitimi, ekolojik ayak izi, çevre bilinci, çevre sorunları, çevreye karşı tutum, ekoloji konuları ve kavramlarının çeşitli öğretim yöntemleriyle öğretimi alanında yapıldığı görülmüştür. Aynı zamanda araştırmaların genellikle üniversite ve ortaöğretim seviyesinde odaklandığı; ilköğretimde yapılan çalışmaların da daha çok fen bilgisi alanında yapıldığı tespit edilmiştir. Ancak sosyal bilgiler dersinde ekoloji konularının ve kazanımlarının incelendiği çalışmalara rastlanmamıştır. Ayrıca yapılan çalışmalarda cinsiyet, kıdem, eğitim durumu, ailenin ekonomik durumu, anne-baba eğitim durumu, anne-baba meslek durumu, okul türü, okudukları bölüm / öğrenim görülen program, yerleşim ünitesi, sınıf düzeyi, gelir durumu gibi değişkenler kullanılmıştır. Bu çalışmanın ekolojik araştırmalara ve sosyal bilgiler alanına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde, “Araştırmanın Modeli”, “Evren ve Örneklem”, “Verilerin Toplanması” ve “Verilerin Analizi” hakkında bilgi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın konusu “ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” olduğundan araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) araştırması denir (Büyüköztürk vd., 2008: 15). Karasar’a (2007: 77) göre tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırma konusu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içerisinde var olduğu haliyle tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme veya etkileme çabası gösterilmez. Büyüköztürk vd.’nin de (2008: 16) belirttiği gibi tarama araştırmasının önemli bir avantajı, oldukça çok bireyden oluşan örneklemde elde edilen birçok bilgiyi bize sunmasıdır. Bu modele uygun olarak araştırmada Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçe merkezinde ve köylerinde bulunan ortaokullardan seçilen sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde geçen ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyi çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklemi ise 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş iline bağlı Pazarcık ilçe merkezinde ve köylerinde bulunan 5 köy 4 merkez okulu olmak üzere toplam 9 ortaokulun 582 sekizinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrenciler belirlenirken araştırmacının çalıştığı ilçedeki okulların öğrencileri seçildiğinden kolay ulaşılabilir örneklem tipi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2011:113) göre bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Tanıdık bir örneklem üzerinde çalışma, bazı araştırmacılar için daha pratik ve kolay olarak algılanabilir. Bu çalışma için pilot uygulamada 500 öğrenci hedeflenmiş; ancak 412 öğrenciden dönüt alınabilmektedir. Bu okullar: Cumhuriyet Ortaokulu, İstiklal Ortaokulu, Mehmet

Akif Ortaokulu, Yatılı Bölge Ortaokulu, Yavuz Selim Ortaokulu'dur. Nihai testin uygulanmasında 600 öğrenci hedeflenmiş; ancak 582 öğrenciden dönüt alınabilmiştir. Bu okullar: Büyüknacar Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Eğrice Ortaokulu, Karagöl Ortaokulu, Mehmet Akif Ortaokulu, Ufacıklı Ortaokulu, Yatılı Bölge Ortaokulu, Yavuz Selim Ortaokulu, Yumaklıcerit Ortaokulu'dur. Örneklemin evreni temsil etmesi amacıyla okul seçiminde sosyoekonomik ve başarı düzeyleri alt, orta ve üst seviyede olan okullar; taşıma merkezli ve yatılı hizmet veren merkez okullar; köy okulları belirlenmiştir.

3.2.1. Çalışma grubu

Araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin demografik bilgileri tablo 3.1'de verilmiştir.

		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	263	45.2
	Erkek	319	54.8
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-yazar değil	153	26.3
	Okur-yazar	88	15.1
	İlkokul	233	40
	Ortaokul	75	12.9
	Lise ve üstü	33	5.7
		Okur-yazar değil	33
Baba Eğitim Düzeyi	Okur-yazar	90	15.5
	İlkokul	254	43.6
	Ortaokul	131	22.5
	Lise ve üstü	74	12.7
Yerleşim Yeri	Köy	320	55
	Şehir	262	45
Aile Gelir Düzeyi	0-950	318	54.6
	951-1500	172	29.6
	1501-2500	57	9.8
	2500 ve üstü	35	6

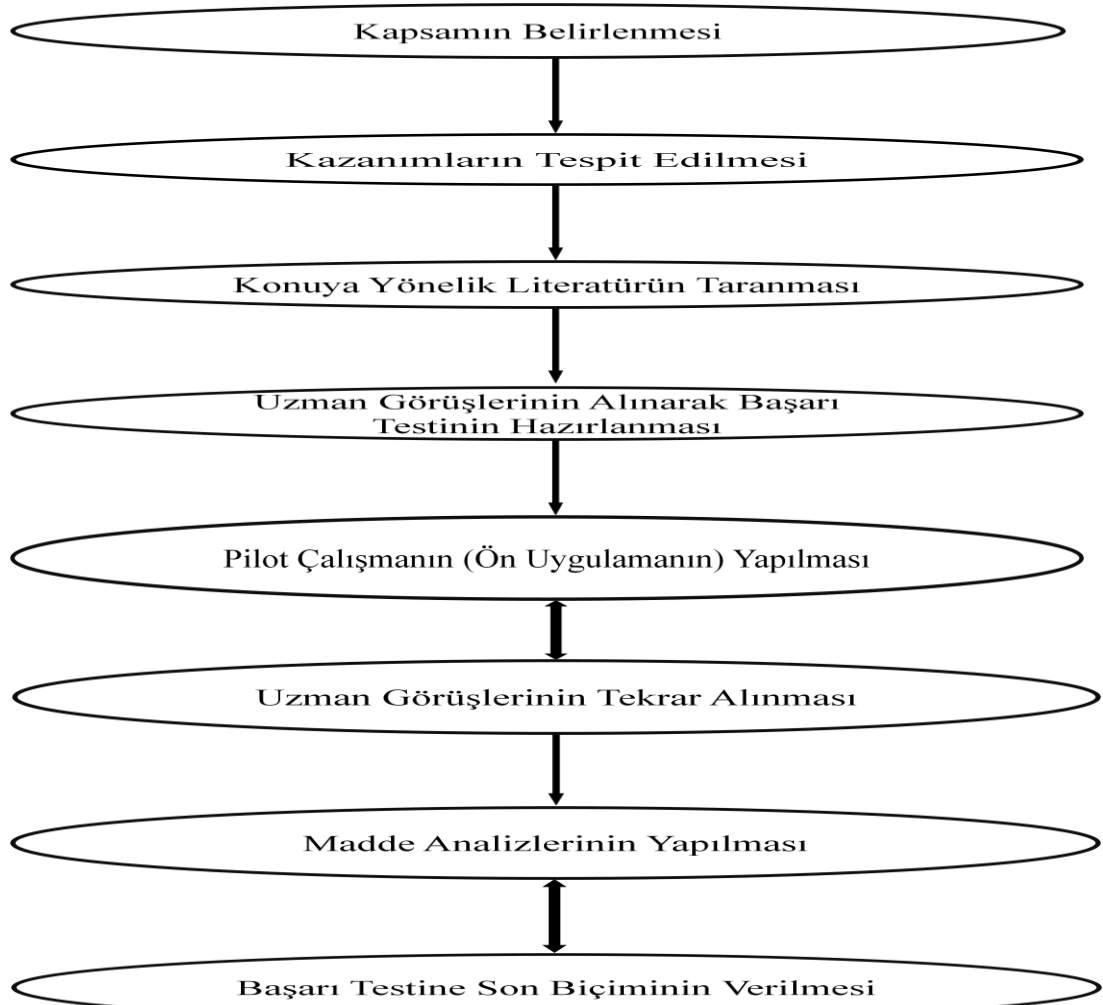
Tablo 3.1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin % 45.2'si kız, % 54.8'i erkektir. Öğrencilerin anne eğitim düzeyine bakıldığında % 26.3'ünün okur-yazar olmadığı; % 15.1'inin okur-yazar olduğu; % 40'ının ilkokul; % 12.9'unun ortaokul; % 5,7'sinin lise ve üstü mezunu olduğu görülmektedir. Aynı şekilde baba eğitim düzeyine bakıldığında % 5.7'sinin okur-yazar olmadığı; % 15.5'inin okur-yazar olduğu; % 43,6'sının ilkokul; % 22.5'inin ortaokul; % 12.7'sinin lise ve üstü mezunu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yerleşim yeri düzeyine bakıldığında % 55'inin köyde; % 45'inin şehir merkezinde yaşadığı görülmektedir. Öğrencilerin aile gelir düzeyine bakıldığında ise % 54.6'sının 0-950 TL; % 29.6'sının 951-1500 TL; % 9.8'inin 1501-2500 TL; % 6'sının 2500 TL ve üstü olduğu görülmektedir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma ile ilgili veriler, ekoloji konularına ve kazanımlarına yönelik hazırlanan akademik başarı testi uygulanarak toplanmıştır. Araştırmacı tüm okullara bizzat giderek, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında uygulamayı yapmıştır.

3.3.1. Veri toplama aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğrencilerin ekoloji konularında geçen kazanımların gerçekleşme düzeyinin tespitine yönelik akademik başarı testi kullanılmıştır. Akademik başarı testi iki bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde öğrencilerin kişisel bilgilerinin yer aldığı cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyleri, yaşadıkları yer (köy-kent) ve aile gelir düzeylerine yönelik bilgiler; ikinci bölümde kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik çoktan seçmeli maddeler hazırlanmıştır. Kullanılan bu başarı testinin süreci ve geliştirilme aşamaları aşağıda belirtilmiştir:

Şekil 3.1. Başarı Testinin Geliştirilmesi Sürecindeki Aşamalar

Ortaokul sekizinci sınıf öğrencileri için hazırlanan akademik başarı testi aşağıda belirtilen aşamalardan oluşturulmuştur:

1. Sosyal bilgiler 5, 6 ve 7. sınıf ders kitaplarında yapılan incelemeler sonucunda ekoloji konuları ile ilgili üniteler, kazanımlar ve programın önerdiği etkinlikler belirlenmiştir.

2. Araştırmacı tarafından 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler programından ekoloji konuları ile ilgili üniteler saptanmıştır. 5. sınıfın 3. ünitesi olan “ Bölgemizi Tanıyalım” dan 4. ve 7. kazanım; 4. ünitesi olan “ Ürettiklerimiz” den 7. kazanım; 5. ünitesi olan “Gerçekleşen Düşler” den 2. kazanım belirlenmiştir. 6. sınıfın 4. ünitesi olan “ Ülkemizin Kaynakları” ndan 4. kazanım; 5. ünitesi olan “ Ülkemiz ve Dünya ” dan 4. kazanım; 7. ünitesi olan “ Elektronik Yüzyıl” dan 2. kazanım belirlenmiştir. 7. sınıfın 5. ünitesi olan “ Ekonomi ve Sosyal Hayat” tan 3. kazanım; 7. ünitesi olan “Ülkeler Arası Köprüler” den 2., 3. ve 4. kazanımlar belirlenmiştir.

3. Araştırmacı tarafından çoktan seçmeli sorular bazı yayınevlerinin yayınlarından 5. sınıf kazanımları için 115; 6. sınıf kazanımları için 116; 7. sınıf kazanımları için 142 olmak üzere toplamda 373 adet belirlenmiştir. Soruların kazanımlara uygunluğu üç sosyal bilgiler öğretmeni tarafından incelendikten sonra 5. sınıf soruları 66; 6. sınıf soruları 67; 7. sınıf soruları 76 olmak üzere 209 soruya düşürülmüştür. İki Türkçe öğretmeni tarafından incelenerek 5. sınıf soruları 42; 6. sınıf soruları 31; 7. sınıf soruları 50 olmak üzere toplamda 123 soruya düşürülmüştür. Daha sonra uzman görüşü alınarak kazanımlar, her sınıf düzeyinde üçer tane olmak üzere toplamda dokuz kazanıma ve 5. sınıf soruları 24; 6. sınıf soruları 24; 7. sınıf soruları 24 olmak üzere toplamda 72 soruya düşürülmüştür.

4. Ölçme aracına pilot uygulamada son şeklini vermek için sorular, her sınıf düzeyindeki kazanımlardan birer tane alınarak ardışık biçimde sıralanmıştır. Bu haliyle bir sosyal bilgiler öğretmeni, bir Türkçe öğretmeni, bir fen bilgisi öğretmeni ve bir pdr öğretmeni tarafından içerik, dil bilgisi ve seviyeye uygunluk açısından tekrar incelenerek görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiş ve üç öğrenciye ilk etapta pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamadan alınan dönütler doğrultusunda seçenekler tekrar gözden geçirilerek uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşünün dönüt ve düzeltmeleri sonucunda 36 soru birinci uygulama; diğer 36 soru

ikinci uygulama olmak üzere düzenlenmiştir. Bu haliyle soruların ekoloji ile ilgili kazanımları ölçmeye uygun olduğuna karar verilmiştir.

5. Hazırlanan akademik başarı testindeki maddelerin analiz edilmesi amacıyla Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde bulunan 5 okulun sekizinci sınıflarında eğitim gören 412 öğrenciye pilot uygulama yapılmıştır.

6. Öğrencilere pilot uygulaması yapılan akademik başarı testinin madde analizleri "ITEMAN" analiz programı ile değerlendirilerek elde edilen veriler aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 3.2. Pilot Uygulamaya Göre Akademik Başarı Testinin Madde Analizi Sonucu Güçlük ve Ayırt Edicilik Değerleri

Soru Sırası	Madde Güçlük İndeksi (P Değeri)	Madde Ayırt Edicilik İndeksi (D Değeri)
1	0.66	0.49
2	0.77	0.18
3	0.86	0.30
4	0.83	0.41
5	0.73	0.50
6	0.54	0.44
7	0.44	0.42
8	0.59	0.50
9	0.71	0.46
10	0.31	0.32
11	0.65	0.39
12	0.75	0.59
13	0.33	0.23
14	0.34	0.31
15	0.63	0.33
16	0.40	0.26
17	0.62	0.56
18	0.68	0.51
19	0.76	0.47
20	0.34	-.09
21	0.63	0.41
22	0.44	0.24
23	0.45	0.44
24	0.73	0.60
25	0.62	0.36
26	0.45	0.23
27	0.52	0.19
28	0.58	0.48
29	0.55	0.50
30	0.51	0.70
31	0.61	0.63
32	0.69	0.55
33	0.46	0.50
34	0.30	0.28
35	0.46	0.50
36	0.30	0.08
37	0.87	0.29
38	0.25	0.07
39	0.62	0.39

40	0.73	0.52
41	0.41	0.25
42	0.64	0.61
43	0.22	0.29
44	0.55	0.51
45	0.53	0.52
46	0.62	0.47
47	0.66	0.70
48	0.50	0.46
49	0.63	0.56
50	0.45	0.46
51	0.55	0.64
52	0.58	0.61
53	0.47	0.50
54	0.51	0.40
55	0.50	0.43
56	0.42	0.39
57	0.82	0.33
58	0.64	0.61
59	0.48	0.58
60	0.71	0.40
61	0.49	0.58
62	0.50	0.48
63	0.46	0.44
64	0.40	0.44
65	0.44	0.50
66	0.50	0.45
67	0.66	0.59
68	0.64	0.59
69	0.57	0.66
70	0.61	0.56
71	0.42	0.50
72	0.31	0.10
ORTALAMA	0.55	0.43

7. Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesine bağlı 5 okulun sekizinci sınıflarında öğrenim gören toplam 412 öğrenci üzerinde uygulanan ve çoktan seçmeli (4 seçenekli) 72 sorudan oluşan pilot uygulamanın "ITEMAN" analiz programında yapılan analizi sonucunda KR-20 değeri 0.91 bulunmuştur. Bu değer, oldukça iyi olmakla birlikte pilot uygulamanın analizleri sonucunda 58 maddenin madde ayırt edicilik değeri (0.30 ve üzeri) nihai testte kullanılmaya uygun bulunmuştur. Bu 58 maddeden her kazanım için 4 soru seçilerek 36 soruluk nihai test oluşturulmuş; 22 soru ise kapsam dışı bırakılmıştır. 36 sorudan oluşan nihai testin "ITEMAN" programında yapılan analizi sonucunda KR-20 değeri 0.88 bulunmuştur. Büyüköztürk'e göre bir test için hazırlanan güvenilirlik katsayısının 0.70 (Cronbach Alpha) ve üzeri olması durumunda test puanlarının güvenilirliği için yeterli olmaktadır. Nihai testte kullanılan soru sayısının 36 ve KR-20 değerinin güvenilirlik

katsayısının 0.88 olduğu göz önünde bulundurulduğunda Büyüköztük'e göre başarı testinin güvenilirliğinin geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

Pilot uygulama sonrası yapılan madde analizleri sonucunda her kazanımla ilgili dört soru olmak üzere toplam 36 maddeden oluşan akademik başarı testi hazırlanarak ölçme aracına son hali verilmiştir. Kazanımlarla ilgili sorular ölçekte ardışık olarak değil, dağınık bir şekilde kullanılmıştır. Başarı testinin son halinde kazanımlarla ilgili soru sıraları ve kullanılan soruların madde güçlük indeksi (p değeri) ve madde ayırt edicilik indeksi (d değeri) ile ilgili veriler aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 3.3. Nihai Testin Kazanımlarla İlgili Soru Sıraları ve Kullanılan Soruların Madde Güçlük İndeksi ile Madde Ayırt Edicilik İndeksi Değerleri

	Kazanımlar	Pilot Testteki Soru Sırası	Nihai Testteki Soru Sırası	Madde Güçlük İndeksi (p değeri)	Madde Ayırt Edicilik İndeksi (d değeri)
1.	5.3.4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.	1	1	0.66	0.49
		28	10	0.58	0.48
		46	19	0.62	0.47
		55	28	0.50	0.43
	Ortalama			0.59	0.46
2.	5.3.7. Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.	21	2	0.63	0.41
		29	11	0.55	0.50
		47	20	0.66	0.70
		65	29	0.44	0.50
	Ortalama			0.57	0.52
3.	5.4.7. İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir.	30	3	0.51	0.70
		39	12	0.62	0.39
		48	21	0.50	0.46
		66	30	0.50	0.45
	Ortalama			0.53	0.50
4.	6.4.4. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.	31	4	0.61	0.63
		49	13	0.63	0.56
		58	22	0.64	0.61
		67	31	0.66	0.59
	Ortalama			0.63	0.59
5.	6.5.4. Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve iş birliği içinde olmasının önemini fark eder.	24	5	0.73	0.60
		32	14	0.69	0.55
		59	23	0.48	0.58
		68	32	0.64	0.59
	Ortalama			0.63	0.58

6.	6.7.2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.	33	6	0.46	0.50
		42	15	0.64	0.61
		51	24	0.55	0.64
		69	33	0.57	0.66
Ortalama				0.55	0.60
7.	7.7.2. Küresel sorunlarla uluslar arası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.	7	7	0.44	0.42
		52	16	0.58	0.61
		61	25	0.49	0.58
		70	34	0.61	0.56
Ortalama				0.53	0.54
8.	7.7.3. Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder.	35	8	0.46	0.50
		44	17	0.55	0.51
		53	26	0.47	0.50
		62	35	0.50	0.48
Ortalama				0.49	0.49
9.	7.7.4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.	9	9	0.71	0.46
		45	18	0.53	0.52
		54	27	0.51	0.40
		63	36	0.46	0.44
Ortalama				0.55	0.45
GENEL ORTALAMA				0.56	0.52

Tablo 3.3' te bulunan veriler incelendiğinde pilot uygulamadaki akademik başarı testi maddelerinin güçlük indeksi genel ortalamasının 0.56 olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre akademik başarı testinin madde güçlük indeksi bakımından kullanılabilir bir değere sahip olduğu söylenebilir. Aynı zamanda akademik başarı testinin madde ayırt edicilik indeksi genel ortalamasının 0.52 olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre akademik başarı testinin madde ayırt edicilik indeksi bakımından çok iyi bir değere sahip olduğu söylenebilir. Bu değere göre nihai testin ortalama ayırt edicilik indeksinin çok iyi madde olarak kabul edilen (0.40 ve üzeri) değerinde olduğu ve testin çok iyi olarak nitelendirilebileceği söylenebilir.

3.3.2. Uygulama süreci

Araştırmada kullanılacak veri toplama araçları hazırlandıktan sonra uzman ve Pazarcık İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün görüşü alınarak uygulama yapılacak okullar tespit edilmiştir. Adıyaman Üniversitesi ve Kahramanmaraş İl Milli Eğitim

Müdürlüğü'nden uygulama yapmak üzere yasal izinler alınmıştır. Uygulamanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için uygulama yapılacak okullar önceden Pazarcık İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bildirilmiştir. Uygulama ilgili okul müdürlüklerinin uygun gördüğü zamanlarda, eğitim-öğretimi aksatmadan yapılmıştır. Veri toplama araçları, sosyal bilgiler öğretmeninin eşliğinde, sekizinci sınıf öğrencilerine, herhangi bir zorlama yapılmadan, öğrencilerin gönüllü katılımıyla uygulanmıştır. Uygulama öncesi öğrenciler araştırma hakkında bilgilendirilerek, bu çalışmanın bilimsel bir araştırmaya yönelik yapıldığı ve bir sınav olmadığı vurgulanmıştır. Öğrencilere, veri toplama araçlarına isimlerini yazmak zorunda olmadıkları, isterlerse yazabilecekleri ifade edilmiştir. Gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra, hazırlanan akademik başarı testi öğrencilere ilk etapta pilot olmak üzere birer hafta arayla ilk 36 soru ve son 36 soru olarak iki aşamada 5 okula uygulanmıştır. Her uygulama yaklaşık bir ders saati sürmüştür. Pilot uygulama verilerinin analizi yapıldıktan sonra geçerliği ve güvenilirliği uygun sorulardan hazırlanan 36 soruluk nihai test yaklaşık 1 ay aradan sonra 9 okula tekrar uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, iki program kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle pilot uygulamadaki veriler "ITEMAN" analiz programına girilerek analiz edilmiştir. Nihai test ile elden edilen veriler ise SPSS (Statistical Package for Social Sciences for Windows 21.0) istatistik programına girilerek analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlar (Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında ise iki grup arasındaki fark için bağımsız gruplar t-testi kullanılmış olup elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 ($p < 0,005$) anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Yine ikiden fazla kategoriden oluşan ailenin gelir düzeyi, annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu gibi bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlerle arasındaki farkı tespit etmek için ANOVA analizi kullanılmıştır. ANOVA ile yapılan analizlerde anlamlı fark grubunu bulmak için sosyal bilimlerle ilgili araştırmaların analizinde önemli olan ve en yüksek farklılıkları görebilen Scheffe testi tercih edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmanın alt amaçlarına yönelik uygulanan, ekoloji konularında geçen kazanımların gerçekleşme düzeyinin tespitine yönelik akademik başarı testi verilerine ilişkin yapılan analiz bulguları ve yorumları yer almaktadır.

4.1. Ortaokul 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik bulgular ve yorumlar tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 1. Ortaokul 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Kazanma düzeyleri	582	3	36	20.02	8.04

Tablo 4.1’de görülebildiği gibi ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testinden öğrencilerin alabileceği en düşük puanlar ile en yüksek puanlar gösterilmiştir. Ayrıca tablo 4.1’de araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin kazanımları gerçekleştirme düzeyi ile ilgili akademik başarı testi ortalamasının (\bar{X} =20.02) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan 582 öğrencinin kazanmış oldukları düşünülen ekoloji kazanımlarına yönelik bilgi düzeylerinin orta düzeyin üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.2. Ortaokul 5. Sınıfta 3. Ünitinin 4. Kazanımı Olan “Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Doğal Ortamı Değiştirme ve Ondan Yararlanma Şekillerine Kanıtlar Gösterir” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

Ortaokul 5. sınıfta 3. ünitinin 4. kazanımı olan “Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir” kazanımının gerçekleşme düzeyi tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 2. Ortaokul 5. Sınıfta 3. Ünitinin 4. Kazanımı Olan “Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Doğal Ortamı Değiştirme ve Ondan Yararlanma Şekillerine Kanıtlar Gösterir” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Kazanma düzeyleri	582	0	4	2.26	1.23

Tablo 4.2’de görülebildiği gibi ortaokul 5. sınıfta 3. ünitenin 4. kazanımı olan “Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir” kazanımının gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testinden öğrencilerin alabileceği en düşük puanlar ile en yüksek puanlar gösterilmiştir. Ayrıca tablo 4.2’de araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin kazanımları gerçekleştirme düzeyi ile ilgili akademik başarı testi ortalamasının ($\bar{X} = 2.26$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan 582 öğrencinin kazanmış oldukları düşünülen “Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir” kazanımına yönelik bilgi düzeylerinin orta düzeyin üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. Ortaokul 5. Sınıfta 3. Ünitinin 7. Kazanımı Olan “Yaşadığı Bölgede Görülen Doğal Afetlerin Zararlarını Artıran İnsan Faaliyetlerini Fark Eder” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

Ortaokul 5. sınıfta 3. ünitenin 7. kazanımı olan “Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder” kazanımının gerçekleşme düzeyi tablo 4.3’te gösterilmiştir.

Tablo 4. 3. Ortaokul 5. Sınıfta 3. Ünitinin 7. Kazanımı Olan “Yaşadığı Bölgede Görülen Doğal Afetlerin Zararlarını Artıran İnsan Faaliyetlerini Fark Eder” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Kazanma düzeyleri	582	0	4	2.14	1.24

Tablo 4.3’te görülebildiği gibi ortaokul 5. sınıfta 3. ünitenin 7. kazanımı olan “Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder” kazanımının gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testinden öğrencilerin alabileceği en düşük puanlar ile en yüksek puanlar gösterilmiştir. Ayrıca tablo 4.3’te araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin kazanımları

gerçekleştirme düzeyi ile ilgili akademik başarı testi ortalamasının ($\bar{X}=2.14$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan 582 öğrencinin kazanmış oldukları düşünülen “Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder” kazanımına yönelik bilgi düzeylerinin orta düzeyin biraz üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.4. Ortaokul 5. Sınıfta 4. Ünitenin 7. Kazanımı Olan “İş Birliği Yaparak Üretime Dayalı Yeni Fikirler Geliştirir” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

Ortaokul 5. sınıfta 4. ünitenin 7. kazanımı olan “İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir” kazanımının gerçekleşme düzeyi tablo 4.4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. 4. Ortaokul 5. Sınıfta 4. Ünitenin 7. Kazanımı Olan “İş Birliği Yaparak Üretime Dayalı Yeni Fikirler Geliştirir” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Kazanma düzeyleri	582	0	4	2.16	1.16

Tablo 4.4’te görülebildiği gibi ortaokul 5. sınıfta 4. ünitenin 7. kazanımı olan “İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir” kazanımının gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testinden öğrencilerin alabileceği en düşük puanlar ile en yüksek puanlar gösterilmiştir. Ayrıca tablo 4.4’te araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin kazanımları gerçekleştirme düzeyi ile ilgili akademik başarı testi ortalamasının ($\bar{X}=2.16$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan 582 öğrencinin kazanmış oldukları düşünülen “İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir” kazanımına yönelik bilgi düzeylerinin orta düzeyin biraz üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.5. Ortaokul 6. Sınıfta 4. Ünitenin 4. Kazanımı Olan “Doğal Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesinin İnsan Yaşamına Etkilerini Tartışır” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

Ortaokul 6. sınıfta 4. ünitenin 4. kazanımı olan “Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır” kazanımının gerçekleşme düzeyi tablo 4.5’te gösterilmiştir.

Tablo 4. 5. Ortaokul 6. Sınıfta 4. Ünitenin 4. Kazanımı Olan “Doğal Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesinin İnsan Yaşamına Etkilerini Tartışır” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Kazanma düzeyleri	582	0	4	2.57	1.33

Tablo 4.5’te görülebildiği gibi ortaokul 6. sınıfta 4. ünitenin 4. kazanımı olan “Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır” kazanımının gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testinden öğrencilerin alabileceği en düşük puanlar ile en yüksek puanlar gösterilmiştir. Ayrıca tablo 4.5’te araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin kazanımları gerçekleştirme düzeyi ile ilgili akademik başarı testi ortalamasının ($\bar{X} = 2.57$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan 582 öğrencinin kazanmış oldukları düşünülen “Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır” kazanımına yönelik bilgi düzeylerinin orta düzeyin üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.6. Ortaokul 6. Sınıfta 5. Ünitenin 4. Kazanımı Olan “Ülkemizin Diğer Ülkelerle Doğal Afetlerde ve Çevre Sorunlarında Dayanışma ve İş Birliği İçinde Olmasının Önemi Fark Eder” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

Ortaokul 6. sınıfta 5. ünitenin 4. kazanımı olan “Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve iş birliği içinde olmasının önemini fark eder” kazanımının gerçekleşme düzeyi tablo 4.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4. 6. Ortaokul 6. Sınıfta 5. Ünitenin 4. Kazanımı Olan “Ülkemizin Diğer Ülkelerle Doğal Afetlerde ve Çevre Sorunlarında Dayanışma ve İş Birliği İçinde Olmasının Önemi Fark Eder” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Kazanma düzeyleri	582	0	4	2.72	1.13

Tablo 4.6’da görülebildiği gibi ortaokul 6. sınıfta 5. ünitenin 4. kazanımı olan “Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve iş birliği içinde olmasının önemini fark eder” kazanımının gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testinden öğrencilerin alabileceği en düşük puanlar ile en yüksek puanlar gösterilmiştir. Ayrıca tablo 4.6’da araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin kazanımları gerçekleştirme düzeyi ile ilgili akademik başarı testi

ortalamasının ($\bar{X} = 2.72$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan 582 öğrencinin kazanmış oldukları düşünülen “Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve iş birliği içinde olmasının önemini fark eder” kazanımına yönelik bilgi düzeylerinin orta düzeyin daha da üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.7. Ortaokul 6. Sınıfta 7. Ünitinin 2. Kazanımı Olan “Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Gelecekteki Yaşam Üzerine Etkilerine İlişkin Yaratıcı Fikirler İleri Sürer” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

Ortaokul 6. sınıfta 7. ünitinin 2. kazanımı olan “Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer” kazanımının gerçekleşme düzeyi tablo 4.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 7. Ortaokul 6. Sınıfta 7. Ünitinin 2. Kazanımı Olan “Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Gelecekteki Yaşam Üzerine Etkilerine İlişkin Yaratıcı Fikirler İleri Sürer” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Kazanma düzeyleri	582	0	4	2.06	1.22

Tablo 4.7’de görülebildiği gibi ortaokul 6. sınıfta 7. ünitinin 2. kazanımı olan “Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer” kazanımının gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testinden öğrencilerin alabileceği en düşük puanlar ile en yüksek puanlar gösterilmiştir. Ayrıca tablo 4.7’de araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin kazanımları gerçekleştirme düzeyi ile ilgili akademik başarı testi ortalamasının ($\bar{X} = 2.06$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan 582 öğrencinin kazanmış oldukları düşünülen “Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer” kazanımına yönelik bilgi düzeylerinin orta düzeyin çok az üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.8. Ortaokul 7. Sınıfta 7. Ünitinin 2. Kazanımı Olan “Küresel Sorunlarla Uluslararası Kuruluşların Kuruluş Amaçlarını İlişkilendirir” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

Ortaokul 7. sınıfta 7. ünitenin 2. kazanımı olan “*Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir*” kazanımının gerçekleşme düzeyi tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 8. Ortaokul 7. Sınıfta 7. Ünitenin 2. Kazanımı Olan “Küresel Sorunlarla Uluslararası Kuruluşların Kuruluş Amaçlarını İlişkilendirir” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Kazanma düzeyleri	582	0	4	2.17	1.20

Tablo 4.8’de görülebildiği gibi ortaokul 7. sınıfta 7. ünitenin 2. kazanımı olan “*Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir*” kazanımının gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testinden öğrencilerin alabileceği en düşük puanlar ile en yüksek puanlar gösterilmiştir. Ayrıca tablo 4.8’de araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin kazanımları gerçekleştirme düzeyi ile ilgili akademik başarı testi ortalamasının ($\bar{X} = 2.17$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan 582 öğrencinin kazanmış oldukları düşünülen “*Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir*” kazanımına yönelik bilgi düzeylerinin orta düzeyin üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.9. Ortaokul 7. Sınıfta 7. Ünitenin 3. Kazanımı Olan “Küresel Sorunların Çözümlerinin Yaşama Geçirilmesinde Kişisel Sorumluluğunu Fark Eder” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

Ortaokul 7. sınıfta 7. ünitenin 3. kazanımı olan “*Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder*” kazanımının gerçekleşme düzeyi tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4. 9. Ortaokul 7. Sınıfta 7. Ünitenin 3. Kazanımı Olan “Küresel Sorunların Çözümlerinin Yaşama Geçirilmesinde Kişisel Sorumluluğunu Fark Eder” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Kazanma düzeyleri	582	0	4	1.87	1.24

Tablo 4.9’da görülebildiği gibi ortaokul 7. sınıfta 7. ünitenin 3. kazanımı olan “*Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark*

eder” kazanımının gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testinden öğrencilerin alabileceği en düşük puanlar ile en yüksek puanlar gösterilmiştir. Ayrıca tablo 4.9’da araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin kazanımları gerçekleştirme düzeyi ile ilgili akademik başarı testi ortalamasının ($\bar{X}=1.87$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan 582 öğrencinin kazanımları gerektiği düşünülen “*Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder*” kazanımına yönelik bilgi düzeylerinin orta düzeyin altında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.10. Ortaokul 7. Sınıfta 7. Ünitenin 4. Kazanımı Olan “Düşünce, Sanat ve Edebiyat Ürünlerinin, Doğal Varlıkların ve Tarihi Çevrelerin Ortak Miras Ögesi Olarak Yaşatılmasında İnsanlığın Sorumluluğunun Farkına Varır” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

Ortaokul 7. sınıfta 7. ünitenin 4. kazanımı olan “*Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır*” kazanımının gerçekleşme düzeyi tablo 4.10’da gösterilmiştir.

Tablo 4. 10. Ortaokul 7. Sınıfta 7. Ünitenin 4. Kazanımı Olan “Düşünce, Sanat ve Edebiyat Ürünlerinin, Doğal Varlıkların ve Tarihi Çevrelerin Ortak Miras Ögesi Olarak Yaşatılmasında İnsanlığın Sorumluluğunun Farkına Varır” Kazanımının Gerçekleşme Düzeyi

	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
Kazanma düzeyleri	582	0	4	2.02	1.21

Tablo 4.10’da görülebildiği gibi ortaokul 7. sınıfta 7. ünitenin 4. kazanımı olan “*Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır*” kazanımının gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testinden öğrencilerin alabileceği en düşük puanlar ile en yüksek puanlar gösterilmiştir. Ayrıca tablo 4.10’da araştırmaya katılan 582 sekizinci sınıf öğrencilerinin kazanımları gerçekleştirme düzeyi ile ilgili akademik başarı testi ortalamasının ($\bar{X}=2.02$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan 582 öğrencinin kazanmış oldukları düşünülen “*Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın*

sorumluluğunun farkına varır” kazanımına yönelik bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.11. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ekoloji konularının kazanımlarına ilişkin cinsiyet faktörünün etkisini ölçmek üzere bağımsız gruplarda t-testi analizi yapılmış ve sonuçlar tablo 4.11’de gösterilmiştir.

Tablo 4.11. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	T	p.
Kız	263	21.44	7.89	3.92	.000
Erkek	319	18.84	7.99		

Tablo 4.11’den de anlaşılacağı üzere, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testi puanlarının cinsiyetlere göre fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız gruplarda t-testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda hem kızların (\bar{X} =21.44) hem de erkeklerin (\bar{X} =18.84) başarılarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Kızların aritmetik ortalamalarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu ve cinsiyetler arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür (t=3.92, p=.000<.05).

4.12. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Anne Eğitim Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ekoloji konularının kazanımlarına ilişkin anne eğitim düzeyi faktörünün etkisini ölçmek üzere ANOVA testi analizi yapılmış ve sonuçlar tablo 4.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4.12. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Gruplar arası	1317.35	4	329.33			
Gruplar içi	36380.53	577	63.05	5.22	.000	5-1,5-2,5-3,5-4
Toplam	37697.89	581				

Tablo 4.12'den de anlaşılacağı üzere, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testi puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan ANOVA testine göre anne eğitim düzeyi açısından öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir ($F= 5.22, p=.000<.05$). Anlamlı fark grubunu tespit etmek amacıyla Scheffe testi yapılmış ve annesi lise mezunu olan öğrencilerin akademik başarıları ile diğer tüm gruplar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür.

4.13. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ekoloji konularının kazanımlarına ilişkin baba eğitim düzeyi faktörünün etkisini ölçmek üzere ANOVA testi analizi yapılmış ve sonuçlar tablo 4.13'te gösterilmiştir.

Tablo 4.13. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Gruplar arası	1583.37	4	395.84			
Gruplar içi	36114.52	577	62.59	6.32	.000	5-2,5-3,5-4,3-2,4-2
Toplam	37697.89	581				

Tablo 4.13'ten de anlaşılacağı üzere, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testi puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan ANOVA testine göre baba eğitim

düzeıi açısından öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir ($F=6.32$, $p=.000<.05$). Anlamlı fark grubunu tespit etmek amacıyla Scheffe testi yapılmış ve babası lise mezunu olan öğrencilerin akademik başarıları ile diğer tüm gruplar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Aynı şekilde baba eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olan öğrenciler ile babası yalnızca okur-yazar olan öğrenciler arasında babası ilkokul ve ortaokul mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür.

4.14. Ortaokul Sekizinci Sınıf ğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Yerleşim Yeri Açısından Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ekoloji konularının kazanımlarına ilişkin yerleşim yeri faktörünün etkisini ölçmek üzere bağımsız gruplarda t-testi analizi yapılmış ve sonuçlar tablo 4.14'te gösterilmiştir.

Tablo 4.14. Ortaokul Sekizinci Sınıf ğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Yerleşim Yeri Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Yerleşim Yeri	N	\bar{X}	ss	T	p.
Köy	320	19.15	7.41	2.83	.005
şehir	262	21.06	8.67		

Tablo 4.14'ten de anlaşılacağı üzere, ortaokul sekizinci sınıf ğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testi puanlarının yerleşim yerine göre fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız gruplarda t-testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda hem köyde yaşayan öğrencilerin ($\bar{X}=19.15$) hem de şehirde yaşayan öğrencilerin ($\bar{X}=21.06$) başarılarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. şehirde yaşayan öğrencilerin akademik ortalamalarının köyde yaşayan öğrencilere oranla daha yüksek olduğu ve yerleşim yerleri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür ($t=2.83$, $p=.005<.05$).

4.15. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Aile Gelir Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ekoloji konularının kazanımlarına ilişkin aile gelir düzeyi faktörünün etkisini ölçmek üzere ANOVA testi analizi yapılmış ve sonuçlar tablo 4.15’te gösterilmiştir.

Tablo 4.15. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Gruplar arası	1280.58	3	426.86			
Gruplar içi	36417.305	578	63	6.77	.000	4-1,3-1
Toplam	37697.89	581				

Tablo 4.15’ten de anlaşılacağı üzere, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testi puanlarının aile gelir düzeyine göre farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi yapılmıştır. Yapılan ANOVA testine göre aile gelir düzeyi açısından öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir ($F=6.77$, $p=.000<.05$). Anlamlı fark grubunu tespit etmek amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Aile gelir düzeyi 1501-2500 TL ve 2500 TL ve üstü olan öğrenciler ile aile gelir düzeyi 0-950 TL olan öğrenciler arasında aile gelir düzeyi 1501-2500 TL ile 2500 TL ve üstü olan öğrenciler lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür.

4.16. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Tamamıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ekoloji konularının kazanımlarına ilişkin öğrencilere uygulanan akademik başarı testinin tamamından elde edilen değerler tablo 4.16’da gösterilmiştir.

Tablo 4.16. Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Akademik Başarı Testi Puanlarının Toplam Sonuçları

Sınıf	Ünite	Kazanımlar	N	Min.	Max.	\bar{X}	Ss
			582	3	36	20.02	8.04
5.	3.	4.	582	0	4	2.26	1.23
5.	3.	7.	582	0	4	2.14	1.24
5.	4.	7.	582	0	4	2.16	1.16
6.	4.	4.	582	0	4	2.57	1.33
6.	5.	4.	582	0	4	2.72	1.13
6.	7.	2.	582	0	4	2.06	1.22
7.	7.	2.	582	0	4	2.17	1.20
7.	7.	3.	582	0	4	1.87	1.24
7.	7.	4.	582	0	4	2.02	1.21

Tablo 4.16'dan da anlaşılacağı üzere, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik akademik başarı testi puanlarının toplam sonucuna göre aritmetik ortalamalarının ($\bar{X} = 20.02$) değerinde olduğu; yani orta düzeyin üstünde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin, 6. sınıfın 5. ünitesinin 4. kazanımı olan “*Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve iş birliği içinde olmasının önemini fark eder*” e yönelik sorusundaki aritmetik ortalamaları en yüksektir ($\bar{X} = 2.72$) ve 7. sınıfın 7. ünitesinin 3. kazanımı olan “*Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder*” e yönelik sorusundaki aritmetik ortalaması en düşüktür ($\bar{X} = 1.87$). Ayrıca tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin diğer kazanımlara yönelik aritmetik ortalamalarının genel itibariyle orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve tartışılmıştır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik uygulanan akademik başarı testi analizindeki bulgulardan hareketle, sekizinci sınıf öğrencilerinin, ekoloji kazanımlarına yönelik bilgi düzeylerinin genel olarak orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre öğrencilerin günümüzde çok önemli olan ekoloji konularında akademik başarılarının çok da iyi kabul edilebilecek düzeyde olmadığı görülmektedir. Özellikle ortaokul 7. sınıfta 7. ünitenin 3. kazanımı olan “*Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder*” kazanımının gerçekleşme düzeyinin orta düzeyin altında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre küresel sorunların çözümünde öğrencilerin birey olarak kişisel sorumluluğunun farkında olmadığı düşünülmektedir. Bu sonuca paralel olarak Tunç, Ömür ve Düren (2012), üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik konulara duyarsız kalmadıklarını, belirli bir farkındalığa sahip olduklarını; ancak çevreyi korumaya yönelik kişisel tedbirler konusunda çok güçlü bir tutum sergileyemediklerini tespit etmiştir. Kişisel tedbir olarak; kullanılmayan odaların ışıklarını kapama, elektrikli cihazların bozulması durumunda yenisini almak yerine tamir ettirme, enerji tasarrufu sağlayacak tasarruflu ampul ve çevre dostu ürünlerin kullanımı, toplu taşımanın tercih edilmesi, kullanılmış pil ve benzeri ürünlerin dönüşüm kutularına atılması, kağıt havlu vb. ürünlerin tasarruflu tüketilmesi, alışveriş yaparken kağıt torbanın tercih edilmesi ve müsvedde kağıt kullanımında tasarrufa özen gösterilmesini sıralamıştır. Bu noktada üniversite öğrencileri çevre sorunlarının gelecek nesilleri de etkileyeceğini bilmesine rağmen; atık yağların gerekli birimlere ulaştırılması, e-fatura ya da kullanılmış pillerin geri dönüşüm kutusuna bırakılması gibi konularda aynı duyarlılığı göstermediklerini ifade etmiştir. Demirbaş ve Pektaş (2009), genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin çevre sorunları ile ilgili temel kavramlara sahip olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin çevre ile ilgili önemli buldukları sorunları incelediğinde, büyük çoğunluğunun çevre kirliliğinin farkında olduğunu; ayrıca hava

kirliliği ve atıklar konusunda da bilgi sahibi olduklarını görmüştür. Öğrencilerin günlük hayatta sıklıkla karşılaştığı ve gördüğü çevre sorunlarına (hava kirliliği, toprak kirliliği, görüntü kirliliği, su kirliliği, erozyon vb.) çoğunlukla doğru cevap verdiklerini; ancak güncel sorunlardan olan fakat öğretim ortamında fazlaca nedenleri üzerinde durulmadığı düşünülen küresel ısınma, sera etkisi vb. konularda yanlış cevap verdiklerini, hatta bazı kavram yanılgılarına düştüklerini de ifade etmiştir. Öğrencilerin çevreye yönelik sorunlara ilişkin yapılması gerekenlere örnekler verebildikleri için duyarlılık bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu tespit etmiştir; ancak bu sorunların nedenleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını da ifade etmiştir. Meydan, Doğu ve Dinç (2009) ise, ilköğretim öğrencilerinin çevre sorunları hakkındaki bilgi düzeylerini inceledikleri çalışmada, çevre konularının ağırlıklı olarak 7. sınıfta işlenmesi sebebiyle öğrencilerin çevre bilgilerinin en yüksek 7. sınıfta olduğunu görmüşlerdir. Temelli, Kurt ve Kurt (2011), ilköğretim öğretmenlerinin verdikleri cevaplara yönelik araştırmasında küresel ısınma, bilim ve teknoloji arasında sıkı bağlantının olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Yılmaz ve Gültekin (2012), benzer şekilde öğretmen adaylarının çevre eğitimi konusunda programda uygulamalı etkinliklere daha fazla önem verilmesi gerektiğini; sivil toplum, sanayi ve basın yayın kuruluşlarına büyük görevler düştüğünü açıkladıklarını belirtmişlerdir. Meydan, Doğu ve Dinç (2009), araştırmaları doğrultusunda, çevre sorunları ile ilgili olarak öğretmen adaylarının, sanayileşmenin çevre üzerinde bir tehdit unsuru olduğu; hava ve su kirliliği ve su israfı; küresel ısınma ve küresel iklim değişikliği konularında duyarlı olduklarını ve mutlaka önlem alınması gerektiğini belirtirken; tüketim alışkanlıkları ve lüks yaşamın bir problem olduğu, sera etkisi, asit yağmurları, ozon tabakasının incilmesi ve erozyon hakkında ise yeterli farkındalık ve duyarlılığa sahip olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu tespiti destekler nitelikte olan bir başka sonuç da Ünlü, Sever ve Akpınar'ın (2011), araştırmalarına katılan bireylerin akademik bilgi düzeylerinin küresel ısınma ve sera etkisi konularında büyük çoğunluğunun eksik ve yanlış bilgiye sahip olduklarıdır. Katılımcıların küresel ısınma ve sera etkisi konularında çok sayıda kavram yanılgısı yaşadığını, akademik bilgi düzeylerinin yetersiz ve bilimsellikten uzak olduğunu tespit etmişlerdir. Algı boyutunda ise bireylerin küresel ısınma ve çeşitli çevre sorunlarının oluşturduğu tehditler konusunda duyarlılıklarının ve farkındalıklarının

yüksek bir seyir izlediğini ifade etmişlerdir. Öztürk (2010), ekolojik ayak izi kavramına yer verilen çevre eğitiminin, öğrencilerin çevreye yönelik başarılarını artırdığı görülse dahi bu kavramın yer almadığı programdaki öğrencilerin de başarılarının arttığını ve son testlerde deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göz önünde bulundurduğunda; ekolojik ayak izi kavramının öğrencilerin ‘insan ve çevre’ ünitesine yönelik başarılarını artırmada etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çevre eğitiminde ekolojik ayak izi kavramının kullanılmasının ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin tutum ve tüketim alışkanlıklarına ilişkin değerlerini geliştirmede etkili olduğu sonucunu da ayrıca belirtmiştir. Çetin (2003), küçük gruplarda demonstrasyon destekli kavramsal değiştirme metinlerine dayalı öğretimin ekoloji konuları testi üzerine etkisinin anlamlı olduğunu ifade etmiştir. Erdoğan ve Özsevgeç (2012), öğrencilerin küresel ısınma ve sera etkisi konusunda kavram yanılgıları olduğunu; ozon tabakası incelendiğinde yeryüzüne daha fazla UV ışını ulaşması nedeni ile sıcaklığın gün geçtikçe artacağı yönünde yanılgılara sahip oldukları için ozon tabakası ile küresel ısınma arasındaki ilişkiyi karıştırdıklarını ortaya koymuştur. Şen (2011), gezi gözlem grubu ile klasik yöntem toplam puanlarını karşılaştırdığında gezi gözlem grubunun ortalama puanının, klasik yöntemin ortalama puanından yüksek olduğunu görmüş ve istatistiksel olarak anlamlı olduğunu belirtmiştir. Klasik yöntemle göre gezi gözlem yönteminin daha başarılı bir öğrenmeye sahip olduğu sonucuna varmıştır. Doğay (2010), biyoloji dersindeki ‘ekoloji’ konusuyla ilgili öğrencilerin akademik başarısının proje yöntemine dayalı öğretimin yapıldığı sınıflarda arttığını ve diğer gruba göre bu gruptaki öğrencilerin akademik başarılarının daha yüksek olduğunu açıklamıştır. Ayaz (2006), çalışmasındaki başarı testi sonuçlarına göre çoklu zeka temelli öğretimin öğrencilerin ekoloji başarılarında iki grup arasında anlamlı bir etkisinin olmadığını belirlemiştir. Bununla beraber uygulama öncesi ve sonrası deney grubunun başarıları arasında anlamlı bir fark bulmuştur; ancak bu farklılığın kontrol grubu için saptanamadığını ifade etmiştir.

Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik uygulanan akademik başarı testi puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik yapılan analiz sonucunda, kız öğrencilerin akademik başarılarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve bu

farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre cinsiyetin akademik başarıyı etkileyen önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir. Bu sonuca paralel olarak Kahyaoğlu ve Özgen (2012), cinsiyetlerine göre öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarını incelediğinde, kadın öğretmen adaylarının ortalamalarının erkek öğretmen adaylarınınkinden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Buna göre kadın öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının, erkek öğretmen adaylarınınkinden daha yüksek ve olumlu olduğunu açıklamıştır. Özgen (2012), çevre sorunlarına yönelik tutumları bakımından; erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin, daha duyarlı olduklarını tespit etmiştir. Ayrıca, ‘çevre sorunlarına yönelik duyarsızlık / ilgisizlik ve umursamazlık’ tutumları bakımından, erkek üniversite öğrencilerine göre kız öğretmen adaylarının, daha duyarlı olduklarını belirtmiştir. Kahyaoğlu, Daban ve Yangın (2008), öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumlarına baktıklarında cinsiyetlerine göre kız öğretmen adaylarının ortalama tutum puanlarının erkek öğretmen adaylara göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Kaya, Akıllı ve Sezek (2009), lise öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını cinsiyet değişkeni açısından incelediğinde, tutum puanlarının kız öğrenciler lehine geliştiğini belirtmişler ve çevresel davranışlarla ilgili olarak erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin daha duyarlı olduklarını açıklamışlardır. Soylu (2006), öğrencilerin ekolojik kavramları anlama ve fen bilgisi dersine yönelik tutumlarına cinsiyetin kızlar yönünde etkisi olduğunu; aynı zamanda mantıksal yetenek ile cinsiyet arasında bir etkileşim olduğunu belirtmiştir. Şama (2003), araştırması sonucunda erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin çevresel tutumlarının daha olumlu olduğunu vurgulamıştır. Çabuk ve Karacaoğlu (2003), çalışmalarında erkek öğrencilere göre kadın öğrencilerin çevre duyarlılıklarının daha yüksek olduğunu; kadınlar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar çıktığını ifade etmişlerdir. Alnıaçık (2010), doğa merkezilik açısından kadın cevaplayıcıların, erkeklere göre daha yüksek bir puan aldığını açıklamıştır. Aynı zamanda çevre dostu davranış eğiliminde kadınların erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Yılmaz, Çelik ve Yağız, (2009) de çevresel kaygılara kadınların erkeklerden daha ilgili ve duyarlı olduklarını tespit etmişlerdir. Bu sonuçların yanı sıra araştırmalarında bu durumun karşıtı sonucuna ulaşan Aydın ve Çepni (2012), çevresel tutumlarda erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha olumlu olduğunu ifade

etmiştir. Cengiz (2011), modelin uygulandığı hem kontrol okulundaki hem de çalışma grubundaki erkeklerin fiziksel aktivite düzeyinin, kızlara göre daha etkin çıktığını ifade etmiştir. Ayrıca Genç ve Genç (2013), araştırma sonuçlarına göre çevreye yönelik tutumlarında öğretmen adaylarının cinsiyete göre farklılık olmadığını ifade etmiştir. Yıldırım, Bacanak ve Özsoy (2012), öğretmen adaylarının çevre sorunlarına karşı duyarlılıklarına cinsiyetlerinin etkisini incelediğinde kadın ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını açıklamıştır. Altunkara (2013), yaptığı çalışmada deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin kavramsal anlama test sonuçlarında cinsiyete bağlı herhangi bir fark olmadığını tespit etmiştir. Dutcher vd. (2007), çevresel ilgi ve davranış arasında yaş, cinsiyet ve gelir düzeyi gibi değişkenlerde bir fark olmadığını saptamıştır. Bu sonuçlar da yapılan diğer çalışmaların sonuçlarıyla farklılıklar göstermektedir.

Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik uygulanan akademik başarı testi puanlarının, anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan analiz sonucunda, anne eğitim düzeyi açısından öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Annesi lise mezunu olan öğrencilerin akademik başarıları ile diğer tüm gruplar arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç doğrultusunda eğitim düzeyi ile akademik başarı arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Yılmaz, Çelik ve Yağizer'in (2009), eğitim seviyesinin çevresel tutum ve davranışlarla pozitif ilişkili olduğu sonucuna paralel olarak Dutcher vd. (2007), doğal çevreye olan ilgi ve çevresel davranışların olumlu yönde artmasını eğitim düzeyinin yükselmesine bağlamıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak Aydın ve Çepni (2012) ise, Karabük ilindeki ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının anne eğitim düzeyi değişkeni açısından incelediğinde, anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik uygulanan akademik başarı testi puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan analiz sonucunda, baba eğitim düzeyi açısından öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Babası lise mezunu olan öğrencilerin akademik başarıları ile diğer tüm gruplar arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Aynı

zamanda baba eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olan öğrenciler ile babası yalnızca okur-yazar olan öğrenciler arasında babası ilkokul ve ortaokul mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı fark olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç doğrultusunda ebeveynin eğitim düzeyi yükseldikçe, öğrencilerin akademik başarılarının arttığı düşünülmektedir. Şama (2003), öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi yükseldikçe çevreye duyarlılıklarının arttığını, çevre ve çevre sorunlarına karşı daha olumlu tutum içerisinde olduklarını ifade etmiştir. Aydın ve Çepni (2012), araştırmaya katılan Karabük ilindeki ilköğretim öğrencilerinin, çevreye yönelik tutumlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiğini ve baba eğitim düzeyinin çevresel tutumu etkileyen önemli bir değişken olduğunu belirtmişlerdir. Eğitim düzeyi yüksek bir aile ortamının; çocuğun çevreye karşı daha olumlu tutum geliştirmesinin nedeni olabileceğini ve bu durumun çevre - eğitim ilişkisinin bir göstergesi olarak değerlendirilebileceğini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlardan farklı olarak Alnıaçık (2010) ise, aile reisinin eğitim düzeyinin, cevaplayıcının çevreci yönelim düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir.

Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik uygulanan akademik başarı testi puanlarının yerleşim yeri değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan analiz sonucunda, yerleşim yeri açısından öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Şehirde yaşayan öğrencilerin akademik ortalamalarının köyde yaşayan öğrencilere oranla daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre merkez okullarının köy okullarına göre daha iyi eğitim şartlarına sahip olduğu ve merkezdeki öğrencilerin çevre sorunlarını daha iyi bildiği düşünülmektedir. Bu sonuç Özgen ve Kahyaoğlu'nun (2011), ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yaşadıkları sosyo-ekonomik ortamın, yaşadıkları kültürün etkisinin fenomenleri algılamaları üzerinde farklı etkiler yaptığı ve bu durumun katılımcıların çevre sorunu kavramını algılamaları üzerinde de etkili olduğu tespitiyle paraleldir. Aynı zamanda Yılmaz, Çelik ve Yağız'er'in (2009), kırsal kesimde yaşayanlara göre şehirde yaşayanların daha fazla çevresel kaygılara sahip olduğu ve Şama'nın (2003) da, küçük yerleşim yerlerinde yaşayanlara göre büyük yerleşim yerlerinde yaşayanların, çevreye duyarlılıklarının daha fazla olduğu sonucuyla örtüşmektedir. Alnıaçık (2010) ise, cevaplayıcının ailesinin yaşadığı

yerleşim yeri türünün, cevaplayıcının çevreci yönelimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Ancak ailesi köyde yaşayan cevaplayıcılara göre, ailesi il merkezinde yaşayan cevaplayıcıların çevre dostu davranış eğiliminin, daha yüksek olduğunu açıklamıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak Kahyaoğlu ve Özgen (2012), öğretmen adaylarının en uzun süre ikamet ettikleri yerleşim yeri ile çevre sorunlarına yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığını tespit etmiştir. Bununla birlikte, köyde yaşayan öğretmen adaylarının tutumlarının büyükşehir, şehir ve kasabada yaşayan öğretmen adaylarınınkine göre daha yüksek ve olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Özgen (2012), öğretmen adaylarının ikamet ettikleri yerleşim ünitesinin fonksiyonel özelliği ile çevre sorunlarına yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilemediğini belirtmiştir. Kalıpçı, Öztaş ve Özdemir (2009), mühendis adaylarının gerek yaşadığı kent de gerekse yaşadıkları ülkede meydana gelen çevresel kirliliğin boyutlarından haberdar olduğu ve çevreyle ilgili edinmiş oldukları bilgileri dahilinde çevreye karşı duyarlı bir yaklaşım içerisinde oldukları sonucuna varmıştır.

Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ekoloji konularına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyine yönelik uygulanan akademik başarı testi puanlarının aile gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan analiz sonucunda, aile gelir düzeyi açısından öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı fark olduğu sonucuna varılmıştır. Aile gelir düzeyi 0-950 TL olan öğrencilere göre, aile gelir düzeyi 1501-2500 TL ve 2500 TL ve üstü olan öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre aile gelir düzeyinin akademik başarıyı etkileyen önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir. Aydın ve Çepni (2012), Karabük ilindeki ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının aile gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Altın (2001), öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarında sosyo-ekonomik düzeyin yükselmesiyle olumlu yönde artış olduğunu saptamıştır. Akıllı, Kemahlı, Okudan ve Polat (2008), araştırmalarında gelir artıka tüketimin artmasına paralel olarak toplam ayak izinin arttığını vurgulamıştır. Gelir düzeyi diğer meslek gruplarına göre daha yüksek olan öğretim elemanları ile mülk ve otomobil sahibi olanların ayak izi büyüklüklerinin daha fazla olduğunu saptamıştır. Gelirin artması bireyin gıda, enerji, yakıt, yaşam alanı kullanımını ve dolayısıyla atık miktarını artırdığından, bireyin

doğaya olan baskısını ve doğadan taleplerini artırmakta ve ekolojik ayak izini büyütmektedir. Ekonomik gelir düzeyi yüksek olan ülkelerin ekolojik ayak izleri ulusal ekolojik ayak izi hesaplarına göre, dünya ortalamasının üzerinde bulunmaktadır, şeklinde görüşlerini ifade etmektedir. Alınışık (2010) ise, insan merkezilik puanlarının düşük gelir grubundaki ailelere mensup cevaplayıcıların, diğerlerinden daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Düşük gelir grubundaki öğrencilerin, insan merkeziliğe doğa merkezilikten daha çok önem verdiklerini ve bunun dışındaki faktörlerin çevre dostu davranış üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığını açıklamıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonucundan hareketle ekoloji konularıyla ilgili öğrencilerdeki akademik bilgilerin cinsiyete, anne ve baba eğitim durumuna, yerleşim yerine ve aile gelir düzeyine göre değişebildiği tespit edildiğinden bireysel ve kitlesel öneriler aşağıda sıralanmıştır.

1. Öğrencilerde ekoloji konularıyla ilgili akademik bilgi eksiklikleri tespit edildiğinden, öğretim müfredatlarına bilgilerini tamamlayıcı konular eklenebilir. Aynı zamanda kişisel farkındalıklarının geliştirilebilmesi için birey olarak üzerine düşen görev ve sorumluluklarının olduğu bilinci yerleştirilmelidir. Bunları öğrenen bireylerin anlayışlarında ve davranışlarında, doğaya yönelik olumlu değişimler görülebilir.

2. Öğrencilerin anne ve baba eğitim seviyesi yükseldikçe akademik bilgi düzeylerinin de yükseldiği tespit edildiğinden, birinci kaynak bilgi vericisi olan ailelerin ve öğretmenlerin çevre anlayışı ve bilinci konusunda, daha donanımlı ve duyarlı olması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda ailelere ve öğretmenlere çevre eğitimiyle ilgili çeşitli seminerler ve kurslar verilebilir. Böylece çocuklara rol-model olan büyüklerin tutumlarında ve davranışlarında olumlu değişimler görülebilir.

3. Yerleşim yeri değişkenine göre şehirde yaşayan öğrencilerin akademik ortalamalarının köyde yaşayan öğrencilere göre yüksek olduğu tespit edildiğinden, köy okullarının eğitim koşulları iyileştirilerek başarı seviyesi artırılabilir.

4. Öğrencilere şekil veren okulların eğitim-öğretim müfredatında çevre eğitimiyle ilgili en azından seçimsel bir ders konulabilir. Öğretmenler bu dersle ilgili

eğitim verirken evre konularında aktif görev alan çeşitli sivil toplum kuruluşlarının ve resmi kurumların yetkililerini sınıf ortamlarına davet ederek öğrencilerin doğru ve bilimsel bilgileri edinmelerini sağlayabilir. Hatta ğrencilerin bu tür sivil toplum örgütlerine asgari miktarda bağış yapmaları sağlanarak aktif katılımı gerçekleştirecek ilk adımı atmaları sağlanabilir.

5. Ekolojik sorunların ortaya çıkmasında en büyük pay sahibi olan insanların farkındalığını ve duyarlılığını artırmak gerekmektedir. Bu açıdan öğrencilerin sadece sınıf ortamında ezber bilgi düzeyinde öğrenmelerin olmaması, yani edindikleri bilgilerin kalıcı ve doğru davranışa dönüştürüldüğünü görmek adına yaşamın kendisinin içinde olmaları için beceri geliştirmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin ağaç dikim kampanyaları, doğal kaynakların bilinçli kullanımı, tasarruf bilincini geliştirecek geri dönüşüm kutularına atıkların konulması, evre temizliğini kazandırmak için temizlikle ilgili çeşitli kampanyalara aktif katılımı gibi uygulamalı etkinliklerle kazanımlar sağlanabilir. Hatta hayvanat bahçesi ya da botanik bahçesi ziyaretleri düzenlenerek doğayla iç içe olmaları; zamanını ve enerjisini gönüllü harcamaları; doğa yürüyüşleri yaparak doğayı tanımaları, sevmeleri ve belki de bu anlamda hobi geliştirmeleri sağlanabilir.

6. Geleceğin mimarları olacak bugünün çocukları, evre bilinciyle yetiştirilirse daha güvenli ve sağlıklı bir yaşam mümkün olabilecektir. evre dostu ürünlerin kullanımı ile daha yeşil bir dünya için el ele gibi kampanyalar düzenlenebilir. Çeşitli sivil toplum kuruluşları ve ilgili bakanlıkların işbirliği dahilinde, basın yayın yoluyla ve kitle iletişim araçlarıyla ekolojik dengeyi bozan sorunlara farkındalık yaratacak ve dikkat çekecek kamu spotları hazırlanarak daha geniş kitlelere ulaşımı sağlanabilir.

7. Bir sorunun çözülebilmesi için problemin anlaşılması, problemi oluşturan kaynağın veya nedenlerinin belirlenmesi ve bu nedenlerin ortadan kaldırılması gerekir. Bu bağlamda bakanlıklar, çeşitli sivil toplum kuruluşları ya da kurumlar ekoloji konuları ve sorunların çözümüyle ilgili öneriler için proje yarışmaları, turnuvalar düzenleyerek ve derece yapanlara ödül vererek bu tür katılımı destekleyebilir. Böylece bireyler motive edilerek, problem zmede istekli hale getirilerek, harekete geçirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. (2009). "Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı ve Türkiye'deki Yeri". Refik Turan, Ali Murat Sünbül ve Hakan Akdağ (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-I*. (ss. 1-24). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akıllı, H., Kemahlı, F., Okudan, K. ve Polat, F. (2008). "Ekolojik Ayak İzinin Kavramsal İçeriği ve Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Bireysel Ekolojik Ayak İzi Hesaplaması". *Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (15), 1-25.
- Akkurt, N. D. (2007). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji ve Çevre Kirliliği Konusunu Öğrenme Başarılarına ve Çevreye Yönelik Tutumlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akkuş, Z. (2013). "Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler" Ali Sinan Bilgili (Ed.). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. (ss. 1-38). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Alım, M. (2006). "Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye'de Çevre ve İlköğretimde Çevre Eğitimi". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (2), 599-616.
- Alınacı, Ü. (2010). "Çevreci Yönelim, Çevre Dostu Davranış ve Demografik Özellikler: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma". *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (20), 507-532.
- Alpagut, B. (1997). "Doğal Çevre ve İnsanın Evrimi". Ruşen Keleş (Ed.). *İnsan Çevre Toplum*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Altın, M. (2001). *Biyoloji Öğretmeni Adaylarına Çevre Eğitimi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altın, B. N. ve Oruç, S. (2008). "Çocukluk Döneminde Doğa Sporlarının Çevre Eğitiminde Kullanımı". *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (3),10-18.

- Altunkara, S. (2013). *Ekoloji Konusunda Geliştirilen Kavram Karikatürlerinin Kavramsal Anlamaya Etkisinin Araştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arslan, M. M. (2013). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Atik, A. D. (2008). *Ortaöğretim Ekoloji Konularının Öğretimi İçin Öğretmen Rehber Materyalleri Geliştirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ayaz, H. Ş. (2006). *Çoklu Zeka Temelli Öğretimin Ekoloji Kavramlarını Anlama Üzerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, F. ve Çepni, O. (2012). "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Karabük İli Örneği)". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 189-207.
- Ayyıldız, B. (2013). *Ekolojik Ekonomi Yaklaşımı ile Türkiye’de Çevresel Etkinlik Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Barr, R., Barth, J. L. ve Shermis, S. S. (2013). *Sosyal Bilgilerin Doğası*. (Çev. Ed. Cengiz Dönmez). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Carson, J. A. (2007). *The ecology of school chance: an Australian primary school’s endeavor to integrate concept-based, experiential environmental learning throughout core curriculum*. (Doctoral dissertation). USA: The University of Arizona.

- Cengiz, C. (2011). *Sosyo-Ekolojik Uygulamanın Kırsal Alandaki Öğrencilerin Fiziksel Aktivite Bilgisi ve Davranışlarına Etkileri*. (Doktora Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Coşkun, A., Baydoğan, O. ve Bölükbaş, Z. (2014). *7. Sınıf Sosyal Bilgiler Zorluk Dereceli Test Sepeti*. İstanbul: Dörtrenk Yayıncılık.
- Çabuk, B. ve Karacaoğlu, Ö. C. (2003). “Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 189-198.
- Çetin, G. (2003). *Kavram Değiştirme Öğretiminin Ekoloji Kavramlarını Anlama Üzerine Etkisi*. (Doktora Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Demirbaş, M. ve Pektaş, H. M. (2009). “İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunu İle İlişkili Temel Kavramları Gerçekleştirme Düzeyleri”. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3 (2), 195-211.
- Doğan, Y. (2008). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Yazılı Kanıt Kullanmanın Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi”. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (2), 171-186.
- Doğanay, A. (2002). “Sosyal Bilgiler Öğretimi”. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğay, G. (2010). *Ekoloji Ünitesinin Öğrenilmesinde Proje Tabanlı Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi (İstanbul İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dutcher, D. D., Finley, J. C. and Johnson, J. B. (2007). Connectivity with nature as a measure of environmental values. *Environment and Behavior*. (39), 474-495.
- Erdal, H., Erdal, G. ve Yücel, M. (2013). “Üniversite Öğrencilerinin Çevre Bilinç Düzeyi Araştırması: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği”. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, (4), 57-65.

- Erden, M. (t.y.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Erdoğan, A. ve Özsevgeç, L. C. (2012). “Kavram Karikatürlerinin Öğrencilerin Kavram Yanılgılarının Giderilmesi Üzerindeki Etkisi: Sera Etkisi ve Küresel Isınma Örneği”. *Turkish Journal of Education*, 1 (2), 1-13.
- Erkal, S., Şafak, Ş. ve Yertutan, C. (2011). “Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Bilincinin Oluşturulmasında Ailenin Rolü”. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 107-110.
- Ersöz, T. (2013). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Erten, S. (2004). “Çevre Eğitimi ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır?” *Çevre ve İnsan Dergisi*. 65/66.
- Erten, S. (2005). “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarında Çevre Dostu Davranışların Araştırılması”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 91-100.
- Feyzioğlu, E. (2011). *Ekoloji, İnsan ve Din*. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Genç, M. ve Genç, T. (2013). “Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi”. *Asya Öğretim Dergisi*, 1 (1), 9-19.
- Geray, C. (1992). *Çevre İçin Eğitim: İnsan, Çevre, Toplum*. Ruşen Keleş. (Haz.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Gezer, K., Çokadar, H., Köse, S., ve Bilen, K. (2006). “Lise Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması: Buldan Örneği”. *Buldan Sempozyumu*. <http://www.buldansempozyumu.com/kitap/2.oturum/3.pdf>. Adresinden 15.05.2015 Tarihinde Erişilmiştir.
- Gündoğan, M. B. (2012). *Uzaktan Eğitime Ekolojik Bir Yaklaşım: Sürdürülebilir Uzaktan Bilgisayar Mühendisliği Eğitimi Ekosistemi Önerisi*. (Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güney, E. (2002). *Genel Çevre Kirlenmesi*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

- Gürbüz, H., Derman, M. ve Çakmak, M. (2013). “Biyocoşunluluk Okuryazarlığı Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirliği”. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (3), 77-91.
- Kahyaoğlu, M., Daban, Ő. ve Yangın, S. (2008). “İlköğretim Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Tutumları”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 42-52.
- Kahyaoğlu, M. ve Özgen, N. (2012). “Öğretim Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5 (2), 171-185.
- Kalburan, C. F. N. (2009). “Çocuklar İçin Çevresel Tutum Ölçeği” ile “Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği” nin Geçerlik Güvenirlik Çalışması ve Çevre Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi. (Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kalıpçı, E., Öztaş, H. ve Özdemir, C. “Çevre Mühendisliği Öğrencilerinin Çevre ile İlgili Bilgilerini Günlük Yaşama Uygulayabilme Düzeyleri” [Bildiri], *Fen, Sosyal ve Çevre Eğitiminde Son Gelişmeler Sempozyumu*, (Kasım 2009), Giresun.
- Karakaya, E. ve Özçağ, M. (2004). “Sürdürülebilir Kalkınma ve İklim Değişikliği: Uygulanabilecek İktisadi Araçların Analizi”.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karataş, A. ve Aslan, G. (2012). “İlköğretim Öğrencilerine Çevre Bilincinin Kazandırılmasında Çevre Eğitiminin Rolü: Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi Örneği”. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turksh*, 4 (2), 259-276.
- Karatekin, K. (2011). “Sosyal Bilgilerde Çevre Eğitimi”. Refik Turan, Ali Murat Sünbül ve Hakan Akdağ (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-II*. (ss. 269-285). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Kaya, E., Akıllı, M. ve Sezek, F. (2009). “Lise Öğrencilerinin Çevreye Karşı Tutumlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesi”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (18), 43-54.
- Kaya, K. (2013). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. Ankara: İmyay Yayıncılık.
- Keleş, Ö. (2007). *Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Çevre Eğitimi Aracı Olarak Ekolojik Ayak İzinin Uygulanması ve Değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılıç, S. ve İnal, M. E. (2010). “Yüksek Öğretimde Çevre Eğitimi Alan ve Almayan Öğrencilerde Çevre Bilinci: Niğde Üniversitesi Örneği”. *Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 70-83.
- Kısa, F. (2007). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Beyin Fırtınası Tekniğiyle Kavram Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarı Düzeylerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Koçhan, A. (2002). “Sürdürülebilir Gelecek İçin Ekolojik Tasarım”. *Yapı Dergisi*, (249), 46 -52.
- Koçyiğit, Ş. (2002). *İlköğretim II. Kademedeki Sosyal Bilgiler Dersinin Hedeflerine Ulaşma Derecesi Şereflikoçhisar İlçesi Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lee, J. C. ve Williams, M. (2006). *Environmental and Geographical Education for Sustainability: Cultural Contexts*. New York. USA: Nova Science Publishers, Inc.
- Louv, R. (2012). *Doğadaki Son Çocuk*. (Çev. Ceyhan Temürcü). Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları. (2005).
- Maskan, A. K., Efe, R., Gönen, S. ve Baran, M. (2006). “Farklı Branşlardaki Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarının Nedenleri, Eğitimi ve Çözümlerine

İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma". *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (32), 1-12.

MEB. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı. Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> (13.10.2013).

MEB. (2005a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

MEB. (2005b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

Meydan, A., Doğu, S. ve Dinç, M. (2009). "Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunları Konusundaki Farkındalık ve Duyarlılıkları". *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 153-168.

Moffatt, M. (1957). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Çev. F. Oran). İstanbul: Maarif Basımevi.

National Council for the Social Studies (1994). *Expectations of Excellence: Curriculum Standards for Social Studies*, Washington DC: National Council for the Social Studies.

Okur, E. (2012). *Sınıfdışı Deneyimsel Öğretim: Ekoloji Uygulaması*. (Doktora Tezi). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ozner, F. S. (2004). *Çevre (Doğa) Eğitimi*. Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar - Ekolojik, Ekonomik, Politik ve Yönetimsel Perspektifler-.

Ödün, S. (2013). *Ortaöğretim Programlarının Biyoloji Ders Kitaplarında Ekoloji Ünitelerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özer, U. (1993). *Yükseköğretimde Çevre İçin Eğitim, Çevre Eğitimi*. Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını.

Özey, R. (2005). *Çevre Sorunları*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

- Özgen, N. (2012). “Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları: Türkiye Örneği”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 403-422.
- Özgen, N. ve Kahyaoğlu, M. (2011). “Farklı Fonksiyonel Özelliğe Sahip Yerleşim Ünitelerinde İkamet Eden İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunlarını Algılama ve Çözüm Önerileri: Fenomenografik Bir Araştırma”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (38), 136-157.
- Öztürk, C. (2009). “Sosyal Bilgiler Öğretimi”. Cemil Öztürk (Ed.). *Demokratik Vatandaşlık Eğitimi.* , Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, G. (2010). *İlköğretim 7. Sınıflarda Çevre Eğitimi İçin Ekolojik Ayak İzi Kavramının Kullanılması ve Değerlendirilmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Palmer, J. (1998). *Environmental Education in the 21st Century: Theory, Practice, Progress and Promise.* UK, London: Routledge.
- Polat, G. (2012). *Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Öncesi ve Sonrası Çevre Sorunu ve Ekolojik Ayak İzi Anahtar Kavramları ile İlgili Bilişsel Yapılarının Ortaya Konması.* (Doktora tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Polat, G. ve Bahar, M. (2012). “Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunları Hakkında Bilişsel Yapılarının Tespiti”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,
- Soylu, H. (2006). *Cinsiyetin ve Mantıksal Düşünme Yeteneğinin Öğrencilerin Ekolojik Kavramları Anlama ve Fen Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi.* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu.* Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sungurtekin, Ş. (2001). “Uygulamalı Çevre Eğitimi Projesi” Kapsamında Ana ve İlköğretim Okullarında “Müzik Yoluyla Çevre Eğitimi”. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV (1), 167-178.
- Şahin, N. F., Cerrah, L., Saka, A. ve Şahin, B. (2004). “Yüksek Öğretimde Öğrenci Merkezli Çevre Eğitimi Dersine Yönelik Bir Uygulama”. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (3), 113-128.
- Şama, E. (2003). “Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları”. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 99-110.
- Şen, A. N. (2011). *10. Sınıf Biyoloji Dersinde Okutulan Populasyon Ekolojisi Konusunun Öğretilmesinde Sunuş Yolu ve Gezi – Gözlem Yöntemi Kullanılarak Öğrenme Üzerindeki Etkisinin Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şenol, H., Abanoz, H. ve Ünlü, D. (2014). *5. Sınıf Sosyal Bilgiler Soru Bankası*. Ankara: Açı Yayınları.
- Tahiroğlu, M. (2006). *İlköğretim Okullarının İkinci Kademesinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Karşılaştıkları Güçlükler (Aksaray İli Örneğidir)*. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temelli, A., Kurt, M. ve Kurt, S. K. (2011). “İlköğretim Öğretmenlerinin Küresel Isınmaya İlişkin Görüşleri”. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4 (2), 208-220.
- Tunç, A. Ö., Ömür, G. A. ve Düren, A.Z. (2012). “Çevresel Farkındalık”. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47, 227-246.
- Turan, S. (2009). *Eleştirel Düşünme Becerilerini Temel Alan Biyoloji Dersinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Ekolojik Etik Yaklaşımlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türkiye Çevre Vakfı Yayını. (1993). *Çevre Eğitimi*. Ankara. Tema Vakfı, (t.y.), Erişim tarihi: 04 Nisan 2006, <http://www.tema.org.tr>

- Tüysüz, S. (2013a). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabı (Birinci Kitap)*. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- Tüysüz, S. (2013b). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabı (İkinci Kitap)*. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- Uğurlu Baloğlu, N. (2014). “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Teknoloji Araçlarının Kullanımı”. Mustafa Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi (ss. 243-265)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Uzun, N. ve Sağlam, N. “Ortaöğretim Kurumlarında Çevre Eğitimi ve Öğretmenlerin Çevre Eğitim Programları Hakkındaki Görüşleri” [Bildiri], *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, (2005), Denizli.
- Ünlü, D. ve Abanoz, H. (2014). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Soru Bankası*. Ankara: Türev Yayıncılık.
- Ünlü, D., Abanoz, H. ve Acar, E. (2014). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Soru Bankası*. Ankara: Açı Yayınları.
- Ünlü, D., Abanoz, H. ve Acar, E. (2014). *7. Sınıf Sosyal Bilgiler Soru Bankası*. Ankara: Açı Yayınları.
- Ünlü, D., Abanoz, H. ve Aydoğan, A. (2014). *5. Sınıf Sosyal Bilgiler Soru Bankası*. Ankara: Türev Yayıncılık.
- Ünlü, D., Topal, A. ve Abanoz, H. (2014). *7. Sınıf Sosyal Bilgiler Soru Bankası*. Ankara: Türev Yayıncılık.
- Ünlü, İ., Sever, R. ve Akpınar, E. (2011). “Türkiye’de Çevre Eğitimi Alanında Yapılmış Küresel Isınma ve Sera Etkisi Konulu Akademik Araştırmaların Sonuçlarının İncelenmesi”. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 39-54.
- Vural, M. (2003). *En Son Değişiklikleriyle İlköğretim Okulu Programı*. Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.

- Yazıcı, H. ve Koca, M.K. (2014). “Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı”. Bayram Tay ve Adem Öcal (Ed.). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi (ss. 19-39)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C., Bacanak, A. ve Özsoy, S. (2012). “Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Karşı Duyarlılıkları”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (1), 121-134.
- Yılmaz, F. ve Gültekin, M. (2012). “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çevre Sorunları Bağlamında Öğrenim Gördükleri Programa İlişkin Görüşleri”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 120-132.
- Yılmaz, V. Çelik, H. E. ve Yağizer, C. (2009). “Çevresel Duyarlılık ve Çevresel Davranışın Ekolojik Ürün Satın Alma Davranışına Etkilerinin Yapısal Eşitlik Modeliyle Araştırılması”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 1-14.
- <http://web.ogm.gov.tr/birimler/merkez/> (Erişim Tarihi:13.06.2014).
- <http://www.cevreonline.com/index.htm> (Erişim Tarihi:13.06.2014).
- <http://www.sertermuhendislik.com/blog/cevre-kirliligi-cesitleri/> (Erişim Tarihi: 24.05.2015).
- <http://web.sakarya.edu.tr/~saimo/ders-unite01.htm> (Erişim Tarihi: 09.05.2015).
- <http://www.permacultureturkey.org/nedir/> (Erişim Tarihi: 24.05.2015).
- <http://permakulturplatformu.org/2015/05/13/permakulturun-etik-ilkeleri/> (Erişim Tarihi: 24.05.2015).
- http://webnaturel.com/index.asp?alt_cat_id=59&cat_id (Erişim Tarihi: 19.05.2015).
- http://www.eto.org.tr/?page_id=41 (Erişim Tarihi: 19.05.2015).
- <http://www.tugem.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 24.05.2015).
- <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com> (Erişim Tarihi: 31.05.2015).
- <http://www.fenokulu.net/portal/sayfa.php?> (Erişim Tarihi: 31.05.2015).
- <http://www.biyolojidersnotlari.com/ekosistem-ekolojisi-ekosistemin-yapisi.html> (Erişim Tarihi: 31.05.2014).
- <http://www.tarim.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 31.05.2014).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Organik_tar%C4%B1m (Erişim Tarihi: 10.06.2015).

<http://www.ecas.com.tr/turkiyede-organik-tarim> (Erişim Tarihi: 10.06.2015).

<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> (Erişim Tarihi: 15.05.2015).

<http://www.devplan.org/> (Erişim Tarihi: 13.05.2015).

http://www.rec.org.tr/index.php?module=press&item=press_archieve&next=141
(Erişim Tarihi: 01.07.2015).

EKLER

EK 1: Araştırma İzni

T.C.
KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

25/02/2015

Sayı : 35776031/605/2098998
Konu: Anket Uygulaması (Yasemin ATMACA)

ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)
ADİYAMAN

İlgi: a) 20/02/2014 tarihli ve 947 sayılı yazınız.
b) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0-3616 sayılı Araştırma Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri hakkındaki 2012/13 nolu Genelge.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, tezli yüksek lisans öğrencisi Yasemin ATMACA'nın "Ortaokul 5,6. Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımların Gerçekleştirme Düzeyinin Çeşitli Değişkinler Açısından İncelenmesi" konulu anket çalışması, İlimiz Pazarcık İlçesine bağlı ortaokul öğrencilerine, 2014 - 2015 Eğitim Öğretim Yılında eğitimi öğretimi aksatmamak kaydıyla uygulanması Müdürlüğümüz Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülmüştür.

Söz konusu anket çalışması sonucunun, Müdürlüğümüze CD ortamında gönderilmesini rica ederim.

Mehmet Emin AKKURT
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

EKLER:
1- Araştırma Değerlendirme Formu (1 adet)
2-Taahhütname Tutanağı (2 adet)

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı İle Aynıdır. 25/02/2015

Yenişehir Mahallesi Cahit Zarifoğlu Caddesi
46100/ KAHRAMANMARAŞ
e-posta: arge46@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mesud AYDIN (Öğretmen)
Fatih KAYNAR (Öğretmen)
Tel: 0 344 223 50 17 Dâhili: 163

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3f9e-f1b7-3956-94a3-f7e5 kodu ile teyit edilebilir.

EK - 1

ARAŞTIRMA TAMAMLANDIKTAN SONRA, ARAŞTIRMANIN TESLİMİNE İLİŞKİN TAAHHÜTNAME TUTANAĞI

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Yasemin ATMACA
Bağlı bulunduğu Üniversite/Kurum	Adıyaman Üniversitesi
Araştırmanın konusu	“Ortaokul 5,6 ve 7. Sınıfların Sosyal Bilgiler Derslerinde Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”
Teslim edilen araştırma örneği türü ve sayısı Adet elektronik ortamda CD / Basılı materyal
Araştırmayı teslim alan kurum	Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Yukarıda yazılı araştırma örneğini Millî Eğitim Müdürlüğü Ar-Ge Bölümüne teslim etme taahhüt ederim.

.../.../20....

Araştırma Sahibi

Yasemin ATMACA

FORM: 2

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Yasemin ATMACA
Kurumu/ Üniversitesi	Adıyaman Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Kahramanmaraş
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Kahramanmaraş İli Pazarcık İlçesinde Bulunan Köy ve Merkez Okullarının 8. Sınıf Öğrencileri
Araştırmanın konusu	“Ortaokul 5,6 ve 7. Sınıfların Sosyal Bilgiler Derslerinde Ekoloji Konularına İlişkin Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/ tez önerisi	Araştırma
Veri toplama araçları	Araştırmada tarama modeli kullanılacaktır.
Görüş istenilecek Birim/Birimler	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Araştırma kapsamında; Kahramanmaraş İli Pazarcık İlçesine bağlı yukarıda belirtilen okullarda araştırma çalışmalarının yapılması komisyonumuzca uygun görülmüştür.	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.

KOMİSYON

...../02/2015
Ahmet ARKUNCU
Komisyon Başkanı

Mesud AYDIN
Üye

Fatih KAYNAR
Üye

EK 2: İzin Mailleri

Outlook.com - yaseminatmaca32@hotmail.com

Güvenliğinizin korunmasına yardımcı olmak için, Internet Explorer bu web sitesinin güvenlik sertifikası hataları bulunan içeriği görüntülemesini engelledi. Seçenekler için burayı tıklayın...

Outlook.com Yeni Yanıtla Sil Arşivle Gereksiz Süpür Şuraya taşı Kategoriler

E-postada ara

Klasörler

Gelen kutusu 15

Arşiv

Gereksiz 1

Taslaklar 23

Gönderilmiş

Silinmiş

Yeni klasör

Re: İZİN İSTEĞİ

Nurettin.Ozgen@ankara.edu.tr (Nurettin.Ozgen@ankara.edu.tr) Kişilere ekle 23.06.2015

Kime: jasmın atmaca

Merhaba sevgili Jasmın;
Elbette ki referans gösterip Şekli kullanabilirsiniz...
Hiç bir sorun yok.

Başarılar dilerim.

Nurettin ÖZGEN

2015-06-23 12:19, jasmın atmaca yazmış:
> MERHABA SAYIN HOCAM,
> BEN ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ'NDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ
> ÜZERİNE YÜKSEK LİSANS YAPMAKTAYIM. ÇEVRE SORUNLARIYLA İLGİLİ
> TEZ ÇALIŞMAMDA SİZE AIT BİR ŞEKLİ KULLANABİLMEK İÇİN
> İZİNİNİZİ İSTİYORUM. ŞEKLİNİZİN "FARKLI FONKSİYONEL

Outlook.com - yaseminatmaca32@hotmail.com

Güvenliğinizin korunmasına yardımcı olmak için, Internet Explorer bu web sitesinin güvenlik sertifikası hataları bulunan içeriği görüntülemesini engelledi. Seçenekler için burayı tıklayın...

Outlook.com Yeni Yanıtla Sil Arşivle Gereksiz Süpür Şuraya taşı Kategoriler

E-postada ara

Klasörler

Gelen kutusu 15

Arşiv

Gereksiz 1

Taslaklar 23

Gönderilmiş

Silinmiş

Yeni klasör

Re: İZİN İSTEĞİ

Mustafa KAHYAOGU (mustafa.kahyaoglu56@gmail.com) Kişilere ekle 23.06.2015

Kime: jasmın atmaca

Merhaba Jasmın
Atıf yaparak tabii ki kullanabilirsiniz.

23 Haziran 2015 12:19 tarihinde jasmın atmaca <yaseminatmaca32@hotmail.com> yazdı:

MERHABA SAYIN HOCAM,
BEN ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ'NDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ÜZERİNE YÜKSEK LİSANS YAPMAKTAYIM.
ÇEVRE SORUNLARIYLA İLGİLİ TEZ ÇALIŞMAMDA SİZE AIT BİR ŞEKLİ KULLANABİLMEK İÇİN İZİNİNİZİ
İSTİYORUM. ŞEKLİNİZİN "Farklı Fonksiyonel Özelliğe Sahip Yerleşim Ünitelerinde İkamet Eden
İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunlarını Algılama ve Çözüm Önerileri: Fenomenografik Bir
Araştırma" BAŞLIKLIL ÇALIŞMAMIZDA GEÇMEKTEDİR. İZİN METNİNİZİ MAİL ADRESİME
YOLLARSANIZ ÇOK SEVİNİRİM. ŞİMDİDEN TEŞEKKÜR EDER, KOLAYLIKLAR DİLERİM. SAYGILARIMLA...

Outlook.com - yaseminatmaca32@hotmail.com

Güvenliğinizin korunmasına yardımcı olmak için, Internet Explorer bu web sitesinin güvenlik sertifikası hataları bulunan içeriği görüntülemesini engelledi. Seçenekler için burayı tıklayın...

Outlook.com Yeni Yanıtla Sil Arşivle Gereksiz Süpür Şuraya taşı Kategoriler

E-postada ara

Klasörler

Gelen kutusu 17

Arşiv

Gereksiz 5

Taslaklar 22

Gönderilmiş

Silinmiş

KUBRA

Yeni klasör

(Konu yok)

MURAT ÇİL 12:24

Kime: jasmın atmaca

SAYIN YASEMİN ATMACA,
"ORTAOKUL 5, 6 VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE EKOLOJİ KONULARINA İLİŞKİN
KAZANIMLARIN GERÇEKLEŞME DÜZEYİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ" BAŞLIKLIL
TEZ ÇALIŞMAMIZDA BANA AIT OLAN "EKOLOJİ BİLİMİNİN DİĞER BİLİM DALLARI İLE BAĞLANTISI" NI
GÖSTEREN ŞABLONU ATIF YAPARAK KULLANABİLİRSİNİZ. BAŞARILAR DİLİYORUM.

EK 3: Ekoloji Kazanımlarına Yönelik Akademik Başarı Testi (Pilot Uygulama-1)

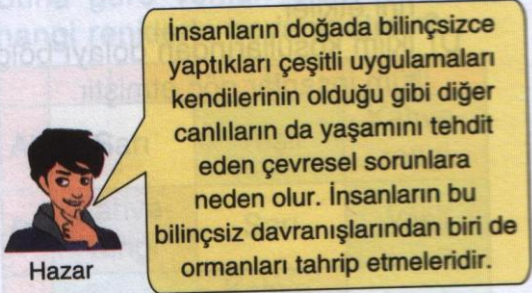
ADI:

SOYADI:

SINIFI:

OKULU:

1. Soru:

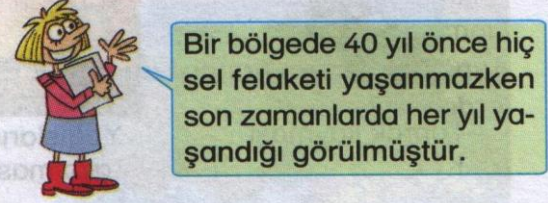
Hazar

İnsanların doğada bilinçsizce yaptıkları çeşitli uygulamaları kendilerinin olduğu gibi diğer canlıların da yaşamını tehdit eden çevresel sorunlara neden olur. İnsanların bu bilinçsiz davranışlarından biri de ormanları tahrip etmeleridir.

Hazar, aşağıdakilerden hangisini insanların bu davranışları sonucunda ortaya çıkan sorunlardan biri olarak gösteremez?

A) Erozyonun artmasını
B) Organik tarımın yaygınlaşmasını
C) Su taşkınlarının artmasını
D) Yabani hayvan türlerinin azalmasını

2. Soru:

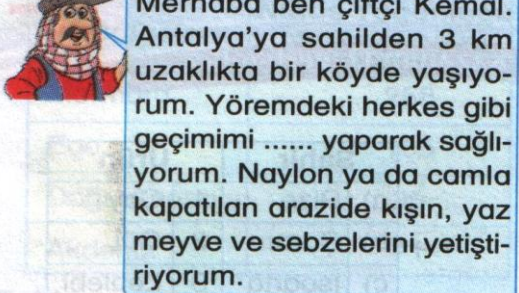

Bir bölgede 40 yıl önce hiç sel felaketi yaşanmazken son zamanlarda her yıl yaşandığı görülmüştür.

Bu bölgede neyin değişmesi selleri arttırmıştır?

A) Nüfusunun göç etmesi
B) Yağışların azalması
C) Çayır ve meraların artması
D) Ağaçların azalması

3.Soru:

Merhaba ben çiftçi Kemal. Antalya'ya sahilden 3 km uzaklıkta bir köyde yaşıyorum. Yöremdeki herkes gibi geçimimi yaparak sağlıyorum. Naylon ya da camla kapatılan arazide kışın, yaz meyve ve sebzelerini yetiştiriyorum.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) sebzeçilik B) bağcılık
C) meyvecilik D) seracılık

4. Soru:

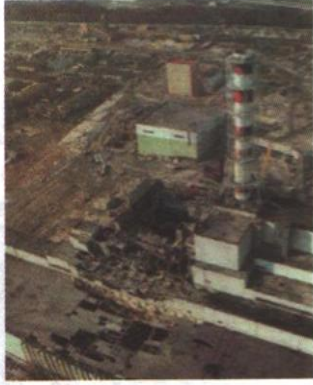

Yukarıdaki diyagram öncelikle aşağıdakilerden hangisinin kanıtıdır?

- A) Doğal kaynakların sınırsız olmadığı
B) Doğal kaynakların bilinçli tüketilmesi gerektiğinin
C) İnsan için suyun çok önemli bir yere sahip olduğunun
D) Doğal kaynaklara verilecek zararın yine bizi etkilediğinin

5. Soru:

Ukrayna'da 1986 yılında yaşanan Çernobil faciası 20. yüzyılın en büyük çevre sorunlarından biridir. Nükleer santralde meydana gelen kaza sonrası radyasyon sızmasıyla bir çok ülke bu durumdan etkilenmiştir. Ülkemizde de kazanın etkileri uzun yıllar hissedilmiş ve bu yüzden sayıları kesin olarak bilinmemekle birlikte bir çok insan hastalıklara yakalanmıştır.

Metinden yararlanarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Büyük çevre sorunlarında ülkelerin işbirliği yapmalarının önemli olduğuna
- B) Çevre sorunlarının uluslararası boyutta olabileceğine
- C) Çevre sorunlarının ekonomik olarak gelir getirebileceğine
- D) Çevre sorunlarının doğal hayatı ve insan yaşamına zarar verebileceğine

6. Soru:

Atom çekirdeğinin parçalanması ile elde edilen çok güçlü enerjiye, nükleer enerji denir.

Buna göre, nükleer enerjinin kullanım alanlarından hangisinin insanlığın yararına olduğu söylenemez?

- A) Arkeolojik kazı çalışmalarında kullanılması
- B) Atom ve hidrojen bombalarının yapılması
- C) Besinlerin mikroptan arındırılması
- D) Adli tıpta kullanılması

7.Soru:

Kyoto Sözleşmesi, sanayileşmiş ülkeleri başta karbondioksit olmak üzere dünyanın ısınmasına yol açan gazların salınımını sınırlandırmak zorunda bırakıyor.

Sözleşme, başta petrol olmak üzere fosil enerji kaynaklarının kullanımına kısıtlama getiriyor.

Gazete haberindeki konuya en uygun başlık aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Küresel Isınmanın Nedenleri
- B) Küresel Isınmanın Sonuçları
- C) Küresel Isınmanın Türkiye'ye Etkileri
- D) Küresel Isınmaya Karşı Alınan Önlemler

8.Soru:

Günümüzde yaşanan çevre sorunları ve bunların yol açtığı gelişmeler en önemli gündem maddeleri arasında yer almaktadır. Bu sorunların önlenmesinde bireylere, sivil toplum kurumlarına ve de kamu kuruluşlarına görevler düşer.

Buna göre bireysel olarak uyguladığımız aşağıdaki davranışlardan hangisi bu sorunların çözümüne katkı sağlamaz?

- A) Konutlarımızda yakıt olarak daha çok odun kullanılması
- B) Ambalaj malzemesi olarak geri dönüşümü olan maddelerin seçilmesi
- C) Tükettiğimiz sebze ve meyvelerin organik olmasına dikkat edilmesi
- D) Evimiz ve işyerimizdeki sarf ettiğimiz suların israf etmeden kullanılması

9. Soru:

İnsanoğlu doğadan yararlanma konusunda sınırları aşmıştır. Sınırların aşılmasıyla birlikte yeryüzünde bütün canlıları etkileyen küresel sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi bu gelişmeler sonucunda ortaya çıkan durumlardan biri değildir?

- A) Ozon tabakasının incilmesi
- B) Nüfusun hızlı artması
- C) İklimlerde değişikliklerin yaşanması
- D) Bazı canlı türlerinin yok olması

10. Soru:

İnsanlar yaşadıkları doğal ortamı değiştirerek, onlardan çeşitli şekillerde yararlanır.

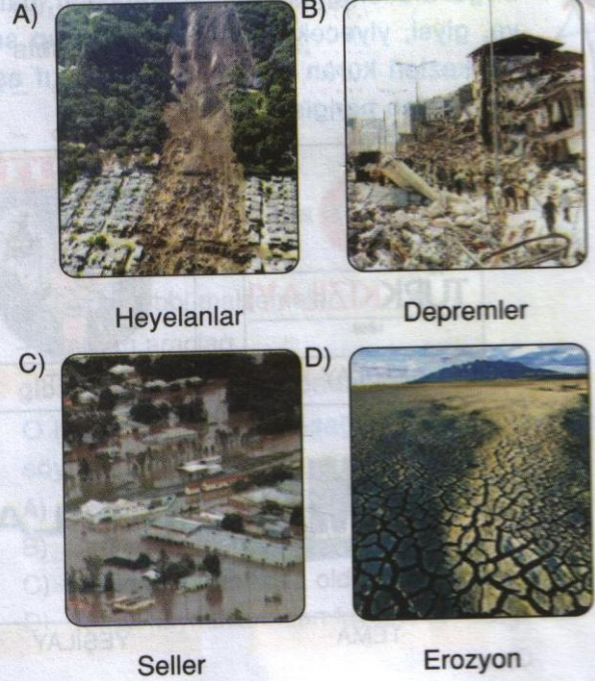
Buna göre aşağıdakilerden hangisi insanların doğal ortamı değiştirerek akarsulardan yararlanma olanaklarından biri değildir?

- A) Turizm faaliyetleri gerçekleştirmek
- B) Enerji üretmek
- C) Tarımsal verimi artırmak
- D) Yer altı kaynakları çıkarmak

11. Soru:

İnsanlar yaptıkları çeşitli faaliyetler sonucunda doğaya zarar vermekte ve bazı afetlerin oluşumuna neden olmaktadır.

Buna göre aşağıda verilen doğal afetlerden hangisinin oluşumunda insanların doğaya verdiği zararın etkisi yoktur?

12. Soru:

İnsanlar büyük tesis ya da fabrika kurmakta tek başına yeterli olanaklara sahip olamayabilir.

Böyle durumlarda birkaç girişimci biraraya gelir.

Sermaye tecrübelerini birleştirirler.

Ülke ekonomisi canlanır.

.....

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda boş bırakılan yere yazılabilecek bir ifadedir?

- A) İşsizlik artar.
- B) Üretim azalır.
- C) İşsizlik azalır.
- D) Milli gelir azalır.

13. Soru:

Yaşantımızı sürdürmek için doğal kaynaklardan yararlanıyoruz. Ancak hiç bitmeyecekmiş gibi görünen bu kaynakların bilinçsizce tüketilmesi insan yaşamını olumsuz olarak etkileyecektir.

Aşağıdakilerden hangisi bu duruma yol açan faaliyetlerden biri değildir?

- A) Orman alanlarının tarım alanlarına dönüştürülmesi
- B) Bütün katı ve sıvı atıkların toprağa gömülmesi
- C) Enerji üretiminde doğalgaz yerine hidroelektrik santrallerin kurulması
- D) Kıyıların hızla doldurularak yerleşime açılması

14. Soru:

Aşağıdaki problemlerin hangisinde ülkeler birbirinin yardımına daha çok ihtiyaç duyarlar?

- A) Heyelan
- B) Küresel ısınma
- C) Sanayileşme
- D) Çarpık kentleşme

15. Soru:

Yaşadığımız yüzyılın en önemli gelişmelerinden biri teknolojik aletlerin küçültülmesi ve bu aletlerin kapasitelerinin genişletilerek hizmete sunulmasıdır.

Bu teknolojiye bağlı gelişmeler dikkate alındığında;

- I. Akıllı ürünler,
- II. Dayanıklı aletler,
- III. Tıbbi araçlar...

hangilerinde ilerlemenin sağlanması beklenir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I, II ve III

16. Soru:

Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) sadece çocuklar ve onların ihtiyaçları için çalışan tek dünya örgütüdür. Halen 158 ülkede, yerli halklar ve hükümetlerle çocukların yeteneklerini en üst seviyede geliştirmek için sağlık, eğitim ve koruma alanlarında uzun vadeli programlar yürütmekte ve acil durumlarda yardım çalışmaları yapmaktadır. Hükümetlerle ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak hastalıklara, savaşlara ve çocuk sorunlarına çözüm arar.

Yukarıda verilen bilgiye göre UNICEF ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Tüm dünya çocuklarının sağlığını ve eğitimini önemseydiğine
- B) Yetenekli çocukların özel eğitim almasını hedeflediğine
- C) Kısa ve uzun vadeli çözüm arayışı içinde olduğuna
- D) UNICEF'in sadece çocuklar için çalışan bir dünya örgütü olduğuna

17. Soru ve 18. Soru:

"Bu dünya bize atalarımızdan miras değil, çocuklarımızdan emanettir."

Filiz

17. ve 18. Soruları aşağıda verilenlere göre yanıtlayınız.

Bu sözü belirten Filiz için aşağıdakilerden daha çok hangisi söylenebilir?

- A) Çevre korumayla ilgili olarak kişisel sorumluluğunun farkındadır.
- B) Çevre korumasıyla ilgili planlar yapmaktadır.
- C) Geçmişe büyük özlem duymaktadır.
- D) Fabrikaların kapatılmasını istemektedir.

Filiz'in pankarta yazdığı sözden yola çıkarak aşağıda verilenlerden hangisine ulaşamaz?

- A) Çevre sorunlarına karşı duyarlı olunmalı.
- B) Dünya kaynakları bolca tüketilmeli.
- C) Gelecekle ilgili çalışmalar yapılmalı.
- D) Küresel sorunlara çözümler üretilmeli.

19. Soru:

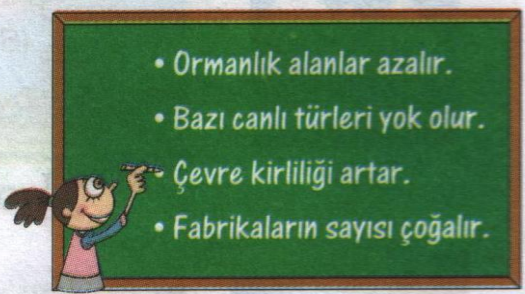

Yaşamakta olduğumuz her türlü çevre sorunu, küreselleşmiş bir sorun durumundadır. Bu nedenle yaşanacak her zorluk, gezegendeki tüm ülkeleri ilgilendirir.

Çevre sorunlarıyla ilgilenen yukarıdaki konuşmacının söylediklerine aşağıdakilerden hangisi kanıt gösterilemez?

A) Her yıl çıkan orman yangınları sonunda çölleşme hızla yayılmaktadır.
 B) Bilinçsizce kullanılan kimyasal gübreler toprağın kirlenmesine neden olmaktadır.
 C) Yasaklar yüzünden birçok dil yeryüzünden silinmektedir.
 D) Ulaşım araçlarının çıkardığı karbondioksit gazı havayı kirletmektedir.

20. Soru:

• Ormanlık alanlar azalır.
 • Bazı canlı türleri yok olur.
 • Çevre kirliliği artar.
 • Fabrikaların sayısı çoğalır.

Cansu'nun tahtaya yazdıklarından kaç tanesi doğal ortamın yok edilmesinin sonuçlarındandır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

21. Soru:

İstanbul çok kalabalık bir şehir. Nüfus yoğunluğu, çevre kirliliği üzerinde etkilidir. Ayrıca daha birçok olumsuzluk yaşanmasına neden olan bu kalabalık, doğal çevreyi de tahrip etmektedir.

İstanbul'un yukarıda bahsedilen olumsuzlukları yaşamasında hangi ekonomik faaliyet daha çok etkili olmuştur?

A) Tarım B) Hayvancılık
 C) Turizm D) Sanayi

22. Soru:

Burası salça fabrikası için gayet uygun öyle değil mi?

Sinan Bey
Kemal Bey

Domates ve farklı sebzelerin üretim alanlarının başında gelen Çanakkale ve çevresini ziyaret eden Sinan Bey, arkadaşı Kemal Bey'e fabrika hakkındaki fikrini sorar.

Kemal Bey'in bu soruya aşağıdaki yorumlardan hangisini yapması uygun olmaz?

A) Burada yeterli ham madde yok.
 B) Şehirdeki insan gücü yeterli.
 C) Bol üretim var.
 D) Yatırım için gayet uygun bir yer.

23. Soru:

Elif

Türkiye dünyada erozyon ile en fazla toprak kaybeden ülkelerden biridir. Ülkemizin doğal koşulları yanında insanın doğaya müdahalesi temeline dayanan yapay etkenler erozyonun şiddetini daha da arttırmaktadır.

Elif verdiği bu bilgiyi desteklemek amacıyla aşağıdakilerden hangisini bu yapay etmenler arasında gösterebilir?

A) Kurak iklim koşullarının hâkim olması
B) Doğal bitki örtüsünün tahrip edilmesi
C) Akarsulardan hidroelektrik üretilmesi
D) Yeraltı kaynaklarının ekonomiye kazandırılması

24. Soru:

Aşağıdakilerden hangisi ülkeler arasındaki yardımlaşmaya örnek olamaz?

A) Türkiye'nin Yunanistan'daki yangının söndürülmesi için uçak göndermesi
B) Birleşmiş Milletlerin Afrika'daki çocuklara gıda yardımında bulunması
C) Kuzey Kore'nin, Güney Kore'den gelen insanları ülkeye almaması
D) Türkiye'nin Irak'taki yaralıları Ankara'daki hastanelerde tedavi etmesi

25. Soru:

Aylin

Merhaba ben Aylin, teknoloji ile ilgileniyorum ve bu alandaki her şeyi merak ediyorum. Geçenlerde okuduğum makede, soğuk sularda yaşayan bir balığın genlerinin domates tohumlarına aktarıldığı ve böylece soğuk iklime dayanıklı yeni bir domates türü elde edildiği anlatılıyordu.

Aylin'in hakkında bilgi verdiği teknoloji alanı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nanoteknoloji
B) Nükleer teknoloji
C) Gen teknolojisi
D) Bio teknoloji

26. Soru:

Hardal gazı ve tank gibi gelişmiş teknoloji ürünü olan savaş araçları, I. Dünya Savaşı'nda çok can kaybına ve çevresel felaketlere yol açmıştır. **Bu olumsuz durum karşısında insanlığı koruma içgüdüleriyle aşağıdakilerden hangisi kurulmuştur?**

- A) Balkan Antantı
B) Nato
C) Sivil Savunma Teşkilatı
D) Avrupa Birliği

27. Soru:

Karbondioksit oranı artıyor.
Okyanuslar ısınıyor.
Buzullar eriyor.
Deniz seviyesi yükseliyor.
Orman yangınları artıyor.
Irmaklar kuruyor.

Yukarıdaki şemaya verilebilecek en doğru başlık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kanun Nasıl Yapılır?
B) Barış Nasıl Korunacak?
C) Küresel Isınma Aç Bırakacak?
D) Etkiledik, Etkilendik?

28. Soru:

Aşağıdakilerden hangisi insanların doğayı değiştirme nedenlerinden biri değildir?

- A) Yollar açmak
B) Ağaçlandırma yapmak
C) Tüneller yapmak
D) Barajlar inşa etmek

29. Soru:

Ülkemizde yaşadığımız bölgenin coğrafi özellikleri, doğal afetlerin temel sebeplerindedir. Bunun yanında insanların bazı uygulamaları da doğal afetlerin oluşumuna neden olmaktadır.

Ayşe

Bu açıklamayı yapan Ayşe, insanların faaliyetleriyle oluşumunda etkili olduğu doğal afetlere aşağıdakilerden hangisini örnek olarak gösterir?

- A) Volkanik patlama
- B) Erozyon
- C) Deprem
- D) Tsunami

30. Soru:

6-B sınıfı öğrencileri geliştirdikleri projede örnek yatırım olarak, çay yetişen Rize'de çay fabrikası, buğday yetişen Konya'da un fabrikası, nohut yetişen Çorum'da leblebi fabrikası açmayı önermişler, projeye ilgili olarak da bir slogan yazmışlardır.

Aşağıdakilerden hangisi 6-B sınıfının hazırladığı slogan olabilir?

- A) Nerede iş gücü ucuzsa biz hemen orada açarız bir fabrika.
- B) Onu, bunu bilmem, fabrikamı ulaşım ağı iyi olan yerden başka bir yerde açmam.
- C) Büyük merkezde olsun, ülkenin dört bir tarafından gelen ürünler orada kutulansın.
- D) Ham maddeye yakın olsun, orada üretilenler hemen orada işlenip paketlenilsin.

31. Soru:

Ülkemizin doğal kaynaklarından biri de ormanlarımızdır. Bu kaynaklarımızın bilinçsizce yok edilmesi, zarar görmesi ülkemizde bazı sonuçların ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Aşağıdakilerden hangisi bu durumun ülkemizde yol açtığı olumsuz sonuçlarına örnek gösterilemez?

- A) Erozyon ve sel oluşumunun artması
- B) Bazı canlı türlerinin yok olması
- C) Tarım alanlarının genişlemesi
- D) Hava kirliliğinin artması

32. Soru:

2010 Haiti depreminde, pek çok insan öldü ve evsiz kaldı. Ülkede insanlar maddi ve manevi olarak büyük sıkıntılara maruz kaldı.

Böyle bir durumda, dünya devletlerinin yapması gereken, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) O ülkeyle olan ticaretlerini arttırmaları
- B) Ülkeye maddi ve manevi destekte bulunmaları
- C) Depremzedeleri kendi ülkelerine götürmeleri
- D) Bu sorunu ülkenin kendisinin çözmesini beklemeleri

33. Soru:

Nanoteknoloji, gözle göremeyeceğimiz kadar küçük mikro cisimleri inceleyen bilim dalıdır. Bu teknoloji uzay teknolojisi ve gen teknoloji gibi geleceğe yön veren teknolojileri de kapsamaktadır. Günümüzde nanoteknoloji kullanılarak tıp, elektronik, enerji üretimi ve sanayinin birçok alanında çeşitli ürünler ortaya konulmaktadır.

Metinden yararlanarak aşağıdakilerden hangisinin nanoteknoloji kullanılarak ortaya konan ürünlerden biri olduğu söylenemez?

- A) Motor sürtünmesini en aza indiren yağlar
- B) Oda büyüklüğünde bilgisayarlar
- C) Leke tutmayan kumaşlar
- D) Kendi kendini temizleyen duvar boyaları

34. Soru:

Birleşmiş Milletler kendini, "adaleti ve güvenliği, ekonomik kalkınmayı ve sosyal eşitliği tüm ülkelere sağlamayı amaç edinmiş evrensel bir kuruluş" olarak tanımlamaktadır.

Bu tanıma, Birleşmiş Milletlerin aşağıdaki uygulamalarından hangisi uygun düşmez?

- A) Körfez Savaşı'nda Irak'a ilaç ve gıda ambargosu koyması
- B) İsrail saldırılarına karşı Filistin'e barış gücü askeri göndermesi
- C) Açlık nedeniyle Afrika'ya gıda yardımı yapması
- D) Sırp katliamına karşı Bosna'ya askerî müdahalede bulunması

35. Soru:

Küresel ısınma günümüzün en önemli çevre sorunlarından biridir.

Aşağıdakilerden hangisi bu sorun hakkında günlük hayatta yapabileceğimizden biri değildir?

- A) Evlerimizi ısıtmak için fosil yakıtları tercih etmek
- B) Ev ve arabalarımızda klimamızı gereksinim duyduğumuzda çalıştırmak
- C) Ülkemizdeki ormanları korumak ve yangınlara karşı duyarlı olmak
- D) Enerji kullanımına dikkat edip, enerji tasarrufuna önem vermek

36. Soru:

Fosil yakıtların aşırı kullanımı ve artan sanayi yüzünden atmosfere yayılan karbondioksit miktarı giderek artmaktadır. Bu durum dünya için giderek daha çok tehlike sinyali veren küresel ısınmaya neden olmaktadır.

Metinden yararlanarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılır?

- A) Gelişmekte olan ülkeler küresel ısınmaya daha fazla neden olmaktadır.
- B) Bazı canlı türlerinin yok olması küresel ısınmaya neden olur.
- C) Küresel ısınma doğal dengenin bozulmasının bir sonucudur.
- D) Teknolojik ilerlemeyle birlikte zamanla küresel ısınma önlenemez.

EK 4: Ekoloji Kazanımlarına Yönelik Akademik Başarı Testi (Pilot Uygulama-2)

ADI:

SOYADI:

SINIFI:

OKULU:

37.Soru:

İnsanlar kara, demir yolları ve ulaşım-
la ilgili diğer alt yapıları yaparken doğal
ortamı değiştirmek zorunda kalır.
**Aşağıdakilerden hangisi yapılırken
doğal ortam değişmemiştir?**

A) Tüneller B) Köprüler

C) Demiryolları D) Deniz Ulaşımı

38. Soru:

Ülkemizde insanların yaşamlarını sürdürmek
için yaptığı faaliyetler doğada bazı olumsuz
durumlara yol açar. Bu durumlardan biri de
toprağın üst kısmında yer alan verimli
bölümün zarar görmesine neden
olan erozyondur.

 Elif

**Elif aşağıda verilen faaliyetlerinden
hangisini bu olumsuz duruma yol
açan nedenler arasında göstere-
mez?**

A) Akarsular üzerine barajların yapıl-
ması
B) Ormandaki ağaçların ısınmak için
kesilmesi
C) Hayvanların otlatıldığı çayırların ta-
rım alanına dönüştürülmesi
D) Tarım alanlarının eğime uygun ola-
rak yukarıdan aşağıya doğru sürül-
mesi

39. Soru:

Ben bir girişimciyim. Un ve
unlu mamüller üzerine bir
fabrika kurmayı düşünüyö-
rum. Ancak fabrikayı kura-
cağım yerde tahıl üretimi-
nin gelişmiş olması önemli.
Böylelikle daha çok kâr
elde edebilirim.

**Buna göre, Umut Bey'in daha çok kâr
elde edebilmesi için aşağıda verilen
bölgelerin hangisinde fabrika kurması
doğru olur?**

A) Doğu Anadolu Bölgesi
B) Karadeniz Bölgesi
C) Akdeniz Bölgesi
D) İç Anadolu Bölgesi

40. Soru:

İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için hava,
su, orman, bitki, maden gibi doğal kaynakları
kullanmak zorundadırlar. İnsanların doğal kay-
nakları kullanması kaçınılmazdır. Ancak bizler
doğal kaynakların sınırsız olmadığını bilmeli,
onlara verdiğimiz zararın yine bizi etkileyece-
ğini düşünerek doğal kaynakları bilinçli tüket-
meliyiz.

**Bu bilgilere dayanarak aşağıdaki yargılar-
dan hangisine ulaşamaz?**

A) Yaşamımızı devam ettirebilmek için doğal
kaynaklara muhtacız.
B) Doğal kaynaklara verdiğimiz zararlar bizi
de etkiler.
C) Doğal kaynakları kesinlikle kullanmamalı-
yız.
D) Doğal kaynaklar sınırsız değildir.

41. Soru:

Dünyada görülen büyük çevre sorunları ve doğal afetlerde ülkelerin işbirliği ve dayanışma içinde olması gerekir. Çünkü bu tip büyük sorunların altından ülkelerin tek başına kalkmaları zordur. Böyle durumlarda ülkeler insanlık onuruna yakışacak bir şekilde zor durumda olan devletlere destek olmalıdır.

Metinden yararlanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılır?

- A) Doğal afetlerin toplumları birbirlerine yaklaştıracığına
- B) Çevre sorunlarının ulusal bir sorun olarak kabul edildiğine
- C) Doğal afetlerin ülkelere ekonomik zararlar oluşturduğunu
- D) Çevre sorunlarının sadece maddi kaynaklar ile çözülebileceğine

42. Soru:

Dünyada gerçekleşen bilim ve teknoloji alanındaki yenilikler tıp alanında bir çok gelişmenin yaşanmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler sayesinde bir çok bulaşıcı hastalık önlenmiş, bazı uzuv ve yetilerini yitiren insanlar sağlıklarına kavuşmuştur. Ayrıca bu gelişmeler tıp alanında yeni bir çığır açılması olarak gösterilen doku ve organ naklinin gerçekleştirilmesini sağlamış olup, bu durum toplumda yardımlaşma ve dayanışmanın artmasına neden olmuştur.

Serap, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeleri değerlendirirken aşağıdakilerden hangisine değinmemiştir?

- A) Sağlık alanında yeni tedavi yollarının ortaya çıktığına
- B) Gelişmelerin toplumsal sonuçlarının olduğuna
- C) Gelişmelerin ekonomik olarak maliyetinin yüksek olduğuna
- D) Bir alanda gelişmenin beraberinde başka bir alanda gelişmeye yol açtığına

43. Soru:

Birleşmiş Milletler öncülüğünde atmosfere salınan karbon miktarını azaltmayı öngören ve birçok ülkenin imzaladığı sözleşmedir. **Yukarıda açıklanan sözleşme aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) İnsan Hakları Evrensel Bildirisi
- B) Kyoto Protokolü
- C) Wilson İlkeleri
- D) BM Sanayi İşbirliği Protokolü

44. Soru:

Dünya bize atalarımızdan miras kalmadı, onu torunlarımızdan ödünç aldık.

Kızılderili Uçankuş'un bu sözünde aşağıdakilerden hangisinin korunmasının gerekli olduğu üzerinde durulmamıştır?

- A) Sevdiğimiz eşyaların
- B) Doğanın
- C) Kültür eserlerinin
- D) Enerji kaynaklarının

45. Soru: : Doğal varlıkların korunması için alınacak önlemlerden hangisi diğerlerine göre **daha etkili** sonuçlar verir?

- A) Uluslararası kuruluşların faaliyetleri
- B) Eğitimli ve bilinçli nesiller yetiştirilmesi
- C) Yasal düzenlemeler yapılması
- D) Teknolojik gelişmelerden yararlanılması

46. Soru:

Aşağıdakilerden hangisi doğal çevrede yapılan özensiz değişikliklerin sonuçlarından biri değildir?

A) Sellerin oluşması
B) Bitki örtüsünün bozulması
C) Çevre kirliliğinin artması
D) Doğal dengenin korunması

47. Soru:

Aşağıda verilenlerden hangisi erozyonun nedenlerindedir?

A) Ağaçlandırma çalışmaları
B) Toprağı boş bırakmamak
C) Bitki örtüsünü tahrip etmek
D) Mera ve otlakları korumak

48. Soru:

Biz iplik fabrikasını Trabzon'da kurmaya karar verdik. Çukurova'da yetişen pamuğu tırlarla Trabzon'a getirip burada işleyeceğiz ve iplik haline getireceğiz. Fabrikayı burada açmamızın nedeni burada fabrika açanlara devletin destek vermesi, daha az ücretle daha fazla işçi bulabilmemiz ve en önemlisi de iplikleri satacağımız Rusya'ya buradan daha rahat ulaşabilmemiz.

Bu bilgiye göre iplik fabrikasının Trabzon'da açılmasının nedeni aşağıdakilerden hangisi değildir?

- A) Hammaddeye yakınlık
B) Pazara yakınlık
C) Devlet desteği
D) Ucuz işgücü

49. Soru:

Doğal kaynakların aşırı ve bilinçsiz kullanılması insan yaşamına ve çevreye zarar verir. Aşağıdakilerden hangisi bu durumun sonuçlarından biri olarak gösterilemez?

- A) Nüfusun aşırı artması
B) Toprak erozyonunun yaygınlaşması
C) Şehirlerde hava kirliliğinin yaşanması
D) İçme suyu temininin zorlaşması

50. Soru:

1986'da Ukrayna'da meydana gelen Çernobil nükleer faciasının etkileri ülkemize kadar ulaşmıştır. Yapılan araştırmalarda bu kazadan sonra Marmara Denizi ve İstanbul Boğazı'ndaki balık ve midyelerde tehlikeli radyoaktif kalıntılara rastlanmıştır.

Yukarıda verilen metinde çevre sorunları ile ilgili hangi durum üzerinde durulmuştur?

- A) Çevre sorunlarının dayanışmayı artırdığı
B) Çevre sorunlarının mal kaybına yol açtığı
C) Çevre sorunlarının teknolojik alt yapıya zarar verdiği
D) Çevre sorunlarının uluslararası boyutunun olduğu

51. Soru:

 Fatih

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler insanların yaşamını daha da kolaylaştıran bazı yenilikler getirir. Ancak bununla birlikte bu yenilikler, sosyal ilişkilerin zayıflamasında da neden olabilmektedir.

Fatih bu görünüşünü desteklemek için aşağıdakilerden hangisini örnek olarak gösterirse doğru olur?

A) Toplu taşımada otobüs yerine metroyu kullanmak
B) Bayramlarda akrabaları ziyarete gitmek yerine mesaj çekmek
C) Hastalanınca şifalı bitkiler yerine antibiyotik kullanmak
D) Belgeleri dosya yerine dijital ortamda saklamak

52. Soru:

1943'te kurulan Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün amblemi incelendiğinde en belirgin şeklin buğday başağı olduğu görülmektedir.

Buna göre bu örgütün kurulma amacıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Düşük gelirli insanlara ekonomik destek verme
B) Dünyada açlığı yok etme ve beslenme koşullarını iyileştirme
C) Küresel kalkınmayı amaçlayan programlar yapma
D) Kalkınmakta olan ülkelere kredi açma

53. Soru:

Küresel ısınma konusunda bireylerin alabileceği basit önlemler arasında;

I. Cam ve kağıttan imal edilmiş ambalaj malzemeleri kullanılması
II. Enerji kullanımında tasarrufa gidilmesi
III. Ormanlardan elde edilmiş kağıt ürünü kullanımının yaygınlaştırılması

gibi faaliyetlerden hangileri yer almaz?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II

54. Soru:

Depremler ve seller gibi küresel ısınma da insanlığı tehdit eden bir felakettir. Küresel ısınmaya bağlı olarak artacak olan kuraklığın, insanlığı zor duruma düşürecek gelişmelere yol açacağı bilinmektedir.

Bu durumda panoda verilenlerden hangilerinin gerçekleşmesi beklenemez?

A) Yalnız I
B) I ve II
C) Yalnız III
D) I, II ve III

55. Soru:

Yukarıda Anadolu'dan bir köy resmi verilmiştir.

Bu resimde aşağıdakilerden hangisi insanların çevreyi değiştirdiklerine örnek gösterilemez?

A) Tarım yapmak için tarla açmaları
B) Ormanda değişik hayvanları görmeleri
C) Akarsu önüne baraj yapmaları
D) Köye ulaşmak için yol yapmaları

56. Soru:

Ülkemizde bazı yerlerde yağışların fazla olduğu dönemlerde zaman zaman su baskınları can ve mal kayıplarına neden olmaktadır.

Buna göre, insanların aşağıdaki uygulamalardan hangisi bu durumun nedenleri arasında yer alır?

- A) Akarsu önlerine barajların yapılması
- B) Tarlaları sulamak için akarsulardan su alınması
- C) Fabrika atıklarının akarsulara boşaltılması
- D) Ev ve işyerlerinin dere ve akarsu yataklarına yapılması

57. Soru:

Bu yörede gür çayırlar vardır, büyükbaş hayvancılık gelişmiştir.

Yatırım yapmak için araştırma yapan bir iş adamının yukarıdaki kitapta bahsedilen bölgeye hangi yatırımı yapması daha uygun olur?

- A) İplik fabrikası
- B) Bal üretim tesisi
- C) Demir işleme tesisi
- D) Süt ve süt ürünleri fabrikası

58. Soru:

Aşağıdakilerden hangisi doğal kaynakların bilinçli kullanılması konusunda eğitim almış bir kişinin yapacağı davranışa örnektir?

- A) Evden çıkarken lambaları söndürmek
- B) Evde bozuk muslukları tamir ettirmemek
- C) Kalitesiz kömür kullanıp havayı kirletmek
- D) Bahçede çok fazla miktarda kimyasal ilaç kullanmak

59. Soru:

2002 yılından bu yana 12 Ekim tarihi, Birleşmiş Milletler'in aldığı kararla Uluslararası Doğal Afetleri Azaltma Günü olarak hatırlanmaktadır.

Bu gelişme,

- I. Toplumlar arası dayanışmanın arttığı
 - II. Doğal afetlerin küresel bir sorun kabul edildiği
 - III. Uluslararası siyasi çatışmaların yoğunlaştığı
- yargılarından hangilerini doğrulamaktadır?**

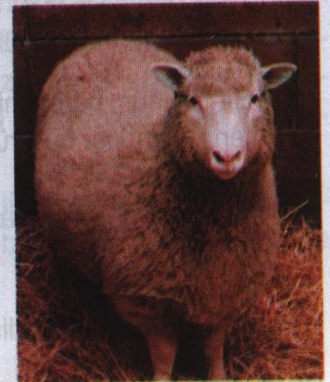
- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

60. Soru:

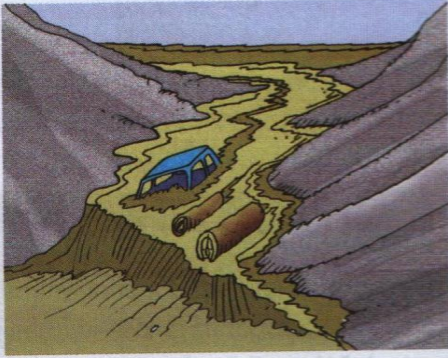
Koyunun kopyalanması ile yeni ve sağlıklı koyun elde edilmiştir. Bu çalışmaların insanlar yararına geliştirilmesiyle ve yaygınlaştırılmasıyla organlarda kök hücre yöntemiyle kopyalanıp çoğaltılabilecektir. Bu sayede hastalıklar daha kolay tedavi edilebilecektir.

Yukarıda verilen metinde hangi alandaki çalışmaların bir sonucundan bahsedilmektedir?

- A) Nanoteknoloji
- B) Nükleer teknoloji
- C) Gen teknolojisi
- D) Uzay teknolojisi

61. Soru:

130 ülkeden 2500 bilim insanının katılımıyla Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan "Hükümetler Arası İklim Değişimi Uzmanlar Grubu"nun hazırladığı rapora göre küresel ısınma nedeniyle 2030'a kadar 7 milyon insan su baskınlarıyla ve sel felaketleriyle mücadele etmek zorunda kalacak.

Küresel ısınmayla oluşan aşağıdaki etkilerden hangisi gazete haberine kanıt olarak gösterilemez?

- A) Buzulların erimesi
- B) Deniz seviyesinin yükselmesi
- C) Yağış miktarının artması
- D) Kuraklık tehdidinin oluşması

62. Soru:

Dünyada gündemi oluşturan en önemli olaylardan biri de günümüzde hergün artarak ilerleyen çevre sorunlarıdır. Bu sorunların çözümünde her bireyin üstüne düşen görevler vardır.

Aşağıdakilerden hangisi bu sorunun çözümünde bireylere düşen görevlerden biri olarak gösterilemez?

- A) Evimizde evcil hayvanlar beslemek
- B) Mutfağımızda plastik malzemeler yerine geri dönüşümü olan cam eşyalar kullanmak
- C) Isınmak amacıyla odun yerine doğal gaz kullanmak
- D) Pil gibi kimyasal atıkları çöpe atmamak

63. Soru:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 56. maddesinde Çevre Hakkı şu şekilde düzenlenmiştir. "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşın ödevidir."

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu kapsamda devletin görevleri arasında gösterilebilir?

- A) Toplumda adaleti sağlayacak yasaları uygulamak
- B) Su kaynaklarının korunması için gereken önlemleri almak
- C) Özel öğretime muhtaç çocuklara uygun eğitim kurumları açmak
- D) Nüfusun dengeli artması için gerekli politikalar oluşturmak

64. Soru:

Yukarıdaki resimde Tepeköy'ün resmi verilmiştir.

Bu resimden yararlanarak aşağıdaki yargılardan hangisine kesin olarak ulaşılabilir?

- A) Tepeköy'de turizm faaliyetleri yapılmaktadır.
- B) Köyde kış mevsimi oldukça sert geçmektedir.
- C) İnsanların en önemli ekonomik faaliyeti buğday tarımıdır.
- D) İnsanlar doğadan faydalanmak amacıyla doğal ortamı değiştirmiştir.

65. Soru:

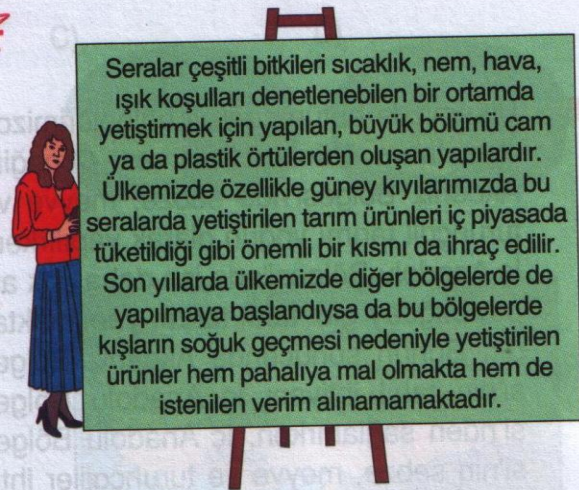

Ülkemizde insanlar yaşamlarını kolaylaştırmak için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunlardan biri de çeşitli ham maddeleri işlemek için kurdukları fabrikalardır. Ancak bu fabrikalardan bilinçsizce çevreye bırakılan atıklar bulunduğu yerde çeşitli çevresel sorunlara neden olmaktadır.

Buna göre, haritada gösterilen kıyılarımızdan hangisinde bu nedenden kaynaklanan su kirliliği daha fazla görülür?

- A) I B) II C) III D) IV

66. Soru:

Öğretmenin verdiği bilgilerden yararlanarak seracılık ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Seralarda en çok yetiştirilen tarım ürünlerinin neler olduğuna
B) Seraların ne olduğuna
C) Seralarda ekonomik faaliyet yürütüldüğüne
D) İklim koşullarının seralarda verimi etkilediğine

67. Soru:

Aşağıdaki öğrencilerden hangisinin önerisi kaynaklarımızın bilinçsizce kullanılmasına örnek olur?

- A) Kısa mesafeli bir yere giderken araba yerine bisiklet kullanmalıyız veya yürümeliyiz.
- B) Kullanılmış kağıt, cam, plastik gibi maddelerin geri dönüşümü yapmalıyız.
- C) Bol bol ağaç dikmeli, ormanlarımızın sayısını çoğaltmalı ve alanlarını genişletmeliyiz.
- D) Akan su sesi insanı dinlendirdiği için evimizde muslukları açmalı ve akan su sesini dinleyerek dinlemeliyiz.

68. Soru:

69. Soru:

Günümüzde protez tekniğinin gelişmesi birçok insanın yaşamını kolaylaştırmıştır. Bilim insanlarının yaptığı çalışmalar daha kullanışlı protezlerin insanlar tarafından kullanılmasını sağlamıştır.

Metinde verilen gelişmeler aşağıdakilerden hangisine örnek oluşturur?

- A) Dayanışmanın toplum hayatındaki yerine
- B) Nanoteknoloji ürünlerinin kullanım alanlarına
- C) Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin insan sağlığına etkisine
- D) İletişim alanındaki gelişmelerin neler olduğuna

70. Soru:

Dünyamız açlık, savaş, yoksulluk, bulaşıcı hastalıklar ve doğal felaketler gibi küresel sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunları önlemek veya sorunlardan daha az etkilenmek için bazı uluslararası kuruluşlar ortaya çıkarılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu kuruluşların çalışmalarına temel olabilir?

- A) İnsan hayatını korumak
- B) Ekonomik faaliyetleri geliştirmek
- C) Dini hoşgörüyü yaymak
- D) Teknolojik gelişmeleri desteklemek

71. Soru:

Doğal kaynaklarından biri olan toprağa bırakılan zararlı katı ve sıvı atıklar, zamanla toprağın özelliğini kaybetmesine neden olur. Verimliliğini yitiren toprak üzerinde yaşayanları besleyemez duruma gelir. Bitki örtüsünden yoksun kalan toprak sularla taşınarak gölleri doldurur ve oradaki canlıların yok olmasına neden olur.

Metinden yararlanarak aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Çevre kirliliğinin beraberinde başka sorunlara yol açacağına
- B) Doğal kaynakların bilinçli kullanılması gerektiğine
- C) İnsanların bazı faaliyetlerinin doğal dengenin bozulmasına neden olabileceğine
- D) Günümüzde su kaynaklarının kirlenmesinin kaçınılmaz olduğuna

72. Soru:

Öğretmenin verdiği bu bilgiden yararlanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılr?

- A) Silahlanma yarışının küresel bir sorun olduğuna
- B) Ülkelerin gelirlerinin en büyük kısmını silah alımına ayırdığına
- C) Günümüzde devletlerin silahlanmasının zorunluluk olduğuna
- D) Savaşların açlık ve yoksulluğa neden olan doğal afetlere yol açtığına

EK 5: Ekoloji Kazanımlarına Yönelik Akademik Başarı Testi (Nihai Uygulama)

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma, bilimsel bir araştırmaya katkı getirmek için yapılmaktadır. Sizlerden istenen, soruları dikkatlice okumanız ve doğru olduğuna inandığınız seçeneği işaretlemenizdir. İhten cevaplarınız ve desteğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Yasemin ATMACA
Yüksek Lisans Öğrencisi
23.02.2015-Pazartesi

Adınız:

Soyadınız:

Sınıfınız:

Okulunuz:

Cinsiyetiniz:

Kız () Erkek ()

Annenizin Eğitim Düzeyi:

Okur-Yazar Değil () Okur-Yazar () İlkokul ()
Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü ()

Babanızın Eğitim Düzeyi:

Okur-Yazar Değil () Okur-Yazar () İlkokul ()
Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü ()

Yaşadığınız Yer:

Köy () Şehir ()

Ailenizin Gelir Düzeyi:

0-950 () 951-1500 () 1501-2500 () 2500 ve üstü ()

2. Soru:

Hazar

İnsanların doğada bilinçsizce yaptıkları çeşitli uygulamaları kendilerinin olduğu gibi diğer canlıların da yaşamını tehdit eden çevresel sorunlara neden olur. İnsanların bu bilinçsiz davranışlarından biri de ormanları tahrip etmeleridir.

Hazar, aşağıdakilerden hangisini insanların bu davranışları sonucunda ortaya çıkan sorunlardan biri olarak gösteremez?

A) Erozyonun artmasını
B) Organik tarımın yaygınlaşmasını
C) Su taşkınlarının artmasını
D) Yabani hayvan türlerinin azalmasını

2. Soru:

İstanbul çok kalabalık bir şehir. Nüfus yoğunluğu, çevre kirliliği üzerinde etkilidir. Ayrıca daha birçok olumsuzluk yaşanmasına neden olan bu kalabalık, doğal çevreyi de tahrip etmektedir.

İstanbul'un yukarıda bahsedilen olumsuzlukları yaşamasında hangi ekonomik faaliyet daha çok etkili olmuştur?

A) Tarım B) Hayvancılık
C) Turizm D) Sanayi

3. Soru:

6-B sınıfı öğrencileri geliştirdikleri projede örnek yatırım olarak, çay yetişen Rize'de çay fabrikası, buğday yetişen Konya'da un fabrikası, nohut yetişen Çorum'da leblebi fabrikası açmayı önermişler, projeye ilgili olarak da bir slogan yazmışlardır.

Aşağıdakilerden hangisi 6-B sınıfının hazırladığı slogan olabilir?

A) Nerede iş gücü ucuzsa biz hemen orada açarız bir fabrika.

B) Onu, bunu bilmem, fabrikamı ulaşım ağı iyi olan yerden başka bir yerde açmam.

C) Büyük merkezde olsun, ülkenin dört bir tarafından gelen ürünler orada kutulansın.

D) Ham maddeye yakın olsun, orada üretilenler hemen orada işlenip paketlenibilsin.

4. Soru:

Ülkemizin doğal kaynaklarından biri de ormanlarımızdır. Bu kaynaklarımızın bilinçsizce yok edilmesi, zarar görmesi ülkemizde bazı sonuçların ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Aşağıdakilerden hangisi bu durumun ülkemizde yol açtığı olumsuz sonuçlarına örnek gösterilemez?

- A) Erozyon ve sel oluşumunun artması
B) Bazı canlı türlerinin yok olması
C) Tarım alanlarının genişlemesi
D) Hava kirliliğinin artması

5. Soru:

Aşağıdakilerden hangisi ülkeler arasındaki yardımlaşmaya örnek olamaz?

- A) Türkiye'nin Yunanistan'daki yangının söndürülmesi için uçak göndermesi
- B) Birleşmiş Milletlerin Afrika'daki çocuklara gıda yardımında bulunması
- C) Kuzey Kore'nin, Güney Kore'den gelen insanları ülkeye almaması
- D) Türkiye'nin Irak'taki yaralıları Ankara'daki hastanelerde tedavi etmesi

6. Soru:

Nanoteknoloji, gözle göremeyeceğimiz kadar küçük mikro cisimleri inceleyen bilim dalıdır. Bu teknoloji uzay teknolojisi ve gen teknoloji gibi geleceğe yön veren teknolojileri de kapsamaktadır. Günümüzde nanoteknoloji kullanılarak tıp, elektronik, enerji üretimi ve sanayinin birçok alanında çeşitli ürünler ortaya konulmaktadır.

Metinden yararlanarak aşağıdakilerden hangisinin nanoteknoloji kullanılarak ortaya konan ürünlerden biri olduğu söylenemez?

- A) Motor sürtünmesini en aza indiren yağlar
- B) Oda büyüklüğünde bilgisayarlar
- C) Leke tutmayan kumaşlar
- D) Kendi kendini temizleyen duvar boya

7. Soru:

Kyoto Sözleşmesi, sanayileşmiş ülkeleri başta karbondioksit olmak üzere dünyanın ısınmasına yol açan gazların salınımını sınırlandırmak zorunda bırakıyor.

Sözleşme, başta petrol olmak üzere fosil enerji kaynaklarının kullanımına kısıtlama getiriyor.

Gazete haberindeki konuya en uygun başlık aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Küresel Isınmanın Nedenleri
- B) Küresel Isınmanın Sonuçları
- C) Küresel Isınmanın Türkiye'ye Etkileri
- D) Küresel Isınmaya Karşı Alınan Önlemler

8. Soru: Küresel ısınma günümüzün en önemli çevre sorunlarından biridir.

Aşağıdakilerden hangisi bu sorun hakkında günlük hayatta yapabileceklerimizden biri değildir?

- A) Evlerimizi ısıtmak için fosil yakıtları tercih etmek
- B) Ev ve arabalarımızda klimamızı gereksinim duyduğumuzda çalıştırmak
- C) Ülkemizdeki ormanları korumak ve yangınlara karşı duyarlı olmak
- D) Enerji kullanımına dikkat edip, enerji tasarrufuna önem vermek

9. Soru:

İnsanoğlu doğadan yararlanma konusunda sınırları aşmıştır. Sınırların aşılmasıyla birlikte yeryüzünde bütün canlıları etkileyen küresel sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi bu gelişmeler sonucunda ortaya çıkan durumlardan biri değildir?

- A) Ozon tabakasının incilmesi
- B) Nüfusun hızlı artması
- C) İklimlerde değişikliklerin yaşanması
- D) Bazı canlı türlerinin yok olması

10. Soru:

Aşağıdakilerden hangisi insanların doğayı değiştirme nedenlerinden biri değildir?

- A) Yollar açmak
- B) Ağaçlandırma yapmak
- C) Tüneller yapmak
- D) Barajlar inşa etmek

11. Soru:

Ülkemizde yaşadığımız bölgenin coğrafi özellikleri, doğal afetlerin temel sebeplerindedir. Bunun yanında insanların bazı uygulamaları da doğal afetlerin oluşumuna neden olmaktadır.

Ayşe

Bu açıklamayı yapan Ayşe, insanların faaliyetleriyle oluşumunda etkili olduğu doğal afetlere aşağıdakilerden hangisini örnek olarak gösterir?

- A) Volkanik patlama
- B) Erozyon
- C) Deprem
- D) Tsunami

12. Soru:

Ben bir girişimciyim. Un ve unlu mamüller üzerine bir fabrika kurmayı düşünüyorum. Ancak fabrikayı kuracağım yerde tahıl üretiminin gelişmiş olması önemli. Böylelikle daha çok kâr elde edebilirim.

Buna göre, Umut Bey'in daha çok kâr elde edebilmesi için aşağıda verilen bölgelerin hangisinde fabrika kurması doğru olur?

- A) Doğu Anadolu Bölgesi
- B) Karadeniz Bölgesi
- C) Akdeniz Bölgesi
- D) İç Anadolu Bölgesi

13. Soru:

Doğal kaynakların aşırı ve bilinçsiz kullanılması insan yaşamına ve çevreye zarar verir. **Aşağıdakilerden hangisi bu durumun sonuçlarından biri olarak gösterilemez?**

- A) Nüfusun aşırı artması
- B) Toprak erozyonunun yaygınlaşması
- C) Şehirlerde hava kirliliğinin yaşanması
- D) İçme suyu temininin zorlaşması

14. Soru:

2010 Haiti depreminde, pek çok insan öldü ve evsiz kaldı. Ülkede insanlar maddi ve manevi olarak büyük sıkıntılara maruz kaldı.

Böyle bir durumda, dünya devletlerinin yapması gereken, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) O ülkeyle olan ticaretlerini arttırmaları
- B) Ülkeye maddi ve manevi destekte bulunmaları
- C) Depremzedeleri kendi ülkelerine götürmeleri
- D) Bu sorunu ülkenin kendisinin çözmesini beklemeleri

15. Soru:

Dünyada gerçekleşen bilim ve teknoloji alanındaki yenilikler tıp alanında bir çok gelişmenin yaşanmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler sayesinde bir çok bulaşıcı hastalık önlenmiş, bazı uzuv ve yetilerini yitiren insanlar sağlıklarına kavuşmuştur. Ayrıca bu gelişmeler tıp alanında yeni bir çığır açılması olarak gösterilen doku ve organ naklinin gerçekleştirilmesini sağlamış olup, bu durum toplumda yardımlaşma ve dayanışmanında artmasına neden olmuştur.

Serap

Serap, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeleri değerlendirirken aşağıdakilerden hangisine değinmemiştir?

A) Sağlık alanında yeni tedavi yollarının ortaya çıktığına
B) Gelişmelerin toplumsal sonuçlarının olduğuna
C) Gelişmelerin ekonomik olarak maliyetinin yüksek olduğuna
D) Bir alanda gelişmenin beraberinde başka bir alanda gelişmeye yol açtığına

16. Soru:

1943'te kurulan Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün amblemi incelendiğinde en belirgin şeklin buğday başağı olduğu görülmektedir.

Buna göre bu örgütün kurulma amacıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Düşük gelirlili insanlara ekonomik destek verme
B) Dünyada açlığı yok etme ve beslenme koşullarını iyileştirme
C) Küresel kalkınmayı amaçlayan programlar yapma
D) Kalkınmakta olan ülkelere kredi açma

17. Soru:

Dünya bize atalarımızdan miras kalmadı, onu torunlarımızdan ödünç aldık.

Kızılderili Uçankuş'un bu sözünde aşağıdakilerden hangisinin korunmasının gerekli olduğu üzerinde durulmamıştır?

- A) Sevdiğimiz eşyaların
B) Doğanın
C) Kültür eserlerinin
D) Enerji kaynaklarının

18. Soru: Doğal varlıkların korunması için alınacak önlemlerden hangisi diğerlerine göre **daha etkili** sonuçlar verir?

- A) Uluslararası kuruluşların faaliyetleri
B) Eğitimli ve bilinçli nesiller yetiştirilmesi
C) Yasal düzenlemeler yapılması
D) Teknolojik gelişmelerden yararlanılması

19. Soru:

Aşağıdakilerden hangisi doğal çevrede yapılan özensiz değişikliklerin sonuçlarından biri **değildir**?

- A) Sellerin oluşması
B) Bitki örtüsünün bozulması
C) Çevre kirliliğinin artması
D) Doğal dengenin korunması

20. Soru:

Aşağıda verilenlerden hangisi erozyonun nedenlerindedir?

- A) Ağaçlandırma çalışmaları
- B) Toprağı boş bırakmamak
- C) Bitki örtüsünü tahrip etmek
- D) Mera ve otlakları korumak

21. Soru:

Biz iplik fabrikasını Trabzon'da kurmaya karar verdik. Çukurova'da yetişen pamuğu tırlarla Trabzon'a getirip burada işleyeceğiz ve iplik haline getireceğiz. Fabrikayı burada açmamızın nedeni burada fabrika açanlara devletin destek vermesi, daha az ücretle daha fazla işçi bulabilmemiz ve en önemlisi de iplikleri satacağımız Rusya'ya buradan daha rahat ulaşabilmemiz.

Bu bilgiye göre iplik fabrikasının Trabzon'da açılmasının nedeni aşağıdakilerden hangisi değildir?

- A) Hammaddeye yakınlık
- B) Pazara yakınlık
- C) Devlet desteği
- D) Ucuz işgücü

22. Soru:

Aşağıdakilerden hangisi doğal kaynakların bilinçli kullanılması konusunda eğitim almış bir kişinin yapacağı davranışa örnektir?

- A) Evden çıkarken lambaları söndürmek
- B) Evde bozuk muslukları tamir ettirmemek
- C) Kalitesiz kömür kullanıp havayı kirletmek
- D) Bahçede çok fazla miktarda kimyasal ilaç kullanmak

23. Soru:

2002 yılından bu yana 12 Ekim tarihi, Birleşmiş Milletler'in aldığı kararla Uluslararası Doğal Afetleri Azaltma Günü olarak hatırlanmaktadır.

Bu gelişme,

- I. Toplumlar arası dayanışmanın arttığı
 - II. Doğal afetlerin küresel bir sorun kabul edildiği
 - III. Uluslararası siyasi çatışmaların yoğunlaştığı
- yargılarından hangilerini doğrulamaktadır?**

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

24. Soru:

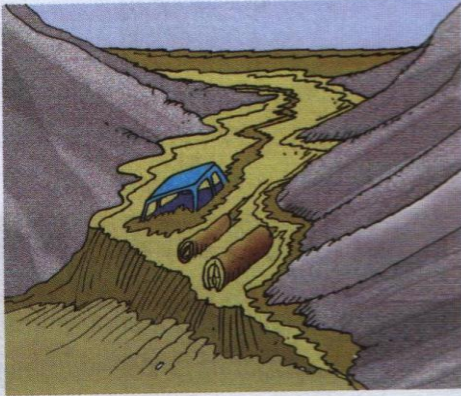
Fatih

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler insanların yaşamını daha da kolaylaştıran bazı yenilikler getirir. Ancak bununla birlikte bu yenilikler, sosyal ilişkilerin zayıflamasında da neden olabilmektedir.

Fatih bu görünüşünü desteklemek için aşağıdakilerden hangisini örnek olarak gösterirse doğru olur?

- A) Toplu taşımada otobüs yerine metroyu kullanmak
- B) Bayramlarda akrabaları ziyarete gitmek yerine mesaj çekmek
- C) Hastalanınca şifalı bitkiler yerine antibiyotik kullanmak
- D) Belgeleri dosya yerine dijital ortamda saklamak

25. Soru:

130 ülkeden 2500 bilim insanının katılımıyla Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan "Hükümetler Arası İklim Değişimi Uzmanlar Grubu" nun hazırladığı rapora göre küresel ısınma nedeniyle 2030'a kadar 7 milyon insan su baskınlarıyla ve sel felaketleriyle mücadele etmek zorunda kalacak.

Küresel ısınmayla oluşan aşağıdaki etkilerden hangisi gazete haberine kanıt olarak gösterilemez?

- A) Buzulların erimesi
- B) Deniz seviyesinin yükselmesi
- C) Yağış miktarının artması
- D) Kuraklık tehdidinin oluşması

26. Soru:

Küresel ısınma konusunda bireylerin alabileceği basit önlemler arasında;

- I. Cam ve kağıttan imal edilmiş ambalaj malzemeleri kullanılması
- II. Enerji kullanımında tasarrufa gidilmesi
- III. Ormanlardan elde edilmiş kağıt ürünü kullanımının yaygınlaştırılması

gibi faaliyetlerden hangileri yer almaz?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II

27. Soru:

Depremler ve seller gibi küresel ısınma da insanlığı tehdit eden bir felakettir.

Küresel ısınmaya bağlı olarak artacak olan kuraklığın, insanlığı zor duruma düşürecek gelişmelere yol açacağı bilinmektedir.

Bu durumda panoda verilenlerden hangilerinin gerçekleşmesi beklenemez?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız III
- D) I, II ve III

28. Soru:

Yukarıda Anadolu'dan bir köy resmi verilmiştir.

Bu resimde aşağıdakilerden hangisi insanların çevreyi değiştirdiklerine örnek gösterilemez?

- A) Tarım yapmak için tarla açmaları
- B) Ormanda değişik hayvanları görmeleri
- C) Akarsu önüne baraj yapmaları
- D) Köye ulaşmak için yol yapmaları

29. Soru:

Ülkemizde insanlar yaşamlarını kolaylaştırmak için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunlardan biri de çeşitli ham maddeleri işlemek için kurdukları fabrikalardır. Ancak bu fabrikalardan bilinçsizce çevreye bırakılan atıklar bulunduğu yerde çeşitli çevresel sorunlara neden olmaktadır.

Buna göre, haritada gösterilen kıyılarımızdan hangisinde bu nedenden kaynaklanan su kirliliği daha fazla görülür?

- A) I B) II C) III D) IV

30. Soru:

Seralar çeşitli bitkileri sıcaklık, nem, hava, ışık koşulları denetlenebilen bir ortamda yetiştirmek için yapılan, büyük bölümü cam ya da plastik örtülerden oluşan yapılardır. Ülkemizde özellikle güney kıyılarımızda bu seralarda yetiştirilen tarım ürünleri iç piyasada tüketildiği gibi önemli bir kısmı da ihraç edilir. Son yıllarda ülkemizde diğer bölgelerde de yapılmaya başlandıysa da bu bölgelerde kışların soğuk geçmesi nedeniyle yetiştirilen ürünler hem pahalıya mal olmakta hem de istenilen verim alınamamaktadır.

Öğretmenin verdiği bilgilerden yararlanarak seracılık ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

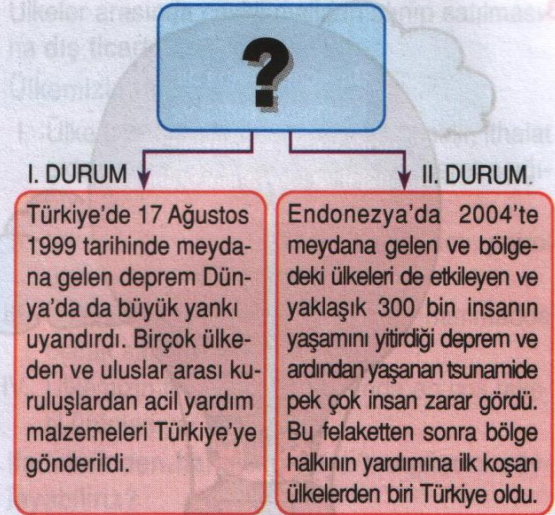
- A) Seralarda en çok yetiştirilen tarım ürünlerinin neler olduğuna
B) Seraların ne olduğuna
C) Seralarda ekonomik faaliyet yürütüldüğüne
D) İklim koşullarının seralarda verimi etkilediğine

31. Soru:

Aşağıdaki öğrencilerden hangisinin önerisi kaynaklarımızın bilinçsizce kullanılmasına örnek olur?

- A) Kısa mesafeli bir yere giderken araba yerine bisiklet kullanmalıyız veya yürümeliyiz.
- B) Kullanılmış kağıt, cam, plastik gibi maddelerin geri dönüşümü yapmalıyız.
- C) Bol bol ağaç dikmeli, ormanlarımızın sayısını çoğaltmalı ve alanlarını genişletmeliyiz.
- D) Akan su sesi insanı dinlendirdiği için evimizde muslukları açmalı ve akan su sesini dinleyerek dinlemeliyiz.

32. Soru:

I. durum ve II. durum dikkate alındığında diyagramda "?" konulan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Uluslararası dayanışma
B) Ekonomik rekabet
C) Kültürel dayanışma
D) Uluslararası ticaret

33. Soru:

Günümüzde protez tekniğinin gelişmesi birçok insanın yaşamını kolaylaştırmıştır. Bilim insanlarının yaptığı çalışmalar daha kullanışlı protezlerin insanlar tarafından kullanılmasını sağlamıştır.

Metinde verilen gelişmeler aşağıdakilerden hangisine örnek oluşturur?

- A) Dayanışmanın toplum hayatındaki yerine
- B) Nanoteknoloji ürünlerinin kullanım alanlarına
- C) Bilim ve teknolojideki gelişmelerin insan sağlığına etkisine
- D) İletişim alanındaki gelişmelerin neler olduğuna

34. Soru:

Dünyamız açlık, savaş, yoksulluk, bulaşıcı hastalıklar ve doğal felaketler gibi küresel sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunları önlemek veya sorunlardan daha az etkilenmek için bazı uluslararası kuruluşlar ortaya çıkarılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu kuruluşların çalışmalarına temel olabilir?

- A) İnsan hayatını korumak
- B) Ekonomik faaliyetleri geliştirmek
- C) Dini hoşgörüyü yaymak
- D) Teknolojik gelişmeleri desteklemek

35. Soru:

Dünyada gündemi oluşturan en önemli olaylardan biri de günümüzde hergün artarak ilerleyen çevre sorunlarıdır. Bu sorunların çözümünde her bireyin üstüne düşen görevler vardır.

Aşağıdakilerden hangisi bu sorunun çözümünde bireylere düşen görevlerden biri olarak gösterilemez?

- A) Evimizde evcil hayvanlar beslemek
- B) Mutfağımızda plastik malzemeler yerine geri dönüşümü olan cam eşyalar kullanmak
- C) Isınmak amacıyla odun yerine doğal gaz kullanmak
- D) Pil gibi kimyasal atıkları çöpe atmamak

36. Soru:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 56. maddesinde Çevre Hakkı şu şekilde düzenlenmiştir. "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşın ödevidir."

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu kapsamda devletin görevleri arasında gösterilebilir?

- A) Toplumda adaleti sağlayacak yasaları uygulamak
- B) Su kaynaklarının korunması için gereken önlemleri almak
- C) Özel öğretime muhtaç çocuklara uygun eğitim kurumları açmak
- D) Nüfusun dengeli artması için gerekli politikalar oluşturmak

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı : Yasemin ATMACA

Doğum Yeri ve Tarihi : Elazığ – Palu / 03.05.1976

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana
Bilim Dalı

Doktora Öğrenimi : -

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

1-Altıncı ve Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İnsan Hakları ve Demokrasi Kavramları Açısından İncelenmesi (Turkish Studies, Makale, 2013)

2- Sekizinci Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Bilgisayar Destekli Öğretimin Öğrencilerin Derse Yönelik Güdülerine, Tutumlarına ve Bilgisayara Yönelik Tutumlarına Etkisi (Yayınlanma Aşamasında, Makale, 2015)

İş Deneyimi

Stajlar : -

Projeler : -

Çalıştığı Kurumlar : Kahramanmaraş / Pazarcık Atatürk Ortaokulu
Kahramanmaraş / Pazarcık Yavuz Selim Ortaokulu

İletişim

E-Posta Adresi : yaseminatmaca32@hotmail.com

Tel. : 536 414 13 82

Tarih : 30/07/2015